

**Wyższa Szkoła Teologiczno Humanistyczna
The Ukrainian Institute of Arts and Sciences
The Ukrainian Adventist Theology Institute**

**МАТЕРІАЛИ
XV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«Актуальні проблеми соціальних та
економічних процесів в умовах трансформації
українського суспільства»**

21 квітня 2020 року

БУЧА, 2020

**XV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«Актуальні проблеми соціальних та економічних процесів в
умовах трансформації українського суспільства»**

*Рекомендовано Вченою радою
Українського Гуманітарного інституту
Протоколом №1 від 31 серпня 2020 р.*

**Адреса редколегії
Україна, 08292, Київська обл., м. Буча, вул. Інститутська, 14
ПВНЗ «Український гуманітарний інститут»**

Буча, 2020

Редакційна колегія:

Голова оргкомітету: Штанько Л.О., к.екон.н., доцент, ректор ПВНЗ «Український гуманітарний інститут».

Співголова оргкомітету: Куриляк В.В., к.техн.н., завідувач відділу наукової діяльності, завідувач кафедри філософії та релігієзнавства ПВНЗ «Український гуманітарний інститут».

Секретар конференції: Палій Д.В., секретар науково-організаційного відділу.

Члени оргкомітету:

Корчук В.І., к.філос.н., ректор Українського адвентистського теологічного інституту

Гриненко І.В., в.о. завідувача кафедри журналістики;

Поліна Г.В., завідувач кафедри романо–германської філології та порівняльно–історичного й типологічного мовознавства;

Проданюк Ф.М., завідувач кафедри педагогіки та психології

Терещенко Л.О., завідувач кафедри економічної кібернетики, фінансів та менеджменту

Терещенко В.І., завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання

©ПВНЗ «Український гуманітарний інститут», 2020

©Автори, 2020

ЗМІСТ

БОЖКО К.В.	7
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНОМУ ПІДХОДІ	
БОЛИЧЕВА О.В.	10
ПЕРСОНІФІКОВАНА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА УЧАСНИКАМ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ ВНЗ В ПЕРІОД КАРАНТИНУ	
ВАСИЛЕНКО І.І.	14
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	
ГОНЧАРОВА О.О.	16
ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ВИКЛИКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	
ГЛАДКА М. А.	20
НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЛЕКСИЧНОГО ПІДХОДУ	
ГРИНЕНКО І.В.	23
РОЛЬ МАС-МЕДІА У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
ЄВДОКИМОВА Л.В.	25
ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ.	
ЄЛІСОВЕНКО Ю.П.	27
ІСТОРІЯ МЕДІАКРИТИКИ ЯК ЯВИЩА ТА НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ФАХУ	
КІГЕЛЬ В.Р.	31
ПРО УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО ОБІГУ КРАЇНИ	
КЛІМУК О. С.	35
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ СТИЛІСТИЧНИХ ФІГУР ТА ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ У КІНОПЕРЕКЛАДІ	
КОРЧУК В.І.	38
ОСОБЛИВОСТІ ЕСХАТОЛОГІЧНОГО ВЧЕННЯ ЦЕРКВИ АДВЕНТИСТІВ СЬОМОГО ДНЯ	
КОВАЛЬ А.Г.	40
ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ/ГАЛУЗЕВИХ ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ СПІЛЬНОТИ	
КОРОПАТОВ Б. М.	43
ТЕХНІКА ГРИ У ФУТБОЛ	
КРІЧФАЛУШІЙ Я. М.	47
МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	

КУРИЛЯК Б.І.	48
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КНИГИ ОБ'ЯВЛЕННЯ У ПРАЦЯХ ОРІГЕНА	
КУРИЛЯК В.В.	50
ВИЗНАННЯ СУСПІЛЬСТВОМ ОСОБИСТОСТІ НА ОСНОВІ ЇЇ ЗДОБУТКІВ	
КУРИЛЯК І.І.	53
СЕКСТ ЮЛІЙ АФРИКАН: ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КНИГИ ДАНИІЛА	
ЛІВАК П.Є.	55
РОЛЬ І МІСЦЕ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАРОДУ УКРАЇНИ ТА РОЛЬ ВЛАДИ У ЦЬОМУ КОНТЕКСТІ	
МИЧАК Н.Г.	59
МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ	
МОСКАЛЕНКО Л.С.	62
ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ ОСОБИСТОСТІ В ПЕРІОД СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ	
ОВЧАТОВА А.П.	65
МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ПОЗАУРОЧНОГО ЧИТАННЯ	
ОРЛОВСЬКИЙ Р. В.	67
ВПЛИВ ПРЕДСТАВНИКІВ АДВЕНТИЗМУ НА ГЕНЕЗИС ПОГЛЯДІВ ЧАРЛЬЗА ТЕЙЗА РАССЕЛА	
ПАЛІЙ Д.В.	71
КУЛЬТУРА ДОШЛЮБНОГО СПІЛКУВАННЯ ЧЛЕНІВ ЦАСД	
ПАРАСЄЙ-ГОЧЕР А.О.	75
КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВИЙ ПІДХІД В ТЕРАПІЇ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ КРИЗОВИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ	
ПЕТРЕНКО Н.Б., ФІЛІПОВ М. М.	80
РАЗВИТИЕ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ У ДЕТЕЙ 4–6 ЛЕТ С РЕЧЕВЫМИ ОТКЛОНЕНИЯМИ ПОД ВЛИЯНИЕМ ЗАНЯТИЙ ЭЛЕМЕНТАМИ ТАНЦЕВАЛЬНЫХ УПРАЖНЕНИЙ	
ПОЛІНА Г. В.	84
ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ МЕТОДИКИ <i>STORYTELLING</i> В УСЛОВИЯХ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ	
ПРОДАНЮК Ф.М.	88
ВПЛИВ ВИЗНАЧНИХ ВЧЕНИХ АРАБСЬКОГО ХАЛІФАТУ НА РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ ТА УЯВЛЕНЬ ПРО ДУШУ В IV – XII СТОЛІТТЯХ	
РОМАН С.В., ЗЄНЯ Л.Я., КОЛОМІНОВА О.О.	91
ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АУДІЮВАННІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	
РОМАНЧУК С.М.	98
ДЕРЖАВНА МОВА – ОСНОВА ВИВЧЕННЯ ФАХОВОЇ МОВИ	

РОМАНЧУК С. М.	100
ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА РОСІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ ЯК ІНОЗЕМНИХ	
САДОВА М.А.	103
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЧИННИКІВ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЩОДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЇ	
СИНЧАК Б.А.	106
ФІЛОСОФСЬКІ ПЕРЕДУМОВИ ЗНАЧИМОСТІ ДЕОНТОЛОГІЇ У МАС-МЕДІА	
ТЕРЕЩЕНКО В.І.	109
ОПТИМАЛЬНА РУХОВА АКТИВНІСТЬ	
ТЕРЕЩЕНКО В.І.	112
ПРАВИЛА ЗАГАРТУВАННЯ	
ТЕРЕЩЕНКО Л.О.	115
ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА	
ХЛЄБНИКОВА Н.В.	120
НЕЗАВИСИМІ МЕДІА ПРИВЛЕКАЮТ АУДИТОРІЮ К ПОПОЛНЕННЮ БЮДЖЕТА	
ФРАНКІВ Д.І.	122
СТРУКТУРА І ЗМІСТ ФІТНЕС – ПРОГРАМ	
ШЕСТАКОВА Т.В.	127
РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО ДОРАДНИЦТВА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	
ШТАНЬКО Л.О.	129
ВИБІРКОВІ ДИСЦИПЛІНИ В ЗВО ЯК ЗАСІБ РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	
ЩЕРБАКОВА О.А.	132
АНГЛІЦИЗМИ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	
KOVALSKA N., PRISYAZHNYUK N.	136
THE IMPORTANCE OF THE LAST PAGE	
KOZLOVSKYI A.	140
THE IMPORTANCE OF MODERN TEACHING PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE IN UNIVERSITIES	

БОЖКО К.В.

*кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки та психології
Український гуманітарний інститут*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНОМУ ПІДХОДІ

Актуальність дослідження обумовлена наполегливим пошуком у суспільстві успішних формул життя у непередбачуваному VUCA-світі. Однією із характерних ознак сучасного суспільно-економічного розвитку більшості країн є переважання групових форм діяльності. Учбова, спортивна, професійна, громадська діяльність, а також організоване дозвілля здебільшого проходять у форматі малих груп, створених за принципами спільної діяльності та цільової єдності. Політиків, лідерів громадської думки, впливових особистостей сучасності не спинити у проголошенні принципів «скоординованої позитивної синергії», які на сьогоднішній день об'єднуються саме через спільні цінності. Власне віднайденням цінностей, на яких ґрунтується особистість й спирається у часи кризи і займаються психологи. Природньо, якщо місією Українського гуманітарного інституту є надання всім бажаючим доступної і якісної вищої освіти, що сприяє формуванню цілісної особистості на основі християнських цінностей і відповідальності перед Богом і суспільством, то впровадження у освітній процес ціннісно-орієнтованого підходу є обґрунтованим і на часі.

Об'єктом дослідження є ціннісно-сміслова сфера особистості майбутнього психолога.

Предмет дослідження – психологічні засади формування професійних компетентностей із ціннісно-сміислової сфери особистості майбутнього психолога.

Мета дослідження – на основі аналізу ціннісно-сміслова сфера особистості майбутнього психолога виявити особливості формування професійних компетентностей.

Для досягнення мети дослідження в роботі ставилися такі **завдання**:

1. Продемонструвати тісний зв'язок християнських цінностей із надбаннями психологічної науки;
2. Розвинути критичний спосіб мислення та творчі здібності здобувачів вищої освіти.
3. Презентувати ціннісно-орієнтований підхід у теорії та практиці вивчення навчальної дисципліни.

Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних **методів дослідження**: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація наукової літератури. Методи

аналізу даних – типологізація, графічне моделювання, психосемантична реконструкція.

Огляд джерел. Суб'єктозорієнтовані теорії, які обстоюють ціннісну унікальність та творчу природу життєвого світу особистості (В.П. Зінченко, З.С. Карпенко, Д.О. Леонт'єв, В.О. Моляко, О.Л. Музика, Т.М. Титаренко), а також рольові теорії особистості, які покладають у центр аналізу унікальність та неповторність рольового репертуару людини та її прагнення до рольової самореалізації (Е. Берн, П.П. Горностай, Дж. А. Келлі, Я.Л. Морено), задають парадигмальні межі дослідження формування професійних компетентностей. [2]

М.Й. Боришевський влучно розглядає духовність як вияв здатності особистості до творчого оволодіння цінностями та їх екстраполяції у контекст реальної поведінки, з чим ми погоджуємося беззаперечно. [1, С. 90] [5, С. 36]

Л.С. Виготський, працюючи над проблемою періодизації у статті «Проблема возрастной периодизации детского развития», наголошував: «Только внутренние изменения самого развития, только переломы и повороты в его течении могут дать надежное основание для определения главных эпох построения личности ребенка». Саме Виготський запропонував під час створення періодизації використовувати аналіз соціальної ситуації розвитку дитини та психічні новоутворення, враховувати перехідні критичні періоди розвитку від народження до юнацтва [4, С. 250]

Тому вбачаємо таким важливим показати взаємозв'язок становлення ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів та їх ціннісного ставлення до професійної діяльності, професіоналізму в умовах сучасного інформаційного простору.

Організація дослідження полягала у наданні студентам-психологам заочної форми навчання (ЗПС-18) самостійної роботи у вигляді творчого завдання – проведення аналізу та порівняння вікової періодизації під час вивчення навчальної дисципліни «Вікова та педагогічна психологія» із загальновідомим місцем у Біблії. Всього у дослідженні прийняло участь 25 студентів, які виявили бажання зробити даний вид роботи. [1, С. 95-96]

Опис застосованого прийому дослідження вимагає деякого пояснення. Білом Хайбелсом, засновником Глобального лідерського саміту, впливового масштабного заходу за темою лідерства, автором книги «Упрощай», запропоновано, задля успішних пошуків ефективних доріг від стагнації до прогресу, вивчення місця з Книги Екклезіястова або Проповідника – глава 3:вірші 1-8 – «Усьому свій час».[3, С. 233-261] Здатність розрізняти різні життєві періоди підсилює можливість рухатися разом з Богом, розпізнаючи спрямовуючу руку Творця, прямуючи під Його проводом й сприймаючи завершення одного етапу як початок наступного. Цар Соломон розглядає життя не як поступову течію у одному напрямку, а як ланцюг

сезонів(прекрасний дослівний переклад з англійської, який українською трансформувався у «час»). Всього цар Соломон у Біблії називає таких 28 сезонів(часів, періодів, етапів). Кожен період життя привносить своє.

Студентам було запропоновано опрацювання всесвітньо відомого фрагменту з Книги Еклезіястова або Проповідника – глава 3:вірші 1-8 – «Усьому свій час». Завданням було надати свій власний короткий опис різних сезонів, які переживає за своє життя людина і співвіднести з усталеною у психологічній науці віковою періодизацією від народження, віку немовля, дошкільного віку, зважаючи на підлітковий, юнацький вік та переглянути з позицій психології дорослішання до поважного (гарний назва – золотого) віку. З використанням нарративного методу студенти також відповідали на питання: «Чому максимально повно можна навчитися у певному сезоні?», «Що буде сприяти максимально повному зануренню у цей період і сприйняти його?» і особисте – «У якому сезоні зараз знаходжуся я?»

Результати дослідження особливостей формування професійних компетентностей майбутніх психологів у ціннісно-орієнтованому підході були обговорені під час практичних занять. Також студенти надихнулися проведенням аналогічних бесід з розмірковуванням над зазначеним місцем з Біблії у своїх громадах, малих групах, родин, батьківських комітетах, дитячих чи/та сімейних служіннях та колах свого впливу. Таким чином відбувся новий виток формування інших елементів професійної компетентності. Дивовижні знахідки студентів, коли Біблія оживає у їх роздумах, настає розуміння як психологічних закономірностей, проблемних явищ з навчального курсу «Вікова та педагогічна психологія», так і усвідомлення власної поведінки, доречної до віку своєї дитини: коли дошкільника «Час обіймати», а підліток отримує внутрішній дозвіл на «час розкидати каміння», що означало для багатьох студентів – ламання стереотипів батьків, коли можливим стає короткочасне панування авторитету референтної групи однолітків.

Таким чином **висновки результатів проведеного дослідження** та отриманого досвіду наступні:

Рефлексивне дослідження щодо поєднання психологічних знань з християнськими цінностями майбутніх психологів допомогло розкрити феноменологічні та герменевтичні ракурси становлення ціннісно-сміслової сфери майбутнього психолога. Прикладний характер проведеної роботи сприяв визначенню сезону (періоду, часу), у якому перебуває здобувач вищої освіти, упорядкуванню життя, урівноваженню рівня власних домагань, дозволив акцентувати увагу на необхідності підготовки, вніс розуміння та спростив у певному сенсі повсякденність. Поява досвіду вчитися розпізнавати кожен сезон і до дрібниць отримувати уроки з кожного життєвого періоду, дарованого Богом, у кінцевому результаті приводить людину до набуття сенсу, мети та відчуття задоволеності життям.

Становлення ціннісно-сміслової сфери особистості майбутнього фахівця нерозривно пов'язано з розвитком критичного мислення у майбутніх психологів та укоренінням тих цінностей, які вони поділяють і обґрунтуванням концептуального характеру роботи з формування у майбутніх психологів професійних компетентностей у ході психосемантичного аналізу під час проведеного дослідження.

За ціннісно-орієнтованого підходу до формування професійних компетентностей, майбутні психологи проходять шлях від знань дилетанта (змішання правдивих і помилкових уявлень зі своїм реальним і віртуальним досвідом) до знань практика (засвоєні емпіричним шляхом і перевірені у певних життєвих ситуаціях). Тобто, відбудеться перехід від вивченого (того, що пояснили) і засвоєного у навчальному процесі до інтеграції знань, умінь, здібностей, навичок, набутих у вищому навчальному закладі, і перевіреніх у діяльності, зреалізованих на власному досвіді.

Список використаних джерел:

1. Боришевський М. Й. Психологічні закономірності розвитку духовності особистості / М. Й. Боришевський. – Київ: Педагогічна думка, 2011. – 200 с.
2. Горбунова В. В. Психологія командотворення: ціннісно-рольова парадигма. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.05 "соціальна психологія". – Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. – Київ, 2014. -
3. Хайбелс Б. Упрощай: Как привести в порядок свой мир / Билл Хайбелс; пер. с англ. – К., ФЛП Гуд Т.С., 2014. – 320 с.
4. Выготский Л.С. Проблема возраста / Выготский Л.С. Собрание сочинений: В 6-ти т.; Т.4. - М.: Педагогика, 1984. - с. 244-268
5. The spiritual development of university students a fundamental role of the humanities and social / M. Antonets, O. Silchuk, K. Bozhko / European Journal of Science and Theology. – October, 2019, - Vol.15, No.5, p. 27-37. <http://www.ejst.tuiasi.ro/issue15.html> <https://ugi.edu.ua/ru/mission-vision-values>
6. Самостійні роботи студентів ЗПС-18 за 2020 рік з навчальної дисципліни «Вікова та педагогічна психологія»

БОЛИЧЕВА О.В.

*кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки та психології
Український гуманітарний інститут*

ПЕРСОНІФІКОВАНА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА УЧАСНИКАМ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ ВНЗ В ПЕРІОД КАРАНТИНУ

Актуальність дослідження обумовлена тим, що на сьогоднішній день тема психологічної допомоги усім учасникам освітнього процесу вищого

навчального закладу є нагальною та важливою, зважаючи на нові вимоги до організації навчального процесу та правил поведінки під час карантину. Тема психологічної допомоги вимагає спеціального дослідження, тому що самі вимоги не є складними та незнайомими, але реалізовані в новому соціальному контексті. Ситуація карантину внесла свої визначені обмеження та вимоги до організації освітнього процесу і вимагає уважного їх вивчення, а також психологічної адаптації, перебудови діяльності, взаємовідносин, взаємодії та ставлення до нової організації процесу навчання та специфічної поведінки. Ми робимо припущення, що період карантину є доречним для спонтанного (інтуїтивного) та свідомого відкриття нових особистісних якостей щодо психологічних аспектів самоорганізації в нових умовах визначеності та обмежень, абсолютно чітких вимог та алгоритмів поведінки.

Персоніфікована психологічна допомога студентам має свої особливості, оскільки після того як у абітурієнта виникає навчальна ідентичність "студент", він стає повноправним та свідомим учасником навчального процесу. Новітні підходи до організації навчання в ВНЗ присвячені дослідженню ключової ролі студента, як головного "діяча" освітнього процесу в ВНЗ, студентоцентрованого підходу до навчання. З введенням карантину виникає багато протиріч та питань, які потребують спеціального психологічного налаштування, психологічного супроводу для виконання певних нових вимог до організації навчання та поведінки в межах ВНЗ та на дистанційному навчанні.

Об'єктом дослідження є процеси надання психологічної допомоги учасникам освітнього процесу ВНЗ.

Предметом дослідження є персоніфікована психологічна допомога під час карантину в ВНЗ.

Метою нашого дослідження є аналіз запитів на психологічну допомогу, принципи, умови та особливості надання персоніфікованої психологічної допомоги в зазначеному контексті.

Для досягнення мети дослідження в роботі ставилися такі **завдання**:

- визначити за допомогою педагогічного експерименту та бесід, запити учасників навчального процесу на психологічну допомогу під час карантину;
- встановити чинники, які детермінують успішне розв'язання психологічних проблем та запитів, виходячи із зазначених умов;
- проаналізувати методи персоніфікованої психологічної допомоги, які дозволяють ефективно вирішувати нагальні психологічні проблеми.

Огляд джерел. В зв'язку з тим, що тема психологічного забезпечення самого навчального процесу та психологічної допомоги учасникам навчального процесу є дуже важливою і актуальною, над нею працювали вітчизняні та закордонні науковці. Найсучаснішими вважаються такі підходи до надання психологічної допомоги, які забезпечують органічний супровід індивідуальних стратегій вирішення психологічних проблем учасників

навчального процесу [1, 2, 3]. Така спрямованість має також системний розвиваючий ефект.

Персоніфіковану психологічну допомогу ми визначали раніше як таку, яка особистісно орієнтована; органічна (тобто, заснована на природних засадах та процесах психологічної саморегуляції та самоорганізації); оптимальна; затверджуюча; надситуативна (тобто, визначає та затверджує тезис про достатність та надлишковість психологічних ресурсів для вирішення конкретної психологічної проблеми); унікальна (тобто, відкриває та «дозволяє» застосовувати додаткові можливості психологічного втілення та перевтілення ідей, рішень, ідентифікацій, розуміння та цілісної особистості в нові умови життя тощо).

Результати дослідження персоніфікованої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу ВНЗ під час карантину. На 1-му етапі було проведено педагогічний експеримент та бесіди, тема яких була «Проблеми, з якими ми стикаємося під час навчання в ВНЗ в умовах карантину». В результаті аналізу змісту бесід були виявлені такі типи запитів: «Неефективне самоналаштування на процес навчання», «Відсутність енергії та сил на навчання», «Складнощі з адаптацією до нових режимів навчання», «Складнощі зі сприйняттям та подачею навчальної інформації дистанційними цифровими методами», «Неправильний розподіл часу на навчання». На запитання, чи є зв'язок зазначених проблем із ситуацією карантину, переважаюча більшість це стверджувала. Також було зафіксована актуалізація певних особистісних психологічних проблем - вони були названі та зв'язні в часі з початком введення карантину.

Спираючись на якісний аналіз, ми виділили наступні групи запитів:

- психологічні ускладнення щодо виконання вимог обмежень спілкування та соціальної дистанції;
- складнощі із засвоєнням навчальної інформації при проведенні деяких пар онлайн за допомогою цифрових методів;
- проблеми організації часу на навчання;
- особистісні проблеми, що актуалізувалися під час карантину.

Другий етап дослідження персоніфікованої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу ВНЗ під час карантину включав визначення чинників, які детермінують успішне розв'язання психологічних проблем та запитів, виходячи із зазначених умов. Одним з найголовніших чинників було виділено відокремлення аспектів проблемної ситуації та вирішення їх по ступеню значущості. Для цього застосовувалась спеціальна техніка визначення та ранжування. По мірі визначення аспектів та ранжування їх за значущістю, відбувалося структурування та переструктурування репрезентацій проблемних ситуацій, що безпосередньо впливало на ефективність розв'язання проблем. Також важливим чинником було правильне та чітке формулювання найбільш значущого аспекту, спеціальна персоніфікована психологічна робота з цим найбільш конкретизованим

запитом та її успішне завершення. Після проведеної спільної роботи респонденти, наприклад, характеризували умови карантину як такі, що є визначеними, досить простими у виконанні, не потребують значних навантажень та не відволікають від нагальних питань.

Третій етап включав аналіз методів персоніфікованої психологічної допомоги, які дозволяють ефективно вирішувати актуальні психологічні проблеми. Персоніфікована психологічна допомога здійснюється в першу чергу з диспозицій уособлення певної області знань і особистісної реалізації професійних знань психолога в діяльності (стиля діяльності). В наступну чергу реалізується диспозиція уособлення області нормативної діяльності чи професійної ролі. Зокрема, такі диспозиції спонукають людину, яка звернулася за психологічною допомогою, до персоніфікації тієї області знань та діяльності, яка є для нього "зоною перфекціонізму", як ми її називаємо, чи акме. Студент, в свою чергу, вчиться репрезентувати у своїй свідомості та в інформаційному соціальному середовищі ту сферу діяльності, котру він вивчає. Психолог супроводжує процес цього опанування, а також знайомства, впізнавання, конструювання актуальних психологічних ресурсів в новому життєвому контексті, супроводжує реалізацію стилів та стратегій психологічної саморегуляції та самоорганізації учасників персоніфікованої взаємодії.

Таким чином висновкові результати проведеного дослідження наступні:

1. Запити на психологічну допомогу відображали характерні особливості періоду карантину, хоча і не всі безпосередньо стосувалися змін обставин навчання та поведінки.

2. Більшість запитів на психологічну допомогу ефективно реалізувалися завдяки принципам надання персоніфікованої психологічної допомоги: орієнтації на особистість; органічності (природності); оптимальності; затвердженості; надситуативності; унікальності.

3. Позитивною стороною виникнення запитів на психологічну допомогу та персоніфікованої роботи з ними є відкриття нових власних стратегій та стилів самодослідження, самоорганізації та системних ефектів в ситуації межевої визначеності в період карантину в ВНЗ.

Список використаних джерел:

1. Боличева О. В. Персоніфікований підхід до навчальної діяльності при підготовці практичного психолога / О.В. Боличева // Сучасні проблеми підготовки фахівців до соціальної і культурної діяльності: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. 14 квітня 2011 р., м. Київ, КІСКЗ. – К., 2011. – С. 17-19

2. Боличева О. В. Проблематика досліджень феномена персоніфікації в освітньому процесі / О. В. Боличева // Вісник післядип. освіти: зб. наук. праць. – К., 2010. – Ч.2. – С. 27-32

3. Кузнецова А. Я. Персонификация обучения как условие индивидуализации университетского образования // Матер. Всероссийской междисциплинарной конференции, М. – 2007

4. Лушин П. В. Два измерения принципа «не навреди» и кодекс экологичности // Практична психологія в системі вищої школи/ За ред. Т. В. Бушуєвої, С. О. Ставицької // Авторський колектив кафедри практичної психології та психотерапії. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – С. 38 - 53.

5. Попова О. В. Дистанционные образовательные технологии в персонифицированном профессиональном образовании / О.В.Попова // Матер. Межрегион. науч.-практ. конф. «Проф. образ. в условиях дистанц. обуч. Достижения, проблемы, перспективы». – М., 2007

ВАСИЛЕНКО І.І.

Аспірантка спеціальності освітні та педагогічні науки (теорія та методика професійної освіти)

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

В умовах євроінтеграційних процесів вивчення іноземних мов є важливою складовою освітньої політики української держави. Невід'ємною частиною освітньої програми у початкових класах у зв'язку із концепцією нової української школи є вивчення іноземних мов. Більше того, з 2012 року запроваджено обов'язкове вивчення іноземної мови з 1 класу. Відтак, стає зрозумілим, що для якісної іншомовної освіти потрібен вчитель початкової школи, який не лише володітиме іноземною мовою, а й знатиме специфіку педагогіки початкової освіти, фізіологічні особливості дітей 6-10 років та володітиме методами, формами навчання молодших школярів. Також, слід зауважити, що специфіка іноземної мови як навчального предмету полягає у ряді відмінностей від рідної мови, серед яких можна виділити наступні: спосіб оволодіння іноземною мовою (засвоєння іноземної мови починається з усвідомлення, в той час як вивчення рідної — не усвідомлено, не цілеспрямовано), іноземна мова використовується в комунікативній, а рідна — в предметно комунікативній діяльності тощо. Тому вивчення іноземної мови потребує особливого підходу, особливої педагогічної підготовки, яка має відбуватись під час навчання майбутніх вчителів. У зв'язку з цим питання підготовки майбутніх учителів до викладання іноземної мови у початкових класах є актуальною темою для дослідження.

Теоретико-методологічні основи підготовки вчителів іноземних мов висвітлено у працях О. Бігич, О. Гончарової, Т. Зубенко, С. Ніколаєвої, В. Редька, С. Роман, Л. Чулкової та інших. Увага таких вчених, як А. Басіна, В. Буренко, О. Вишневський, Н. Гальскова, Н. Гез, В. Куліш, С. Ніколаєва, Є. Маслико, В. Редько, П. Сисоев, В. Яніна зосереджена на аналізі теоретичної бази формування комунікативної компетенції майбутніх вчителів з іноземних

мов, специфіці формування мовної та мовленнєвої компетенцій учнів відповідно до ступеня навчання, викладання іноземних мов у ВНЗ згідно засад особистісно-орієнтованого навчання, формування іншомовної комунікативної та методичної компетентностей студентів-майбутніх учителів відповідно до вимог сучасних стандартів навчання та ін.

Актуальними є дослідження **Т. Шкваріної** щодо підготовки студентів педучилищ до навчання англійської мови дітей. На її думку, підготовка майбутніх учителів до раннього навчання іноземної мови залежить від інтеграції змісту, форм і методів викладання фахових дисциплін. Відповідно, таке навчання передбачає вивчення мовного, мовленнєвого, соціокультурного матеріалу у комунікативній професійно спрямованій діяльності студентів засобами умовно-комунікативних вправ, рольових та рухливих ігор, ігор з предметами, моделювання професійновиробничих, соціально-побутових ситуацій, інсценування, конкурсів і змагань, взаємодії у шеренгах, командах, малих групах, використання музики, аудитивних, аудіовізуальних засобів, зорових опор.

На думку **Н. Харитонової**, формування професійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови реалізовується через особистісно-діяльнісний підхід, актуалізацію загальнотеоретичного, соціокультурного і комунікативного аспектів, їх інтерактивну взаємодію. Вона наголошує на необхідності використання методів активного навчання для реалізації комунікативного підходу в підготовці майбутніх учителів іноземної мови для викладання у початковій школі.

Якості майбутнього вчителя початкової школи формуються у процесі педагогічної підготовки та діяльності. Основними тенденціями професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, на думку вчених (**О. Бігич, О. Бондаренко**), є особистісно орієнтована професійна підготовка, її культуровідповідність, орієнтація на рефлексію та інновації, білінгвальність педагогічної освіти, інтеграція навчальних курсів, рівневість системи професійної компетенції.

Таким чином, на сучасному етапі виняткового значення набуває зосередження на студентів як активному суб'єкті навчання. Цієї думки дотримується **Т. Зубенко**, наголошуючи на необхідності поєднання у підготовці майбутнього вчителя іноземної мови у початкових класах традиційних форм організації навчальної діяльності (лекції, лабораторні, практичні заняття, самостійна та науководослідницька робота) із нетрадиційними (методичний театр, методичні об'єднання, самоосвіта тощо), а також використанні методів активного навчання (дидактичні ігри, педагогічні імітації, методичні ринги, аукціони методичних знань, трансформування передового досвіду і власного методичного пошуку тощо), перегляді програмового матеріалу та створенні відповідного навчально-методичного забезпечення.

Водночас, чимало актуальних проблем підготовки вчителів іноземних мов в початковій школі залишаються нерозв'язаними. Зокрема, дослідники

вказують на такі: удосконалення рівня викладання навчальних дисциплін, пошук методик, які сприяли б продуктивності, динамічності уроків іноземної мови; підготовка майбутніх учителів до правильного й доцільного використання навчальних матеріалів у роботі з учнями; розбіжності між підготовкою майбутніх учителів та реальним станом іншомовної освіти у початковій школі.

Перспективу подальшого наукового вивчення ми вбачаємо у розробці спецкурсу для студентів – майбутніх вчителів іноземної мови початкової ланки загальної освіти., а також у розробці, плануванні й проведенні семінарів для діючих вчителів іноземної мови у початкових класах під час педагогічних конференцій і методичних об'єднань.

ГОНЧАРОВА О.О.

*к. філос.н., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національний університет кораблебудування ім. Макарова*

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ВИКЛИКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Пандемія COVID-19 як глобальна проблема людства стала не лише викликом юридично-правовій, економічній, політичній системі, системі початкової, середньої та вищої освіти, але стала справжнім випробуванням для життєвих орієнтирів і цінностей людей у їхньому повсякденному житті. Переоцінці піддалися такі важливі питання, як індивідуальна свобода та її обсяги, індивідуальна та колективна відповідальність, взаємодопомога та емпатія до «ближніх та дальніх», цілісність людської особистості та її взаємодія із зовнішніми обставинами, на які вона не здатна вплинути безпосередньо тощо. Розглянемо декілька типових екзистенційних станів особистості під час пандемії COVID-19, які в багатьох випадках стали постійними супровідниками людей у їхніх повсякденних практиках.

1. «Міф про Сізіфа» набув нових граней та інтерпретацій. Один із найвідоміших міфів Давньої Греції та інтерпретований А. Камю міф про Сізіфа, який був приречений виконувати важку, виснажливу, безрезультатну і нескінченну працю, під час пандемії не тільки зберіг свою символічну актуальність, але і отримав нових граней та інтерпретацій. Так, багато людей позбулися свого соціального статусу, заощаджень, стали вимушені виконувати прекарну та низькокваліфіковану роботу і в цілому зазнали нисхідної соціальної мобільності. Їхні плани на майбутнє, розроблені пролонговані стратегії побудови життєвого шляху залишились у минулому, натомість вони поринули у вир хаотичності та непередбачуваності. Такі швидкі соціальні зміни ладні демотивувати планування життєвого шляху і реалізації довгострокових ресурсозатратних стратегій у майбутньому. Глибоке внутрішнє розчарування внаслідок того, що зусилля вдалися марними, здатне підштовхнути людей обирати прекарні життєві стратегії у

майбутньому – стратегії, які полягають у орієнтації виключно на поточному моменті часу, без врахування того, як ситуативні вигоди і ризики у ньому можуть вплинути в подальшому на цілісний життєвий сценарій.

2. Моральні дилеми та складні етичні вибори стали повсякденністю під час пандемії COVID-19. Спілкуватися з друзями або обмежити соціальні контакти зовсім, тому що вдома старі батьки; святкувати родинні свята чи не святкувати, як підтримувати романтичні стосунки, якщо дома хворі родичі або люди, схильні до складного перебігу хвороби тощо. Всі ці складні етичні питання про обсяг і межі індивідуальної відповідальності за життя і здоров'я інших, про пріоритетність надання допомоги чи уваги тим чи іншим людям зі свого оточення тісно пов'язані з питанням ієрархії цінностей людини, однак це не означає, що рішення, впливаючі з такої ієрархії, є ригідними: кожна унікальна життєва ситуація вимагає врахування своїх складних деталей, при цьому процес прийняття рішення перетворюється на справжню творчу діяльність. Однак люди, які не мають чіткої ієрархії цінностей, опиняються розгубленими перед обличчям моральних дилем. Втрачаючи хоча б один «якір стабільності» - впевненість у тих моральних орієнтирах, які вона сповідує, людина втрачає і здатність творчо вибудовувати своє життя, опиняється у вирі ситуативних рішень, оскільки втрачає критерій, мірило, за яким ці рішення приймаються. Набагато спокійніше у такому разі вважати, що усю відповідальність за життєві події можна покласти на «випадок», що ніякого морального вибору робити не потрібно: все складеться так, як має скластися. Однак цю привабливу на перший погляд стратегію неприйняття рішень за своє життя і життя оточуючих підриває той первинний висновок, що у такому разі життя людини втрачає етичні риси життя власне людського – воно перетворюється на хаотичність подій, не об'єднаних ніяким сенсом, місією, ідеєю. Таке життя більш схоже на тваринне існування, в якому не присутні риси усвідомленості, цілепокладання, а присутнє лише інстинктивне бажання насолоди і позитивних стимулювань у даний проміжок часу.

3. Соціально-громадянські та державні аномії – є вираженням етико-моральних аномій на рівні громадянського життя та на рівні державотворення. Корозія визначеної ієрархії цінностей на більш широких рівнях соціальних комунікацій породжує низку хаотичних рішень, які у віддаленій перспективі суперечать один одному. Питання про обсяг карантинних заходів і карантинних обмежень для населення, одвічні дискусії про те, чи дійсно необхідно носити засоби індивідуального захисту в публічних та непублічних місцях, закриття публічних місць скупчення людей при відносно невеликій кількості заражених і їхнє відкриття при поширенні пандемії – ці та численні інші прояви соціальної-державної та громадянської аномії свідчать про глибоку внутрішню кризу в системі державного та муніципального управління України сьогодні, про колапс в ієрархії ціннісних орієнтирів в процесі державотворення, про нездатність органів державотворення і державного контролю брати на себе відповідальність за вироблені рішення на основі такої ієрархії. Таким чином, життя цілої країни

підпадає під критерії тваринного існування, яке характеризується вимушеною ситуативністю.

4. Кристалізація вже існуючих проблем в особистісних комунікаціях: в індивідуальних соціальних комунікаціях люди часто стикалися з тими проблемами та гострими моментами, які латентно були присутніми в їхньому житті, але які не проявлялися яскраво внаслідок активної компенсаційної соціальної комунікації. Коли ж така соціальна комунікація відпала, приховані проблеми у, на перший погляд, близьких стосунках кристалізувалися. Так, багато людей не могли уживатися зі своїми близькими та родичами в умовах самоізоляції, почастишали випадки сімейного аб'юзу різних ступенів, розлучень, конфліктів з батьками та дітьми. Деяким довелося по-новому познайомитися зі своїм близьким оточенням і по-новому подивитися на ті аспекти відносин, які раніше опинялися поза їхньою увагою.

5. Відчуття глибинної самотності: внаслідок браку компенсаторної соціальної комунікації, спричиненою режимом самоізоляції, та кризою у побудові близьких стосунків із вибраним оточенням, багато людей відчули загострене почуття глибинної, інтимної самотності. «Самотність у натовпі» перестала бути доступною, зникли симулякри інтимності, натомість став більш очевидним брак близьких стосунків, які передбачають співбуття людей, переживання ними різноманітних ситуацій та знаходження спільних цінностей, морально-етичних орієнтирів, глибинних сенсів в процесі такого співбуття.

6. Відчуття постійної тривоги, спричинене численними некалькульованими ризиками, на які неможливо вплинути безпосередньо. Пандемія COVID-19 посилила відчуття прекарності багатьох наших співвітчизників – звичку покладатися на плінний момент часу у своїх життєвих виборах – оскільки показала: у житті у буквальному сенсі цього слова може статися все, що завгодно, у тому числі і такі події, вірогідність появи яких неможна передбачити заздалегідь. Однак у той же самий час спостерігався і парадокс: люди, які до пандемії були схильні до прекарних життєвих стратегій, стали ще більш прекарними і ще більше поринули у вир хаотичних соціальних практик; люди ж, які у своїх життєвих виборах користувалися більш-менш пролонгованими перспективами, зберегли відносний спокій і впевненість у завтрашньому дні. В умовах пандемії такими екзистенційними «якорями стабільності» могли стати: 1. релігійність, глибока віра в Бога; 2. орієнтація на добрі сімейні стосунки, які пройшли перевірку життєвими труднощами; 3. добрі дружні стосунки; 4. відчуття підтримки від близького оточення; 4. схильність до певної життєвої місії, яку необхідно виконати за будь-яких умов, незважаючи на стан власної апатії та пригніченості (підкування про дітей, батьків, чоловіка/дружину, виконання важливої роботи, яку більше ніхто не здатен виробити – наприклад, праця лікарів, вчителів тощо); 5. любов до себе і віра в свої сили. 6. впевненість у тому, що кожна кризова ситуація несе в собі певний закодований ресурс, який

можна отримати за умови, якщо розв'язання цієї кризової ситуації буде вірним. В цілому можна зазначити: якщо локус контролю людини більше припадав не на себе і свої персональні екзистенційні стани, а на становище близьких, на духовні практики, на пошуки сенсів в поточній ситуації, то стан її внутрішньої тривоги зменшувався. Вихід із замкненої площини суто власного «я», глибока причетність до буття інших людей, до сенсодавчої діяльності (інакшими словами – невідчуженість від власного «я» та інших існуючих екзистенційних просторів) став тим практичним механізмом подолання вищезазначених екзистенційних проблем, які постали перед особистістю на порозі розгортання пандемії COVID-19.

Латентний ресурс екзистенційних проблем і питань, які постали і перед людством, і перед кожною окремою особистістю, на наш погляд, полягає у можливості по-новому і суто індивідуально відповісти на головне питання людського життя: «Хто я? У чому моє життєве призначення, моя життєва місія?» Це питання і відповідь на нього є квінтесенцією життєвої творчості у найширшому розуміння цього слова – як невідчуженого, усвідомленого, етико-забарвленого ставлення до свого унікального існування і існування оточуючих людей. Пандемія COVID-19 кристалізувала етико-філософське питання обсягів свободи особистості, показала його широке практичне значення у повсякденному житті кожної людини: ті люди, які орієнтувалися на ситуативні вигоди плинного моменту часу, робили ставку на зовнішні умови свого життя і підпорядковували їм свої важливі життєві вибори, опинилися у глибокій екзистенційній кризі та у вакуумі сенсів; ті ж люди, які розуміли обсяг своєї особистісної свободи як можливість обирати власне унікальне ставлення до тієї чи іншої мінливої ситуації, керуючись ієрархією прийнятих цінностей та моральних орієнтирів, відчували усю повноту своєї глибинної особистісної незалежності навіть в складних умовах пандемії COVID-19. Спираючись на внутрішній ресурс цієї свободи, вони змогли віднайти для себе у нових складних соціальних, економічних, політичних, юридичних обставинах нові сенси, які зробили їхнє духовне життя багатшим і ціліснішим.

Таким чином, екзистенційні виклики пандемії COVID-19 внутрішньому світові кожної унікальної людської особистості дали і свої позитивні результати: можливість у власному практичному життєвому досвіді відновити цілісність свого «я», його незалежність і автономію від мінливих обставин сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Горбань Ю. Життя після коронавірусу: світ більше не буде таким, як раніше // Інтернет-видання «Укрінформ»[Електронний ресурс] Режим доступу: // <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2891243-zitta-pisla-koronavirusu-svit-vze-ne-bude-takim-ak-ranise.html>
2. Гончарова О. О. Мистецтво жити в суспільстві некалькульованого ризику: соціологічно-філософський аспект // Актуальні проблеми філософії та соціології.: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Національний

університет «Одеська юридична академія». Одеса, видавничий дім «Гельветика», 2015. Вип. 4. С. 50-54.

3. Гончарова О. О. Селекторний колапс українського суспільства як системна помилка вітчизняних соціальних трансформацій // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : наук. вісник : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2016. Вип. 112 (№ 9). С. 198-203.

4. Камю А. Міф про Сізіфа // Міф про Сізіфа. LE MYTHE DE SISYPHE. Есе / Альбер Камю; [пер. з фр. О. Жупанський]. — «Портфель». — 2015. — 105 с.

ГЛАДКА М. А.

*викладач кафедри романо-германської філології
Український гуманітарний інститут*

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЛЕКСИЧНОГО ПІДХОДУ

На сьогоднішній день існує безліч методів та підходів до вивчення іноземної мови і дозволяє обрати той, що найбільше імпонує викладачу та підходить конкретній групі студентів. Одним з них є лексичний підхід.

Уже більше як 20 років назад він був запропонований Майклом Льюїсом. І з того часу цей метод активно обговорюється і використовується для успішного вивчення іноземної лексики.

Актуальність даної теми обумовлена необхідністю її подальшого дослідження, вдосконалення та розробки систем вправ для використання у навчальному процесі.

Об'єкт дослідження – лексичний підхід у вивченні іноземної мови.

Предмет дослідження – тренування лексичних, граматичних та мовленнєвих навичок за допомогою лексичного підходу.

Спочатку розглянемо визначення слова «лексика». Лексика – це сукупність слів, словниковий запас тієї чи іншої мови. Активний словниковий запас – це лексика, яка постійно використовується людиною у мовленні.

Суть лексичного підходу в тому, що при вивченні мови лексиці відводиться основна роль. А її різноманітність при правильному поєднанні сприяє успішному формуванню навиків слововживання. Володіючи готовими кліше, та знаючи правила поєднання слів між собою, студенту легше подолати мовний бар'єр та виробити навички мовлення. Також формується мовна лексична навичка: а саме аналіз слів, утворення словосполучень.

Лексика презентується у формі словосполучень (chunks), а не окремих слів. Передбачається, що студенти зможуть розпізнавати в іноземному мовленні та відтворювати готові словосполучення, які підходять по контексту

і ситуації. Основне завдання викладача – правильний відбір граматичних та лексичних структур з тексту.

Розглядаючи цей процес з точки зору методики, бачимо, що він складається із багатьох компонентів:

- презентація лексики;
- пояснення;
- різноманітні вправи для тренування та відтворення у мовленні;
- закріплення та автоматизація навичок.

Активний лексичний навик передбачає володіння низкою операцій, таких як переведення навчальних лексемно-семантичних одиниць з довготривалої пам'яті в оперативну, поєднання слів за змістом і формою за певними схемами, заміщення вільної позиції та використання їх в усній і письмовій формах спілкування.

Лексичне значення іменників і їх сполучуваність нерозривно пов'язані із специфікою значення слів. Сполучуваність лексем визначається їх індивідуальним значенням, мовними традиціями та звичаями народу.

Як бачимо, при впорядкуванні лексичних вправ, викладач має враховувати низку труднощів, з якими зіткнеться студент, а саме пов'язаних зі змістом, формою, вимовою, сферою і частотою вживання слова, довжиною синонімічного ряду, внутрішньомовною та міжмовною інтерференцією та багато іншого.

Пропонуємо розглянути приклад вправ, які більш наглядно розкриють суть лексичного підходу.

Для початку, викладач має визначити цілі вивчення даної лексики. А саме:

- А. для обговорення твору;
- Б. для використання у повсякденному спілкуванні.

Припустимо, ви відібрали словосполучення, які будуть необхідні для ваших завдань на парі. Але ми ж не будемо обмежувати наших студентів у виборі того, що здається цікавим їм самим?

Для цього після основного списку слів залиште місце для словосполучень, які виберуть ваші студенти. Виписуючи словосполучення, студенти можуть орієнтуватися на наші принципи (знадобиться для обговорення / знадобиться для комунікації) або виписувати всі невідомі словосполучення.

Вправи для вивчення слів

Далі слід стадія відпрацювання словосполучень. На цьому етапі потрібно підібрати картинку для кожного словосполучення. Припустимо, у нас є словосполучення *to have a secret* - зашифруємо його за допомогою картинки або фото, на якому шепочуться двоє.

Виписуючи словосполучення, студенти можуть орієнтуватися на наші принципи (знадобиться для обговорення / знадобиться для комунікації) або виписувати всі невідомі словосполучення.

To be in a good mood? Танцюючий, танцюючий, що сміється чоловік - все залежить від вашої фантазії.

Matching

Тепер у вас є зашифровані картинки і список слів.

На першому занятті або в якості першого домашнього завдання ви можете попросити своїх студентів поєднати картинки і слова; далі використовуйте ці напрацювання для повторення і вивчення синонімічних конструкцій.

Вправа рівня Easy.

Deciphering & Extending

Попередню вправу можна трансформувати для відпрацювання: попросіть своїх студентів згадати словосполучення, відповідні до цих картинок, а потім розширити контекст, склавши по три різних пропозиції з кожним словосполученням.

Вправа рівня Difficult.

Remember Me? Ask Me!

Словосполучення можна легко вивести в мова. У студентів перед очима все ті ж картинки. Попросіть їх згадати все відповідні словосполучення, а потім задати один одному питання з цими словосполученнями. Або питання, у відповідях на які фігурували б ці словосполучення.

Storytelling

Ця вправа підійде для високих рівнів. Для цього необхідно вирізати картинки, перевернути їх і розкласти на столі. Поставте таймер на 2 хвилини (1 хвилина, якщо це індивідуальне заняття; 3 хвилини, якщо в групі більше 5 студентів).

Після цього почніть розповідати історію. Попросіть студентів по черзі брати картинку і продовжувати розповідь, використовуючи зашифровані словосполучення. Та людина, на якому зупиняється таймер, вибуває з гри.

Remember Me? Teach Me!

Прийшов час попрацювати зі словосполученнями, які відібрали студенти.

Попросіть учнів скласти власні вправи і ключі до цих вправ для інших груп. При цьому студенти можуть використовувати словники словосполучень онлайн або в друкованому вигляді. Викладач також може підказати тип вправи: дописати пропозиції, вставити словосполучення в пропозиції, доповнити словосполучення одним словом і т.д.

Це завдання може бути виконано як вдома, так і в класі; в міні-групі, в парі і самостійно; за певний проміжок часу або необмежений час. Таким чином, у нас є ще одне універсальне вправу.

Підсумовуючи вищесказане, лексичний аспект є найефективніших компонентів системи мовних засобів для навчання практичному володінню мовою, і лексична навичка, в порівнянні з фонетичною і граматичною, відрізняється більшою усвідомленістю, так як в мові основна увага

приділяється змісту висловлювання, що проявляється в ретельному виборі слів і їх правильному поєднанні.

Список використаних джерел:

1. Буренко Л.В., Мельник О.В. Лексический подход в обучении английскому языку // Перспективные информационные технологии и интеллектуальные системы – 2008 – №1.
2. Гальперин П.Я. Современная методика английского языка / П.Я. Гальперин – М.: Просвещение, 1995.
3. Формирование лексических навыков: учебное пособие / Под ред. Е.И. Пассова, Е.С. Кузнецовой. – Воронеж: НОУ «Интерлингва», 2002. – С. 40.
4. Lewis M. The lexical approach, 1993.

ГРИНЕНКО І.В.

*кандидат соціологічних наук
в.о. завідувача кафедри журналістики
Український гуманітарний інститут*

РОЛЬ МАС-МЕДІА У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Одним із головних завдань мас-медіа у сучасному суспільстві – інформування громадськості стосовно життєдіяльності суспільства. ЗМІ виступають важливою зв'язуючою ланкою між різними соціальними інститутами.

Питанням ролі ЗМІ у формуванні громадянського суспільства присвячували увагу такі дослідники як Яковлев Д.В., Костенко Н.В., Іванов В.Ф. та інші.

Інститут засобів масової комунікації в демократичному суспільстві виступає таким же важливим елементом, як інститут влади, громадської думки. Важливим на сьогодні постає такий принцип взаємодії в гетерогенному середовищі як принцип толерантності. Це – цінність, важливий інструмент соціальної взаємодії в умовах плюралізму, де мас-медіа відіграють важливу роль транслятора між різними соціальними інституціями і громадськістю.

Засоби масової інформації, їх діяльність визначаються типом суспільно-політичної ситуації. За умов демократичного розвитку суспільства – вони автономні і незалежні від влади (на цій основі вони і виникли), допомагають адаптуватися населенню в кризові періоди, представляють інтереси громадської думки.

Симоненко вірно зазначає, що на сьогодні інформаційна діяльність мас-медіа зростає, їх «завдання полягає в тому, щоб ця діяльність відповідала українським національним інтересам, сприяла утвердженню незалежної Української держави [1].

З іншого боку, українське суспільство частково перебуває в стані соціальної аномії, тобто втрати регулятивних функцій та цінностей, які інтегрують соціальну систему. Це, в свою чергу, відбивається і на функціонуванні мас-медіа.

До контексту соціальної взаємодії включена множина соціальних суб'єктів. Засоби масової комунікації постають одними з тих, які здатні істотно трансформувати цей контекст, зміщуючи акцент в ту чи іншу сторону, породжуючи ілюзію діалогу чи, навпаки, спрощуючи зв'язки основних учасників.

Мас-медіа виступають полігоном для обговорення нових ідей, пропозицій; допомагають адаптуватися населенню до нововведень; актуалізуються позиції, погляди соціальних і політичних сил.

Діяльність мас-медіа на сьогодні постає однією з умов, яка забезпечує в суспільстві систему інформаційно-психологічної стійкості. Але часто мають місце випадки зловживання свободою слова, які виражаються в дегуманізації інформації, стають повсякденним явищем реалій суспільного життя. Дослідження свідчать, що на перехідному етапі реформування суспільства, під впливом інформаційного потоку люди, в основній своїй масі, відчують негативні емоції, тобто має місце деструктивна спрямованість мас-медіа.

Варто розуміти, що ЗМІ не просто "відображають" що-небудь правильно або неправильно, істинно або хибно, – стверджує Костенко Н.В., – вони створюють особливу реальність, вони самі існують як "ігрова" реальність, тому не має сенсу оцінювати її як істину або неправду. Комунікатори мають обґрунтовувати свої домагання на істину запропонованого знання [2].

Неоднозначність впливу засобів масової комунікації на формування свідчить про складності функціонування сучасного українського суспільства. Необхідним тут постає переглянути і поставити на нову основу взаємодію мас-медіа з іншими учасниками соціальної взаємодії.

Щоб з'ясувати роль засобів масової комунікації на даному етапі розвитку українського суспільства, необхідним постає врахування соціального контексту, в якому вони функціонують, чинників, які виявляються визначальними стосовно цього процесу.

Фінансова залежність мас-медіа від бізнес-структур «зумовлює недостатню об'єктивність, упередженість у подачі інформації, вихід замовлених передач» [3, с.209]. Комерціалізація журналістської діяльності, розвиток такого явища як «джинса» спричинили подачу викривленої необ'єктивної інформації до аудиторії.

Так, за результатами дослідження USAID-Internews «Споживання медіа», проведеному у 2019 році, довіра до всіх традиційних медіа впала в середньому на 11%, в порівнянні з 2018 р. Разом з тим, загальнонаціональним інтернет медіа довіряють 51% респондентів. Отже, зазначене зростання ролі Інтернет ЗМІ передбачає неупереджену подачу інформації [4].

За допомогою ЗМІ формуються суспільні настрої, громадська думка, яка постає важливим інструментом функціонування демократичного суспільства. Стан мас-медіа є індикатором громадянського суспільства. Тому реформування ЗМІ, незалежність їх від влади та фінансових структур, розвиток соціальних медіа та громадського телебачення – дасть змогу сформувати функціонально незаангажований медіа простір, що відповідатимете європейським цінностям, і сприятиме виконанню ними важливих соціальних функцій.

Список використаних джерел:

1. Симоненко О.В. Роль ЗМІ в організації процесу комунікації президента та громадськості//Міжнародна наукова конференція «Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору». Режим доступу: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/387>
2. Костенко Н.В. Парадигми та фактичності нових мас-медіа // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1998. - №1-2.
3. Мороз Н.О. Роль засобів масової інформації у формуванні громадянського суспільства України // Гуманітарний журнал. 2012. №2-3. с.205-210.
4. Онлайн медіа та соціальні мережі перехопили лідерство у телебачення за популярністю в Україні, — нове опитування USAID-Internews щодо споживання ЗМІ, жовтень, 2019. Режим доступу: <https://internews.in.ua/uk/news/onlajn-media-ta-sotsialni-merezhi-perehopily-liderstvo-u-telebachennya-za-populyarnisty-v-ukrajini-nove-opytuvannya-usaid-internews-schodo-spozhyvannya-zmi/>

ЄВДОКИМОВА Л.В.

Викладач кафедри романо-германська філологія
Український гуманітарний інститут

ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ.

Процес професійної адаптації є об'єктом багатьох досліджень у різних країнах. Причина зумовлена динамізмом сучасного життя, виробництвом, та розвитком сучасних технологій. Світ постійно змінюється тож потрібно постійно принаровлюватись до нових стандартів, правил й умов. У порівнянні з іншими видами адаптації професійна адаптація молодого викладача характеризується рядом специфічних особливостей що притаманні педагогічної діяльності. Ряд соціальних та психологічних чинників формує особистість молодого педагога. Проблема успішної професійної адаптації набуває першорядного значення оскільки сьогодні ми стаємо свідками таких негативних явищ як нестабільність педагогічних кадрів, їх плінність, падіння попиту саме на цю професію «викладач». Крім того, стрімкий розвиток комп'ютерних технологій, Інтернету також вносять свої корективи у професійні навички викладача. Професійна діяльність та проблема адаптації як предмет досліджень цікавлять багатьох наукових працівників. Вагомий

внесок у вирішення цієї проблеми внесли роботи Т. Н. Вершиніної, А. І. Ходакова та інших. Тож актуальність дослідження визначена необхідністю винаходу нових методів удосконалення підготовки викладачів, їх роботи, що значно полегшить процес їх професійної адаптації.

Адаптація – це не тільки пасивне пристосування, це також зміна особистості завдяки зв'язкам людини з навколишнім середовищем. Тобто фактори середовища змінюють особистість, і тоді процес адаптації людини значно прискорюється. Це саме правило стосується професійної адаптації, що неможлива без активної діяльності. Молодий фахівець має засвоїти різні професійні й соціальні функції, а також навчитись приймати активну участь у житті трудового колективу. Це дуже складний процес. Соціальна адаптація, як вважає Т. Н. Вершиніна, – це процес «вживання» в середовище, прийняття та засвоєння норм та цінностей, активне відношення суб'єкта до даного середовища для найбільш повного задоволення інтересів [4].

Більшість наукових працівників зазначає, що поняття професії, включає не тільки ступінь підготовки, але й форму соціального визнання, засоби реалізації професійних знань та навичок в умовах виробництва і має як об'єктивний так і суб'єктивний аспекти. Об'єктивні фактори: характер, умови, режим діяльності, рівень спілкування в колективі, можливість самореалізації фахівця; суб'єктивні – задоволення працею, почуття єдності з колективом, усвідомлення своїх професійних якостей. Як наслідок формується особистісна зміна ототожнення свого «Я» з образом професії «Викладач».

А ось як представлена професійна адаптація в одній із наукових робіт «Система професійної адаптації представлена наступними структурними компонентами: виробничо-технологічні, соціально психологічні і особистісні.

Головним засобом здійснення виробничо-технологічної адаптації молодого спеціаліста є праця, де молодий викладач набуває досвіду завдяки педагогічним вмінням та навичкам та формує подальшу перспективу свого професійного розвитку. Успішною вона є лише тоді, коли викладач має високий рівень якості праці і здобуває педагогічну майстерність та ерудицію. Соціально психологічна адаптація відображена у почутті єдності із колективом, а така єдність виникає після пізнання, засвоєння колективних норм та ідеалів. Емоційне самопочуття в цьому випадку виступає одним з показників соціально психологічної адаптації».[6].

Останні події в світі (стрімкий розвиток комп'ютерних технологій, пандемія, ізоляція, перехід на дистанційне навчання) показали, що кожен з представлених компонентів застарів, або потребує більш детального вивчення і нових засобів. Наприклад виробничо-технологічний компонент. Високий рівень педагогічної майстерності та ерудиції потрібно доповнити високим рівнем володіння технічними засобами та орієнтуванням в комп'ютерних програмах. Але особливу увагу потрібно приділити другому компоненту, а саме соціально психологічному. В умовах ізоляції та стрімкого переходу і розвитку дистанційного навчання він виявився найбільш вразливим. Зв'язок з колективом, живе спілкування з студентами все звелось

до вузьких рамок монітора комп'ютера. Колективні норми та ідеали зникли і викладач повинен сам рішати як і яким чином він повинен діяти в тих, чи інших ситуаціях. Як наслідок, страждає його емоційне та фізичне самопочуття. Найбільший процент тих хто отримав так званий «синдром емоціонального вигорання» саме серед працівників педагогічної діяльності.

Крім того, неможливо не відмітити різкий спад інтересу молоді до цієї професії «викладач», яка впевнена, що у цієї професії немає майбутнього у вік царювання Інтернету та цифрових технологій.

Для особистісної адаптації характерне розуміння важливості та необхідності професії як для суспільства, так і для фахівця. Крім того пошук відповідей на такі важливі питання: «Чи вірний вибір професії я зробив?» «Чи є ця справа необхідна не тільки для мене, але й для інших? Чи залишається вона актуальною сьогодні?». Результатом цього процесу буде знаходження особистісно-професійного смислу, тобто вироблення стійкого та позитивного ставлення до професії «викладач». Таким чином, можемо сказати, що існує серйозна проблема адаптації викладача, яка потребує нагального вивчення та вирішення в самий найближчий час.

Список використаних джерел:

1. Алексюк А.М Педагогіка вищої освіти в Україні: Історія. Теорія / А.М.Алексюк – К.: Либідь, 1998.
2. Андреева Г.М. Актуальные проблемы социальной психологии./ Г.М.Андреева – М.: Аспект – пресс. 1997. – с. 380.
3. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. Учебник для вузов. / Н.В.Бордовская, А.А. Реан. – СПб: Издательство «Питер», 2000.
4. Вершинина Т. Н. Взаимосвязь теку чести и производственной адаптации рабочих – Н.: 1986.
5. Коган Л.Н. Духовные потребности и деятельность личности/ Л.Н Коган // Философские науки. – 1976. – № 1. – С. 9-16.
6. Степаненко Я.М. Психологічна адаптація викладача-початківця до професійної діяльності в умовах вищої школи. – <http://psych.kiev.ua/nma-referats/fla-refers/lang-1/referat-40/index.html#start>

ЄЛІСОВЕНКО Ю.П.

кандидат педагогічних наук, доцент

*Кафедра телебачення та радіомовлення інституту журналістики
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*

ІСТОРІЯ МЕДІАКРИТИКИ ЯК ЯВИЩА ТА НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ФАХУ

Медіакритика – це суспільнокорисна й надзвичайно важлива частина медіадіяльності, спрямована на її аналіз, огляд, осмислення, оцінювання, вдосконалення та спрямування. Вона тісно пов'язана з філософією, соціологією, соціальною комунікативістикою, мистецтвознавством. Як навчальний предмет для студентів журналістського

фаху в Україні існує в різних варіантах. Передусім як «Суспільствознавство і медіакритика» та просто «Медіакритика».

Одна з перших вітчизняних засадничих праць з цієї дисципліни вийшла у Львові 2004 року (1). Саме тому можна стверджувати, що в Україні «медіакритика» як навчальний предмет існує порівняно недавно, але як практична галузь має цілком вагому історію і в Україні, і в світі.

Медіакритика як сутнісне явище з'явилося ще в Давній Греції приблизно в кінці V- початку IV ст. до н.е. Стосувалося воно, передусім, прадавнього джерела журналістики, а саме риторики. Одним із перших прикладів медіакритики вважають посібник з риторики Коракса (Сіракузьська школа риторики, кінець V- початок IV ст. до н.е.). На жаль, він до нас не дійшов, але дійшли праці Платона, написані в ті самі часи. В них, окрім філософії знаходимо й сутнісні приклади медіакритики. (1, 2, 3.)

Не менше їх знаходимо й у працях одного з учнів Платона, а саме Аристотеля. В них міститься чимало підтверджень уже розвитку медіакритики, хоча ще й без її номінування як такої (3). Незважаючи на те, що на той час медіакритика ще не отримала своєї власної назви, риторика дала потужний поштовх для її розвитку на майбутнє аж до її формування в окрему царину. Хоча в самій риторичній критиці риторичних артефактів залишилась лише частиною теорії і практики самої риторики, а не окремою галуззю, як це сталося, наприклад, у літературі, театральному мистецтві, музиці, а тепер і в медіа.

Остаточно медіакритика сформувалась значно пізніше, але цього б не сталося і нині, якби вона не розвивалась у всі попередні періоди історії людства. На її формування вплинули праці і давніх римлян, зокрема Цицерона, Квінтіліана, Лукіана (4). І розвиток літературної та мистецької критики як суміжних галузей, і поява перших артефактів писемних медіа – *acta diurna* та *acta publica* тощо.

Навіть чимала частина праць класиків різного роду «ізмів», імена яких сьогодні не вживаються з цілком зрозумілих причин, так само пов'язані з медіакритикою. І це не тому, що деякі з них певний час таки працювали журналістами. Напевно, це пояснюється тим, що окремі політичні, політологічні, світоглядні та філософські праці їхні опоненти, а часом і вони самі, часто публікували у друкованих виданнях того часу, та піддавались нищівній критиці, щоправда, в частині не відповідності їх матеріалістичним поглядам самих критиків. Позитивного впливу на світовий розвиток медіакритики вони не мали, швидше навпаки – загальмували його, принаймні, на 74 роки в державі, яка захопила одну шосту суходолу планети для будівництва комунізму, руками скривджених, засуджених і поневолених нею громадян.

Нині медіакритика розвивається в усьому світі. В незалежній Україні важко знайти офіційне видання, яке б, бодай в окремих рецензіях чи інших матеріалах, не долучилось до цієї суспільно важливої справи. Напевно, це пов'язано з тим, що в журналістській спільноті є розуміння того, наскільки це необхідно, передусім, суспільству, а вже потім професійній галузі. Той факт, що свого часу у 2001 році був створений інтернет-ресурс «Телекритика», який не обмежується тільки телебаченням, а приділяє увагу всім медіа - від друкованих до електронних, говорить про потребу суспільства та професійного середовища в медіакритиці.

Утім назва матеріалу відомого журналіста й медіакритика Отара Довженка є промовистою **Медіакритика в Україні: недоросла й недооцінена** [<https://www.mediakrytyka.info/media-filosofiya/mediakrytyka-v-ukrayini-nedorosla-y-nedootsinena.html>]. Автор виявив, осмислив та поділився з громадськістю актуальними проблемами медіакритики в Україні, а також своїм авторським баченням цього явища.

Щодо функції медіакритики, то Отар Довженко визначає її таким чином: «В ідеалі, крім стандартних функцій, притаманних їй як різновидові журналістики, медіакритика виконує роль одного з головних механізмів саморегуляції медійного простору. Для українських медійних реалій, заснованих на патологіях нездорової пострадянської економіки, особливо болісним є розрив між цим ідеалом і дійсністю, в якій медіакритика поки що не досить поширена й впливова для виконання цієї ролі.

Теоретично регуляторна функція працює як опосередковано (через вплив на настрої аудиторії, яка змінює свої вимоги або медіаспоживацьку поведінку, таким чином впливаючи на медіа, а також на наглядові, правоохоронні та інші органи влади й галузевої саморегуляції), так і безпосередньо (через прямий вплив на журналістів, керівників та власників медіа); опосередкована дія більш притаманна популярній медіакритиці, безпосередня – спеціалізованій, хоча й перша, і друга діють в обидва способи».

Чимало праць, присвячених медіакритиці, у науковому доробку відомого львівського вченого Бориса Потятиника. Втім, хоча б побіжно звернемо увагу на вже згадуваній праці (1). У ній він, насамперед, розглянув комунікативні зони медіа та критерії їх поділу: галузевий (телебачення, інтернет, тощо); за вірогідністю (зона якісних медіа, зона популярних медіа, містифікація в міжзонні); за свободою (авторитарна зона, цензура, зона свободи, тоталітарна зона); за патогенністю (зона «раю», зона «пекла»); за хронологією та ін. Усе це справді для багатьох людей стало ключами до розуміння медіа, а отже й для критичного погляду на них, аналізу їхньої діяльності та пошуку шляхів її вдосконалення. Більше про медіакритику див.:

Медіакритика: кому перепадає найбільше?

<http://www.mediakrytyka.info/drukovani/mediakrytyka-komu-perepadaye-naybilshe.html>

Для запровадження повноцінного навчального предмета «Медіакритика» в українських вишах назрів час лише в XXI столітті. Звичайно, до цього етапу українська журналістика й освіта могли б дійти значно раніше, якби наш суспільнополітичний розвиток не загальмували «Сизифовою працею» - будівництвом «світлого майбутнього» з надто темним минулим. Звичайно, все це було можливим лише в тоталітарному суспільстві, в якому не тільки не було, а й не могло бути ані свободи слова, ані медіакритики. Можливими були лише партійна організація, партійна література, партійні ЗМІ і партійна критика. Партія ця називалась КПСС і тільки вона мала право критикувати. Медіа дозволялось це робити лише за вказівкою партійних органів.

Саме тому навчальний предмет «Медіакритика» в українських вишах з'явився тільки в XXI столітті. Отже, навчальний курс уже запроваджений для студентів спеціальності «Журналістика» в багатьох вищих навчальних закладах України. Важливо, щоб цей курс охопив формування в студентів таких компетенцій як здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, а також оцінювати діяльність колег з цієї точки зору. Не мають лишитись поза увагою і основні нагальні проблеми ЗМІ, журналістської діяльності в них, починаючи від засад функціонування, програмування, форматних особливостей, закінчуючи якістю інформаційної продукції та впливом контенту на рейтинги ЗМК. Вельми важливо проаналізувати окремі інформаційні продукти основних типів мовлення, з'ясувати основну актуальну проблематику, яка представлена в ЗМК, а також ту, до якої бракує уваги, через що вона чомусь не представлена у ЗМК.

Особливу увагу слід приділити критеріям оцінки різних інформаційних продуктів, адже інформаційні випуски потребують одних критеріїв, аналітика – других, а художня публіцистика – третіх. Попри спільні моменти в них буде чимало відмінностей, пов'язаних зі специфікою тих чи тих типів мовлення, різних форматів та жанрів. Усе це дасть змогу озброїти наступні покоління журналістів знаннями з історії, теорії та практики медіакритики, навичками аналізу різних інформаційних продуктів та вміннями відчувати актуальну тематику, досліджувати її, знаходити для її втілення доцільні форми й жанри та відповідально ставитись до всіх інформаційних продуктів, що потрапляють в ефір. Компетенції, сформовані у ході вивчення курсу «Медіакритика» сприятимуть громадянському й професійному формуванню та безперервному процесу професійного самовдосконалення журналістів.

Список використаної літератури

1. Потятиник Б.В. Медіа: ключі до розуміння. Серія: Медіакритика / Б.В. Потятиник. – Львів: ПАІС, 2004. – 312 с.
2. Платон. Полное собрание сочинений в одном томе. М.: Альфа-книга, 2015.
3. Аристотель. Сочинения в четырех томах / Серия: Философское наследие. – М.: Мысль, 1976 – 1983.
4. Цицерон Три трактата об ораторском искусстве / Под ред. М.Л. Гаспарова. – М.: Наука, 1972.
5. Довженко О. Медіакритика в Україні: недоросла й недооцінена [Електронний ресурс] / О. Довженко // Медіакритика. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mediakrytyka.info/media-filosofiya/mediakrytyka-v-ukrayini-nedorosla-y-nedootsinena.html>.
6. Потятиник Б. Медіакритика: кому перепадає найбільше? [Електронний ресурс] / Б. Потятиник // Медіакритика. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mediakrytyka.info/drukovani/mediakrytyka-komu-perepadaye-naybilshe.html>.
7. Різун В.В. Основи журналістики у відповідях та заувагах / Київський нац. університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2004.

КІГЕЛЬ В.Р.

*Кандидат економічних наук доцент
кафедра економічної кібернетики, фінансів та менеджменту
Український гуманітарний інститут*

ПРО УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО ОБИГУ КРАЇНИ

Виявляється, що міжгалузева балансова модель витрати-випуск В.Леонтьєва може з успіхом використовуватися й для аналізу доцільності та ефективності зовнішньоекономічних зв'язків.

Подамо економічну систему країни сукупністю n чистих галузей, яка характеризується технологічною матрицею прямих витрат $A = \|a_{ij}\|_{(n)}$, та вважатимемо цю матрицю продуктивною. Вектор-стовпчик валових випусків економічної системи позначимо через $x = (x_1, \dots, x_n)^T$. Валова продукція кожної галузі використовується для внутрішньосистемного виробничого споживання, для внутрішнього в країні невиробничого споживання, а також може спрямовуватись на експорт. Можливі також імпорتنі поставки в країну відповідної продукції ззовні. Нехай $c = (c_1, \dots, c_n)^T$ – вектор-стовпчик внутрішнього невиробничого споживання, $u = (u_1, \dots, u_n)^T$ – вектор-стовпчик

експорту, а $v = (v_1, \dots, v_n)^T$ – вектор-стовпчик імпорту. Тоді продуктивний баланс країни описуватиметься наступним векторно-матричним рівнянням:

$$x + v = Ax + c + u, \quad (1)$$

в якому технологічна матриця A й вектор внутрішнього невиробничого споживання c вважаються відомими, а вектор валових випусків x і вектори експорту u та імпорту v – невідомими, що підлягають визначенню.

Ефективною є така економічна і зовнішньоекономічна діяльність, коли заданий рівень внутрішнього в країні невиробничого споживання досягатиметься з якнайменшими загальними витратами z , з урахуванням виробничих витрат економічної системи, доходів по експорту та витрат по імпорту. Нехай $p = (p_1, \dots, p_n)$ – вектор-рядок витрат на виготовлення в економічній системі одиниці валової продукції, $q = (q_1, \dots, q_n)$ – вектор-рядок питомих доходів від експорту, а $r = (r_1, \dots, r_n)$ – вектор-рядок питомих витрат, пов'язаних із імпортом. Вектори p , q та r вважаються відомими, причому всі компоненти векторів q та r вважаються вже перерахованими до грошової одиниці нашої країни. Зауважимо також, що $q < r$, оскільки питомі доходи від експорту є меншими від світових цін, а питомі витрати по імпорту – вищими від них, що пов'язано, зокрема, з необхідністю витрат на перевезення експортно-імпоротної продукції.

За наведених позначень економіко-математична модель задачі визначення оптимальних обсягів валових випусків, експорту та імпорту продукції набирає вигляду:

$$\left. \begin{aligned} z = px - qu + rv \rightarrow \min, \\ x + v = Ax + c + u, \\ x, u, v \geq 0. \end{aligned} \right\} \quad (2)$$

Спочатку з'ясуємо умови, коли організація зовнішньоторговельного обігу є економічно невигідною. У такому разі розв'язок задачі (2) не передбачатиме експорту та імпорту:

$$u^* = 0, \quad v^* = 0, \quad (3)$$

тобто балансове рівняння (1) матиме єдиний розв'язок:

$$x^* = Bc, \quad (4)$$

де

$$B = \|b_{ij}\|_{(n)} = (I - A)^{-1} \quad (5)$$

– матриця повних витрат, яка обчислюється як обернена до матриці $(I - A)$, а I – одинична матриця n -го порядку.

Одночасно з рівності (4) бачимо економічний зміст коефіцієнтів матриці повних витрат B : число b_{ij} показує, яку кількість i -го продукту в економічній

системі потрібно витратити, щоб отримати одну одиницю J -го кінцевого продукту, що спрямовуватиметься на внутрішнє в країні невиробниче споживання.

Візьмемо тепер до уваги, що з використанням матриці повних витрат B вектор валових випусків x з балансового рівняння (1) у загальному випадку можна виразити через вектори експорту та імпорту u та v у такий спосіб:

$$x = B(c + u - v) \quad (6)$$

Тому цільову функцію задачі (2) можна подати так:

$$z = pB(c + u - v) - qu + rv = pBc + (pB - q)u + (r - pB)v \rightarrow \min$$

(7)

Отже, план $x^* = Bc$, $u^* = 0$, $v^* = 0$, який визначається за формулами (3)-(4) та відповідає випадку, коли організація зовнішньоторговельного обігу є економічно не вигідною, є оптимальним планом задачі (2) якщо одночасно виконуються всі нерівності:

$$\left. \begin{array}{l} pB \geq q, \\ pB \leq r. \end{array} \right\} \quad (8)$$

Таким чином, умови (8) визначають економічну неефективність організації зовнішньоторговельного обігу.

Навпаки, економічна доцільність організації зовнішньоторговельного обігу з'являється у випадку, коли план, що визначається формулами (3) – (4), не є оптимальним планом задачі (2). У такому разі хоча б одна з нерівностей (8) не виконується. Це означає, що існує принаймні один такий продукт $j^* \in \{1, \dots, n\}$, для якого:

$$\text{або } \sum_{i=1}^n p_i b_{ij^*} < q_{j^*}, \quad (9)$$

$$\text{або } \sum_{i=1}^n p_i b_{ij^*} > r_{j^*}. \quad (10)$$

Умова (9) означає, що в економічній системі повні витрати на забезпечення одиничного внутрішнього в країні невиробничого споживання j^* -го продукту є меншими, ніж дохід від експорту цієї продукції, тобто є сенс розглянути можливість експорту відповідного продукту. Навпаки, умова (10) показує, що повні виробничі витрати економічної системи на забезпечення внутрішнього в країні невиробничого споживання одиниці j^* -го продукту є більшими, ніж витрати, пов'язані з імпортом цього продукту, тобто для зменшення загальних витрат доцільно розглянути можливість певну кількість відповідної продукції закуповувати за кордоном.

Приклад.

	0	0	0
,30	,02	,05	

	1
00	

$$= A \begin{array}{|c|c|c|} \hline 0 & 0 & 0 \\ \hline ,10 & ,01 & ,01 \\ \hline 0 & 0 & 0 \\ \hline ,25 & ,01 & ,20 \\ \hline \end{array} = c \begin{array}{|c|c|} \hline 2 \\ \hline 00 \\ \hline 1 \\ \hline 50 \\ \hline \end{array}$$

$$= p \begin{array}{|c|c|c|} \hline 6 & 5 & 7 \\ \hline 1 & 5 & 9 \\ \hline 2,8 & ,4 & ,6 \\ \hline \end{array}$$

1-й варіант (замкнена економіка)				2-й варіант (відкрита економіка)			
q	9	3	6	q	1	3	8
r	1	7	1	r	1	7	9
	6	0			4		

$$= x \begin{array}{|c|c|} \hline 1 \\ \hline 66,5 \\ \hline 2 \\ \hline 21,3 \\ \hline 2 \\ \hline 42,3 \\ \hline 3 \\ \hline 801,4 \\ \hline \end{array} = x \begin{array}{|c|c|} \hline 1 \\ \hline 49,1 \\ \hline 2 \\ \hline 17,1 \\ \hline 0 \\ \hline 3 \\ \hline 684,7 \\ \hline \end{array} = v \begin{array}{|c|c|} \hline 0 \\ \hline 0 \\ \hline 1 \\ \hline 89,4 \\ \hline \end{array}$$

Бачимо, що залежно від світових цін зовнішньоторговельний обіг може бути або економічно невиправданим (варіант 1), або ж (варіант 2) економічно доцільним, причому його активація дозволяє істотно скоротити загальні витрати на забезпечення заданого рівня внутрішнього в країні невиробничого споживання. Приклад закінчено.

Отже, щодо підсумкових фінансово-економічних умов ефективності зовнішньоторговельного обігу країни доходимо висновку, що оптимальний план обсягів власного виробництва, а також експорту та імпорту продукції визначається розв'язком задачі (2). Причому у разі порушення хоча б однієї з нерівностей (8) мінімум загальних витрат, які враховують у сукупності виробничі витрати економічної системи, доходи по експорту та витрати по імпорту, досягатиметься за умов організації зовнішньоторговельного обігу продукції. Але для коректності реальних розрахунків у подальшому задачу (2) слід доповнити обмеженнями щодо верхніх та нижніх меж рівнів використання наявних виробничих потужностей окремих галузей.

КЛІМУК О. С.

викладач кафедри романо-германської філології

Український гуманітарний інститут

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ СТИЛІСТИЧНИХ ФІГУР ТА ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ У КІНОПЕРЕКЛАДІ

Актуальність цього дослідження зумовлена активним розвитком сучасного перекладознавстві, зокрема галуззю кіноперекладу, де сформувався новий патерн наукового пошуку, а саме аналіз стилістичного потенціалу текстового масиву на основі порівняння вихідного та перекладеного текстів. Наразі у сфері лінгвістики значна увага приділяється питанню відтворення особливостей певної культури у перекладі. При цьому особливості мови досліджуються у контексті приналежності людини до певного соціуму, який має свої традиції та усталені канони поведінки, що неодмінно накладає відбиток на мовне вживання. У сучасному перекладознавстві все більше уваги приділяється відтворенню певних мовних та мовленнєвих засобів у мові перекладу та їх кореляції із вихідним текстом. Увагу лінгвістів привертають, насамперед, ті структури, що відображають відмінність у сприйнятті світу представниками різних спільнот та реалізуються у контексті кінодискурсу. Як результат проводиться детальне вивчення особливостей передачі стилістичного наповнення кінорепліки. Головними напрямками досліджень у цьому плані є виведення правил і зразків перекладацької заміни певних лексичних одиниць англійської мови, які мають культурно зумовлені конотації та стилістичне забарвлення, відповідними одиницями української мови.

Об'єктом дослідження виступають стилістичні фігури та художні засоби, що містяться у англійськомовних кінорепліках.

Предметом дослідження є особливості перекладу на українську мову стилістичних фігур та художніх засобів, що містяться у англійськомовних кінорепліках.

Метою роботи є аналіз особливостей перекладу на українську мову стилістичних фігур та художніх засобів, що містяться у англійськомовних кіно репліках та виявлення закономірностей і патернів їх відтворення у кіно дискурсі.

Для досягнення мети дослідження було поставлено наступні **завдання**:

- окреслити поняття «кінодискурс» та «кінопереклад» через призму сучасних перекладацьких студій;
- дослідити способи перекладу аудіовізуальної продукції;
- проаналізувати особливості передачі англійських стилістичних фігур та художніх засобів в українських перекладах;

- з'ясувати основні способи перекладу на українську мову стилістичних фігур та художніх засобів, що містяться у англійських кінорепліках.

Огляд джерел. У зв'язку з активним розвитком теле- та кіноіндустрії, що має місце протягом останніх десятиліть, зросла потреба у якісному перекладі кіно- та телепродукції з англійської на українську мову, внаслідок чого кінодискурс та кінопереклад стали одним з основних об'єктів дослідження сучасних перекладознавчих студій. У процесі розвідки були розглянуті сучасні джерела, об'єктом дослідження яких виступають особливості перекладу аудіо-візуальної продукції. Зокрема, роботи В.Н. Комісарова (особливості перекладу стилістичних фігур і художніх засобів) [2], Лоуренса Венуті (окреслення способів перекладу аудіовізуальної продукції) [6], Лавріненко І.Н. (визначення поняття «кінодискурс» та «кіно переклад») [3], Гридасової О.І. (визначення поняття «кінодискурс» та «кіно переклад») [1], Садловської О.С. (дослідження частотності вживання стилістичних фігур та художніх засобів) [5], Савко М.В. (способи перекладу аудіовізуальної продукції) [4].

Результати дослідження. Під час дослідження було виявлено, що наразі немає одностайного і загальноприйнятого визначення поняття «кінодискурс» та «кінотекст». У нашій роботі опорним визначенням, яким ми послуговуємося, є визначення, запропоноване Лавріненко І.Н., яка визначає кінодискурс як полікодову, когнітивно-комунікативну єдність різноманітних семіотичних одиниць, що характеризується зв'язністю, цільністю, смисловою завершеністю та спрямованістю на адресата [3: 42]. Варто зазначити, що кінодискурс поєднує в собі як вербальні, так і невербальні елементи, тому з точки зору семіотичної теорії він є поєднанням і синтезом мовних та немовних знаків, при чому знаки-індекси представляють інтонацію, вигуки, шифтери, закадрові шуми, відеоряд, знаки-ікони включають жести міміку, реалізацію ономації, а знаки-символи репрезентують здебільшого мовний компонент – мову акторів, титри [1: 104]. Всі ці особливості потрібно враховувати у процесі перекладу аудіовізуальної продукції, тобто кіноперекладу. Найпоширенішими способами кіноперекладу є субтитрування та переозвучування, що у свою чергу поділяється на дублювання і закадровий переклад. Дублювання розраховане на усне сприйняття і передбачає передачу вихідних реплік мовою перекладу. Дублювання кінофільмів є реалізацією стратегії доместикації, тож основною метою цього типу перекладу є змусити глядачів повірити, ніби актори і справді розмовляють мовою перекладу. [4: 355]. Субтитрування, тобто створення субтитрів мовою перекладу, одночасних з оригінальним мовленням є тим типом кіноперекладу, який найменше змінює вихідний текст, що дає змогу цільовій аудиторії чути мову оригіналу та постійно відчувати «іноземність» кінострічки. Таким чином, під час дублювання переважає стратегія доместикації, а під час субтитрування – форенізації [6].

Для того, щоб досягти комунікативного завдання кіноперекладу, потрібно особливу увагу звертати на особливості відтворення стилістичного забарвлення вихідної репліки, адже основним завдання перекладача є викликати у реципієнта ту ж саму реакцію, яку викликає оригінальний текст у першої цільової аудиторії. Способи перекладу стилістичних фігур та художніх засобів значною мірою залежать від того, чи вони є загальнозрозумілими, чи оказіональними. У випадку останніх перекладачу доводиться не лише вдаватися до використання стилістичних трансформацій, але й власне придумувати неологізми-еквіваленти [2: 152]. У ході розвідки було встановлено, що найчастіше у кінопродукції зустрічаються оказіоналізми, алюзії, гра слів, використання ідіом [5]. З метою адекватної передачі стилістичних фігур і художніх засобів застосовуються наступні способи перекладу:

- оказіоналізми: калькування, створення оказіоналізму із аналогічною або ж схожою конотацією у МП (найпоширеніший та найбільш продуктивний спосіб), калькування;
- алюзії: калькування, аналогова заміна, заміна алюзії на стилістично-нейтральну лексему із схожим значенням;
- гра слів: створюється подібна гра слів, що має аналогічне значення та будується, залежно від вихідної, на обігруванні семантики слів, часових форм чи словоформ;
- ідіоми: переклад може бути метафоричним (використання еквівалента чи аналога) та неметафоричним (калькування, вилучення ідіоми). Крім того, мають місце випадки, коли ідіома, відсутня в оригіналі, з'являється у перекладі і навпаки.

Таким чином, можна зробити наступні **висновки**:

- 1) У зв'язку з тим, що «кінодискурс» визначається як полікодова, когнітивно-комунікативна єдність різноманітних семіотичних одиниць, що характеризується зв'язністю, цільністю, смисловою завершеністю та спрямованістю на адресата, під поняттям «кінопереклад» розуміємо не лише власне переклад текстового масиву реплік, але й відтворення образності та рівня експресивності оригіналу;
- 2) У контексті кіноперекладу має місце стратегія доместикації (реалізується у дублюванні) та форенізації (реалізується у субтитруванні);
- 3) Відтворення стилістичних фігур та художніх засобів у перекладі передбачає використання тих самих стилістичних фігур та художніх засобів, що використані у оригіналі, або створення чи добірку інших фігур та засобів. При цьому, елемент, що лежить в основі метафорики повинен бути зрозумілий та прийнятним для цільової аудиторії або повністю відтворити ефект, закладений актором.

Список використаних джерел:

1. Гридасова О.І. Кінодискурс як об'єкт навчання кіноперекладу / О.І. Гридасова // ВІСНИК Житомирського державного університету. – 2014. – №2 (74). – С. 102–107.
2. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб.для инст. и фак. иностр. яз. / В.Н. Комиссаров - М.: Высш. шк., 1990. - 253 с.
3. Лавриненко И.Н. Критерии классификации кинодискурса / И.Н. Лавриненко // Вісник ХНУ №1003. – 2012. – с. 41-44.
4. Савко М.В. Аудиовизуальный перевод в Беларуси/ М.В. Савко// Мова і культура. [науковий журнал]. – Киев, 2011. – Вып. 14. – Т. VI (152). – С. 353–357.
5. Садловська О.С. Трансформація у перекладі як наслідок асиметрії мов та культур (на матеріалі англomовних ігрових фільмів та їх перекладів українською) / О.С. Садловська //Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації: Збірник наукових праць / За заг. ред. В. В. Жуковської, В. О. Папіжук – Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2017. – с. 173-177.
6. Venuti, L. Strategies of translation / L.Venuti // Routledge Encyclopedia of Translation Studies / ed. by Baker, M. – London: Taylor and Francis Books Ltd., 2001. – P. 240-244.

КОРЧУК В.І.

кандидат наук з богослов'я, доктор практичного богослов'я.

Український адвентистський теологічний інститут

**ОСОБЛИВОСТІ ЕСХАТОЛОГІЧНОГО ВЧЕННЯ ЦЕРКВИ
АДВЕНТИСТІВ СЬОМОГО ДНЯ**

Більшість людей у світі не зважаючи на сучасний науково-технічний прогрес постійно стикаються з питаннями – у новинах, вченні різних церков, у ЗМІ тощо із інформацією про те, що скоро прийде кінець світу. Є різні варіанти та сценарії розвитку подій про останній час землі з відповідно безкінечної кількістю дат про кінець світу. Наявність цих фактів добре відображено на сторінках історії. Із уст сучасних пророків, вчителів, апостолів, астрологів тощо звучать заклики підготуватися до останніх подій земної історії. Саме цей факт і обумовлює актуальність нашого дослідження і мотивує нас звернути дослідницьку увагу на есхатологію Церкви Адвентистів сьомого дня [7, с. хііі].

Адвентистська теологія ґрунтується на історико-ґраматичному розумінні апокаліптичних пророцтв. Для того, щоб досягти своєї мети, це дослідження бере за основу саме цю передумову. Богословський аспект есхатології АСД знаходиться в контексті триангельської вістки із книги Об'явлення Івана богослова [3, с. XII-XVII].

Результатом систематичного богословського пошуку виявлена унікальність есхатологічного вчення ЦАСД в її головних темах доктринальних напрямків – Бог, людина, порятунок, церква та останні події в світі, що базуються на наступних твердженнях [5, с. 105]:

1. Віра у Друге Пришествя Христа у відповідності змісту Святого Письма.
2. Серцевиною есхатологічної надії Церкви АСД є Ісус Христос та Його життя, смерть і воскресіння.

3. Узгодження есхатології АСД із історичними даними науки [6, с. 54].

4. З точки зору вчення АСД історична достовірність біблійного оповідання про творіння, гріхопадіння і всесвітній потоп є необхідною передумовою для правильного розуміння біблійної есхатології.

5. Апокаліптичні книги Даниїла та Об'явлення служать підставою для розуміння біблійної есхатології, і що історичний метод – це належний підхід до тлумачення цих книг.

6. Вістки трьох ангелів з 14 розділу книги Об'явлення, в яких передані взаємопов'язані істини про вічне Євангелії, служіння Христа в небесному Святилищі заповідях Божих, включаючи заповідь про сьомий день - суботу та свідцтво Ісуса, про суд перед пришествям, Друге пришествя Христа, коли народ Божий буде відроджено і викуплений від землі, після чого буде тисячолітнє царство на небесах, про остаточний суд над гріхом і грішниками і знищення їх в озері вогняному, що є смерть друга, і про відтворення землі, вічного дому для Його народу [4, том. 3].

7. Віруюча людина є відповідальною за турботу про Боже творіння, включаючи наші тіла, які є храмом Святого Духа, і за відображення Божого люблячого характеру по відношенню до всіх людей, закликаючи їх прийняти останню звістку надії, звернену до світу [1, с. 236].

Адвентистське вчення про есхатологію, як події про останній час, що розвиватимуться у цьому світі представляють собою цілісну і послідовну картину. Доктринальна структура есхатології зосереджена в контексті Євангелія і особливої, трьохангельської звістки, що має пролунати по цілому світу [2, с. 240]. Три найголовніші компонента есхатології виражаються в темах творіння, спасіння і майбутнього відновлення землі в контексті великої боротьби між добром і злом. Звертаючи увагу на особливості вчення Церкви АСД необхідно пам'ятати про серцевину есхатологічної надії в якій Ісус Христос та Його життя, смерть і воскресіння – є твердою основою для біблійної віри.

Список використаної літератури:

1. В начале было Слово: Пер. с англ. – Заокский: «Источник жизни», 2002. – 544 с.

2. Изложение основных библейских доктрин № 13, “Остаток и его миссия”. В начале было Слово: Пер. с англ. – Заокский: «Источник жизни», 2016.
3. Alberto Ronald Timm, “The Sanctuary and the Three Angels’ Messages, 1844-1863: Integrating Factors in the Development of Seventh-day Adventist Doctrines” (PhD diss., Andrews University, 1995), xii-xvii.
4. *Daniel and Revelation Committee Series*, edited by Frank B. Holbrook (listed in the order of appearance): *The Seventy Weeks, Leviticus, and the Nature of Prophecy*, vol. 3 (Washington, DC: Biblical Research Institute of the General Conference of Seventh-day Adventists, 1986).
5. Fernando L. Canale, “Doctrine of God,” in *Handbook of Seventh-day Adventist Theology*, ed. Raoul Dederen, Commentary Reference Series (Hagerstown, MD: Review and Herald, 2000).
6. Fernando L. Canale, “From Vision to System: Finishing the Task of Adventist Theology Part III Sanctuary and Hermeneutics,” *Journal of the Adventist Theological Society* 17, no. 2 (2006).
7. Markus Mühling, *T&T Clark Handbook of Christian Eschatology* (London: Bloomsbury, 2015), XIII.

КОВАЛЬ А.Г.

викладач кафедри журналістики
Український гуманітарний інститут

ІСТОРИЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ/ГАЛУЗЕВИХ ДРУКОВАНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ СПІЛЬНОТИ

Спеціалізовані друковані засоби інформації - це ЗМІ статутною метою яких є публікація матеріалів на певну вузьку спеціальну тематику, як правило, для певного контингенту читачів. Спеціалізований засіб масової інформації за своїм призначенням не орієнтований на публікацію матеріалів універсального суспільно-політичного характеру. У цю категорію преси можна віднести такі засоби масової інформації, як наукові, науково-практичні, культурні, комерційні, рекламні, літературно-критичні, дитячі, автомобільні, жіночі та інші видання.

Розвиток спеціалізованої преси тісно пов'язаний з розвитком соціуму, зміною життя людей. Розвиток ринку спеціалізованої преси регулюється закономірностями «відтворювального споживання», розкриті багатьма економістами, яке полягає в тому, що споживання створює потребу у

виробництві, спонукаючи його до розвитку. Зміст друку безпосередньо пов'язаний з потребами людей в певній інформації, і для кожного часу ці потреби специфічні.

Джерелом інформації в спеціалізованих ЗМІ є якась певна сфера знань, галузь промисловості, вид послуг. Якщо з'являється повідомлення про якусь «сторонню» подію, то воно неодмінно висвітлюється з точки зору вузько професійног підходу. Коло читачів чітко окреслено. Як правило, вони адресовані людям, які мають певне відношення до даної сфери діяльності. У середовищі спеціалізованих видань є своя ієрархія, адже кожна тема може бути подана з різних ракурсів.

Українська спеціалізована (галузева) преса — це сукупність періодичних фахових видань, які видавались та видаються на території України українською та іншими (як правило, російською) мовами.

Спеціалізовані (галузеві) видання були предметом вивчення значного кола українських науковців. Зокрема вони проаналізовані у фундаментальних дослідженнях української преси Аркадієм Петровичем Животком (псевдоніми: А. Пуховський, А. Пухальський), Ярославом Дмитровичем Ісаєвичем та Ігорем Леонідовичем Михайлином. Євгенія Володимирівна Подобна вивчала пресу Полтавської губернії, Олена Дмитрівна Школьна — Катеринославщини, Роман Вікторович Базака — Єлисаветграда. Володимир Олексійович Садівничий дослідив україномовні спеціалізовані медичні журнали Наддніпрянської України, правознавець Михайло Йосипович Петрів — періодичні видання юридичної тематики.

Пласт українських господарсько-кооперативні часописів в історичному зрізі розглядали такі вітчизняні науковці, як Валентин Васильович Вісин, Любов Арсентіївна Пинда та Галина Василівна Білавич.

Щодо історичних фактів створення та розвитку українських спеціалізованих (галузевих) друкованих ЗМІ, то більшість дослідників вітчизняної журналістики сходяться на думці, що такі ЗМІ виконали вагому роль у поширенні знань серед україномовного населення, яке перебувало у складі імперій того часу – Австро-Угорської та Російської. Публікуючи галузеві газети і журнали українські видавці таким чином несли нові знання в галузі економіки, промисловості, агрономії, медицини, права тощо .

Коріння сучасних вітчизняних спеціалізованих науково-практичних часописів беруть своє начало в виданнях економічної тематики та в господарсько-кооперативній пресі того часу. А сама поява на ринку тодішньої преси та початок розвитку спеціалізованої вітчизняної періодики приходить на початок XIX століття. Саме у цей час українські землі були розділені між Російською та Австро-Угорською імперіями, які сильно різнилися ступенем науковго розвитку, добробуту та станом економіки.

Австро-Угорщина переймала французький, італійський та німецький досвід видання періодики, тому помітно випереджала Росію.

Періодичні видання, які виходили на території сучасної України, зокрема «Діло» Харківській Еженедельник», «Основа», «Зоря Галицька» та

інші публікували новини про досягнення в промисловості, виставки, давали корисні поради стосовно ведення сільського господарства. [2].

Водночас у Російській імперії видання україномовної преси було заборонено Валуєвським циркуляром (1863 р.) та Емським указом (1876 р.), тому українські видавці задля уникнення проблем з органами цензури, видавали журнали та газети російською мовою або публікували двомовні видання.

У 1889 році з'явилося перше україномовне галузеве видання «Часопись правнича» (з 1891 року – «Часопись правнича та економічна»). Пізніше часопис став органом Наукового товариства ім. Т. Шевченка у м. Львів. [3]

На початку ХХ століття відбулося поживлення у випуску україномовної галузевої преси, причиною якого стало оприлюднення Маніфесту 1905 року, що надавав дозвіл на друк періодичних видань українською мовою («Записка об отмене стеснений малороссийского печатного слова»). Але практично всі вони були опубліковані лише у декілька числах: Маніфест не скасовував дію Валуєвського циркуляра та Емського указу, чим активно користувалися органи цензури.[3].

Після жовтневого перевороту 1917 року більшість українських спеціалізованих видань припинили своє існування. Це й зрозуміло, адже в СРСР була відсутня основна база для розвитку спеціалізованої, ділової преси. У Радянському Союзі був відсутній бізнес як такий, не було соціального прошарку підприємців. З розвитком соціалістичної системи господарювання кількість спеціалізованої періодики в Україні скоротилась. Але й за радянських часів в УРСР виходило в світ кілька десятків спеціалізованих і галузевих видань.

Тех. та наук. журнали, що видавали окремі інститути та відділення АН УРСР, в абсолютній більшості були російськомовними. україномовних серед них було лише кілька. Це, зокрема "Доповіді Академії наук Української РСР" (від 1991 – "Доповіді Академії наук України") та "Український ботанічний журнал".

У звичному для нас вигляді спеціалізовані (галузеві або нішеві) журнали і газети з'явилися лишень після розпаду СРСР. викликана стартом ринкових реформ ділова преса стрімко починає розвиватись.

Пік інтересу до спеціалізованої періодики виростає до початку 2000-х.

Одним з найяскравіших появ 2000-х років стала так звана корпоративна преса, яка виросла на підґрунті великих українських корпорацій.

На думку багатьох дослідників, точно оцінити обсяг ринку нішевих видань в Україні сьогодні досить складно, тому що виміру по аудиторіях і аналітичні дослідження за накладками стосуються в основному великих видавництв. Якщо оцінювати цей ринок за кількістю найменувань, то це приблизно половина всього українського ринку, а якщо за накладками і обсягом реклами, близько третини.

Дослідники сучасної преси відзначають стагнацію й навіть скорочення ринку сучасної преси взагалі та сектора спеціалізованої журналістики зокрема. Криза 2008-2010 років, виснажлива російсько-українська війна та сьогочасне пандемічне просідання економіки – все це не могло не внести свої негативні корективи в розвиток вітчизняного ринку спеціалізованих ЗМІ. Закрилися багато видань, які виявилися нерентабельними, створивши, таким чином, сприятливі умови для конкуренції. Свідомі видавці перенесли свою увагу з кількісних показників на якісні. Сьогодні пермога на боці тих нішевих видань, які зуміли вчасно впровадити нові формати і концепції, запропонувати читачеві ексклюзивну інформацію, що відрізняється від інформації, пропонованої журналами загального профілю.

Список використаної літератури:

1. Животко А. Історія української преси/Аркадій Животко. — К.: Наша наука і культура, 1999. — 360 с.
2. Жук А. Українська господарсько-кооперативна преса/Андрій Жук//Господарсько-кооперативний часопис. — 1931. — Ч.1-2. — С.
3. Українські часописи Львова 1848-1939 рр. Історико-бібліографічне дослідження: у 3 т. Т. 3. 1920-1928 рр./упор. М. М. Романюк, М. В. Галишко. — Львів: Світ, 2003. — 909 с.

КОРОПАТОВ Б. М.

*викладач кафедри фізичного виховання
Український гуманітарний інститут*

ТЕХНІКА ГРИ У ФУТБОЛ

Актуальність: Гра у футбол найбільшою мірою сприяє різнобічному фізичному розвитку спортсмена, але разом з тим пред'являє винятково високі вимоги до його серцево-судинної системи, нервово-м'язового апарату, до всіх сторін його психіки: сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, до вольових і моральних якостей.

Постійно змінюється ігрова ситуація, безперервна боротьба за м'яч сполучені з найрізноманітнішими рухами і техніко-тактичними діями. У залежності від ігрового амплуа і спортивної кваліфікації в ході гри футболіст виконує до 300 пробіжок, до 140 ривків і прискорень. Під час гри він пробігає 5–8, а в окремих іграх до 10 км. Численні різкі зупинки і повороти, стрибки в різних напрямках характеризують рухову діяльність гравців. Частота серцевих скорочень у футболістів під час гри коливається в межах від 130 до 200 уд/хв.[1].

Мета: обґрунтування доцільності використання методичних прийомів в техніці гри в футбол.

Завдання: Проаналізувати особливості фізичної та технічної підготовки футболіста. З'ясувати особливості кожного етапу техніки гри. Проаналізувати особливості техніки гри воротаря.

Футбол – це колективна спортивна гра, використання правильного підходу щодо техніки гри сприятиме розвитку необхідних фізичних якостей футболістів, загальному фізичному розвитку особистості та принесе бажані результати від занять даним видом спорту. Щоб досягти високих результатів у техніці гри у футбол потрібно виконувати все по таких етапах:

Загальна фізична підготовка футболіста забезпечується вправами загально-розвиваючого характеру і вправами з інших видів спорту (легкої атлетики, гімнастики, баскетболу, гандболу, хокею, лижного спорту, плавання і т.д.). За допомогою таких вправ досягається розвиток і зміцнення м'язового апарату, поліпшується функціональна діяльність всіх органів і систем організму, забезпечується всебічний розвиток рухових якостей, підвищується загальна тренуваність спортсмена. Зміст і методика спеціальної фізичної підготовки будується з урахуванням особливостей ігрової діяльності футболіста: безперервною зміною ситуацій на полі; безперервністю навантажень, нерівномірним чергуванням роботи і відпочинку; необхідністю виконувати складні рухи в умовах постійно наростаючого стомлення; мінливістю рухових засобів і ігрових прийомів. До засобів спеціальної фізичної підготовки футболістів відносять: змагальні вправи; вправи, подібні із змагальними за кінематичними і динамічними характеристиками, механізмами енергозабезпечення, структурі роботи м'язів. Всі інші вправи відносяться до засобів загальної фізичної підготовки.

Техніка пересування містить у собі біг, стрибки, зупинки, повороти. Доцільне і раціональне використання прийомів пересування, їхніх способів і різновидів дозволяє ефективно вирішувати тактичні задачі як в атаці (відкривання для одержання м'яча, для відволікання супротивника і т.д.), так і в обороні (вибір позиції, закриття гравця і т.д.) [2].

Біг – основний засіб пересування у футболі. Біг звичайний застосовується гравцями в основному для виходу на вільне місце, переслідування супротивника і т.д. Біг названий звичайним, тому що по системі руху (розподіл на фази одиночної опори і польоту) він не відрізняється від спринтерського бігу. Є тільки розходження в довжині і частоті кроків, їх ритмі. Довжина бігових кроків у футболістів менше, а частота трохи вище. Менш тривалий період фази польоту сприяє виконанню необхідних швидких зупинок і поворотів, різких змін напрямку бігу. Біг спиною вперед, приставним і схресним кроком є специфічним засобом пересування і використовується головним чином у сполученні зі звичайним бігом.

Стрибки у футболі різноманітні. Вони використовуються при виконанні окремих способів ударів, при зупинках м'яча й у деяких фінтах. У грі застосовуються стрибки вперед, у сторони, вгору. Розрізняють стрибки поштовхом однієї і двома ногами.

Зупинки – ефективний засіб зміни напрямку руху. У залежності від розташування супротивника після раптової зупинки виконуються ривки в різних напрямках, відходи як з м'ячем, так і без м'яча. Застосовуються два прийоми зупинки: стрибком і випадом.

Удари по м'ячу ногою виконуються наступними основними способами: внутрішньою стороною стопи, внутрішньою, середньою і зовнішньою частинами підйому, носком і п'яткою. Удари виробляють по нерухомому, м'ячу, що котиться або летить з місця, рухаючись, у стрибку, з поворотом, у падінні і т.д. Можна виділити основні фази рухів, що є загальними для багатьох способів.

Попередня фаза – розбіг (відсутній при ударах з місця). Величина розбігу, його швидкість визначаються індивідуальними особливостями футболістів і тактичних задач. Розбіг варто розраховувати так, щоб удар по м'ячу був виконаний заздалегідь наміченою ногою. Розбіг сприяє попередньому нарощуванню швидкості ударних ланок [3].

Підготовча фаза – замах ударною ногою. Замах виконується під час останнього бігового кроку. Значно, часто близьке до максимального, розгинання стегна і згинання гомілки, у результаті чого збільшується шлях стопи і попередньо розтягуються м'язи передньої поверхні стегна, дозволяє виконати удар необхідної сили. Правильному й ефективному виконанню фази істотно сприяє трохи подовжений останній крок розбігу. Він перевищує по величині інші на 35–50%. [5] *Робоча фаза* – ударний рух і проводка. Ударний рух починається в момент постановки опорної ноги з активного згинання стегна. Причому кут, утворений стегном і гомілкою, зберігається. Перед ударом відзначається «гальмування» стегна. Різким рухом гомілки, що «захльостує», і стопи виконується удар по м'ячу. У момент удару нога сильно напружена в гомілковостопному і колінному суглобах, що дозволяє збільшити масу ланки, яка виконує удар. Час зіткнення м'яча і стопи варто зберігати як можна довше, тому що швидкість польоту м'яча залежить від прикладеної сили і часу її дії. «Проводка» багато в чому визначає напрямок м'яча.

За допомогою ведення м'яча здійснюються всілякі переміщення гравців з м'ячем. При веденні використовується біг, удари по м'ячу ногою виконуються в різній послідовності і ритмі. Виходячи з тактичних задач удари по м'ячу при веденні виконуються різної сили. Якщо необхідно швидко подолати значну відстань, м'яч «відпускають» від себе на 10–12 м. При протидії суперника варто постійно контролювати м'яч і не «відпускати» його далі 1–2 м. Необхідно відзначити що часті удари знижують швидкість ведення. При веденні середньою частиною підйому і носком здійснюється переважно прямолінійний рух. Ведення м'яча внутрішньою частиною підйому дає можливість виконати переміщення по дузі. Найбільш універсальним є ведення зовнішньою частиною підйому. При веденні стрибучих м'ячів використовуються удари середньою частиною підйому, стегном або головою [2].

Ловіння м'яча є основним засобом техніки воротаря. Вона здійснюється переважно двома руками. У залежності від напрямку, траєкторії і швидкості руху м'яча ловіння виконується знизу, зверху або збоку. Ловіння м'ячів, що летять на

значній відстані від воротаря, здійснюється в падінні. Ловіння м'яча знизу використовується для оволодіння м'ячами, що котяться, що опускаються і низько (до рівня грудей) летять назустріч воротареві. У підготовчій фазі воротар нахиляється вперед і опускає руки вниз. Долоні повернені до м'яча, пальці трохи розставлені. Руки не повинні бути надмірно напружені. Ноги зімкнуті, прямі або небагато зігнуті. У момент зіткнення м'яч підхоплюється кистями знизу і підтягується до живота. Часто в процесі гри приходиться здійснювати ловіння м'ячів в стороні від воротаря. У цьому випадку необхідно попередньо переміститися убік напрямку руху м'яча. Ловіння м'яча зверху застосовується для оволодіння м'ячами, які летять із середньою траєкторією (на рівні грудей і голови), а також м'ячів, що високо летять і опускаються. Приймаючи вихідне положення, незначно зігнуті руки виносяться вперед або вгору. Долоні, повернені до м'яча, з розставленими і напівзігнутими пальцями утворюють своєрідну «півсферу». Швидкість м'яча гаситься за рахунок поступального руху кистей, і згинання рук [1].

Висновок. Загальна фізична підготовка футболіста забезпечується вправами загальнорозвиваючого характеру і вправами з інших видів спорту (легкої атлетики, гімнастики, баскетболу, гандболу, хокею, лижного спорту, плавання і т.д.). За допомогою таких вправ досягається розвиток і зміцнення м'язового апарату, поліпшується функціональна діяльність всіх органів і систем організму, забезпечується всебічний розвиток рухових якостей, підвищується загальна тренуваність спортсмена. Від того, наскільки повно володіє футболіст усім різноманіттям технічних засобів, як вміло й ефективно застосовує їх багато в чому залежить досягнення високих спортивних результатів. Швидкість і надійність, простота й ефективність – от вимоги до техніки футболу в умовах підвищеного темпу гри і збільшення кількості єдиноборств.

За характером ігрової діяльності в техніці виділяються два великих розділи: техніка польового гравця і техніка воротаря. Кожний з розділів складається з конкретних технічних прийомів, що виконуються різними способами. Ці способи мають загальну основу дій і відрізняються тільки деталями. Умови виконання надають техніці гри ще більшої різноманітності. Техніка гри воротаря істотно відрізняється від техніки польового гравця. Це обумовлено тим, що воротареві дозволено грати руками в межах штрафного майданчика. У процесі гри воротар користується необхідним арсеналом техніки польового гравця. Основною задачею технічної підготовки футболіста є доведення його спеціальних рухових дій до вищого ступеня автоматизації, а також адаптація до умов ігрової діяльності, формування навички застосування технічних прийомів у різних ігрових поєднаннях. Для вирішення цієї задачі використовується весь комплекс методів фізичного виховання.

Список використаних джерел

1. Голомазов С.В. Теорія і методика футболу: Техніка ігри: Т. 1. – М.: Спорт-Академ-Пресс, 2002.

2. Чесно Ж.-Л. Футбол. Навчання базової техніки. / Дюрэ Ж., Жан-Люк Чесно, Жерар Дюрэ. – М.: СпортАкадемПресс, 2002.
3. Шамардін А.І. Оптимізація функціональної підготовленності футболістів. – Волгоград: ВГАФК, 2000.

КРІЧФАЛУШІЙ Я. М.

*викладач кафедри романо-германської філології
Український гуманітарний інститут*

МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Вплив інноваційних процесів сприяє впровадженню в педагогічну практику принципу навчання й виховання успіхом та формування позитивної мотивації для здійснення спілкування у певних комунікативних сферах, орієнтування у соціокультурних аспектах країни, мову якої вивчають. Успіх створює сильний додатковий імпульс до активної роботи, сприяє становленню гідності того, хто навчається. Це засада позитивного ставлення до навчання, науки, праці як такої. Отже, ситуація успіху стає фактором розвитку особистості студента.

Нині освітня функція втрачає провідну роль, поступаючи своїм місцем функціям виховним, розвитковим і самовдосконаленню. Це вимога дня. Освіта, враховуючі швидкоплинні зміни, має забезпечувати передумови для навчального процесу впродовж усього життя за типом «включення — виключення». «Людина без виховання, як тіло без душі», — з народної мудрості.

Вивчення іноземної мови означає, що на заняттях іноземної мови необхідно впроваджувати особистісно орієнтоване спілкування, створювати всілякими засобами позитивну емоційну атмосферу духовного взаємозбагачення, даючи можливість кожній людині випробувати себе в різних видах творчості.

Функція самовдосконалення має забезпечити постійну самоосвіту тих, хто навчається, самовиховання, систематичне формування навичок і умінь, а також мотивацію навчально-пізнавальної та майбутньої професійної діяльності.

Ситуація успіху: суб'єктивна та індивідуальна. Її переживає як студент слабкої успішності, так і студент високої продуктивної діяльності, як мудрий, досвідчений педагог, так і молодий фахівець.

З педагогічної точки зору ситуація успіху – це таке цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності як окремо взятої особистості, так і колективу в цілому. Це результат продуманої та підготовленої стратегії і тактики вчителя, сім'ї [2, с.31].

Для створення ситуації успіху на занятті дуже велике значення мають такі фактори як: яскравість, новизна, цікавість, цікаве викладання, бажання

отримати похвалу, нагороду; на одержанні задоволення від самого процесу пізнання; інтерес до знань, допитливість і таке інше [5].

Позитивна мотивація веде до створення ситуації успіху на уроках вивчення іноземної мови. Саме вона дозволяє придбати студентам через навчальну працю ті навички співпраці, які можуть стати для них необхідними в подальшому житті. Прагнення до групових досягнень важливе для гармонійного виховання особи.

Розвиток людини з мотивацією, направленою виключно на справу або на себе, не може зробити її щасливим і успішним у житті, велику частину якого вона проводить у спілкуванні і в спільній діяльності з іншими людьми. До того ж індивідуальні досягнення не є головною цінністю. Викладач повинен піклуватися про те, щоб навчально-виховний процес, який він організовує, містив у собі ситуацію успіху. І це повинно стосуватися діяльності як індивідуальної, так і групової [8, с. 210].

Принцип навчання й виховання успіхом є одним із факторів розвитку особистості студента. Цей принцип сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання, навчального закладу, праці, тобто сприяє ефективності навчання.

Список використаних джерел:

1. Бех П.О., Біркун Л.В. Концепція викладання іноземних мов в Україні// Іноземні мови. – 1998. – № 2. – с. 3-8.
2. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как ее создать: Кн. Для учителя. – М.: Просвещение, 1991. – 176 с.
3. Емонс Р.А. «Психологія найвищих прагнень: мотивація й духовність особистості». Під видавн. Д.О. Лентьєв - М.:Сенс 2004 – 416 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Колкер Я.М. «Практична методика вивчення іноземних мов.» - М.:ИЦ «Академія», 2000 – 264 с.
6. Маркова А.К. др. «Формування мотивації навчання». Підручник для вчителя. М.: «Просвітлення», 1990 р.
7. Маслоу, Абрахам- «Мотивація та особистість». 3 видання- СПб.: Пітер, 2003 – 352 с.
8. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За ред. О.М. Пехоти. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 255 с.

КУРИЛЯК Б.І.

аспірант богослов'я НПУ ім. М.П. Драгоманова

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КНИГИ ОБ'ЯВЛЕННЯ У ПРАЦЯХ ОРІГЕНА

Оріген (185-254) – відомий тлумач Святого Письма мав значний вплив на християнську герменевтику. У своїх працях він неодноразово коментував

біблійні книги та написав багато праць про значення текстів Святого Письма. Хоча з під його руки не вийшов повний коментар на книгу Об'явлення Іоанна Богослова, проте Оріген іноді посилався на деякі вірші цієї книги. Відсутність наукових досліджень герменевтичних принципів Орігена при тлумаченні книги Апокаліпсис, актуалізує критичний аналіз трактування Орігена. Тому метою цього дослідження є комплексний аналіз інтерпретації книги Об'явлення в працях Орігена.

Оріген декілька разів впевнено стверджує, що автором Одкровення є Апостол Іоанн [6, с. 38]. Зокрема, він пише про вістку першого ангела в чотирнадцятому розділі книги Об'явлення, і стверджує: «тому Іоанн, син Зеведея, говорить в Апокаліпсисі... (Об. 14:6,7)» [5, с. 50]. Також, александрійський теолог коментуючи праці учнів Ісуса Христа, згадує Іоанна, який «також написав Апокаліпсис після того, як йому було наказано мовчати і не записувати звуки семи громів (Об. 10:4), та послання з дуже небагатьма рядками» [5, с. 161-162].

Оріген використовує апологетичний метод трактування пишучи про Сина Божого. Аналізуючи термін «Слово», він переходить від Євангелія Іоанна до Об'явлення і пише: «Однак той самий Іоанн в Апокаліпсисі також згадує його з додаванням терміну Бог, коли він говорить... “і зодягнений був Він у шату, покрашену кров'ю. А Йому на ім'я: Слово Боже” (Об. 19:13)» [5, с. 105]. Пізніше, Оріген додає: «проте, Апостол і Євангеліст, а й тепер пророк на додаток через Апокаліпсис – говорить правильно, коли він описує речі, що стосуються Слова Божого в Апокаліпсисі, що він бачив Слово Бога, яке їхало на білому коні у відкритому небі (Об. 19:11)» [5, с. 106]. Оріген доказуючи те, що Отець і Син є однаково всемогутніми, закликає звернути увагу на той факт, що «Іоанн говорить в Апокаліпсисі: “Господь, Бог, Той, Хто є, і Хто був, і Хто має прийти, Вседержитель!” (Об. 1:8). Бо хто ще був “Той, хто має прийти”, як не Христос? І як ніхто не повинен ображатися, бачачи, що Бог є Отцем, що Спаситель є і Богом, так само, оскільки Отець називається всемогутнім, ніхто не повинен ображатися, що Сина Божого також називають всемогутнім» [4, с. 250].

Оріген при тлумаченні Об'явлення також використовував духовний та алегоричний методом тлумачення, розмежовуючи в платонівському дусі прозорий світ вгорі та видимий світ внизу [3, с. 34]. Як наслідок, він відкидав буквально трактування тисячолітнього царства (Об. 20) [2, с. 49]. Оріген вважав, що тлумачити буквально Біблію та вірити у майбутню тілесну насолоду і розкіш у фізичних тілах – це потурати своїм задоволенням і похоті [1, с. 225]. Він пише, що такі люди «уявляють собі, що земне місто Єрусалим тоді буде відновлене, і в основу його буде покладене дорогоцінне каміння» і що майбутнє життя має бути таким самим, як є сьогодні [1, с. 225]. Проте, він принизливо відзивається про таку інтерпретацію як юдейську і пропонує розуміти текст Святого Письма духовно [1, с. 226].

Аналіз інтерпретації книги Об'явлення, здійсненої Оригеном дозволяє зробити висновок, що в його герменевтиці переважав алегоричний метод. Цей підхід до біблійного тексту був характерною ознакою александрійської школи. Крім того Ориген використовує апологетичний метод, захищаючи таке вчення, як всемогутність Господа. Помітно, що Ориген заражений елліністичним дуалізмом, що змушує його відкидати майбутнє щастя в новому фізичному тілі, як це розуміли юдеї.

Список використаної літератури:

1. Святой О. О началах. Против Цельса / Ориген Святой. – СПб: Религиозно-философская библиотека, 2008. – 792 с.
2. Daley B. The Hope of the Early Church: A Handbook of Patristic Eschatology / Brian Daley. – Cambridge: Cambridge Univ Pr, 1991. – 300 с.
3. Koester C. Revelation: A New Translation with Introduction and Commentary / Craig Koester. – New Haven & London: Yale University Press, 2014. – 928 с. – (The Anchor Yale Bible Commentaries).
4. Roberts A. Tertullian, Part Fourth; Minucius Felix; Commodian; Origen, Part First and Second, The Ante-Nicene Fathers / A. Roberts, J. Donaldson. – New York: Christian Literature Publishing, 1885. – 696 с.
5. Saint O. Commentary on the Gospel According to John, Books 1-10 / O. Saint, R. Heine. – Washington, D.C.: Catholic University of America Press, 1989. – 358 с.
6. Weinrich W. Revelation / William Weinrich. – Downers Grove: InterVarsity Press, 2005. – 466 с. – (Ancient Christian commentary on Scripture).

КУРИЛЯК В.В.

*докторантка кафедри культурології та філософії
Національний університет «Острозька академія»*

ВИЗНАННЯ СУСПІЛЬСТВОМ ОСОБИСТОСТІ НА ОСНОВІ ЇЇ ЗДОБУТКІВ

Людина, яка є частиною суспільства підсвідомо прагне до визнання суспільством себе і своїх досягнень. Більше того, іноді визнання у суспільстві прагне не лише індивідуально кожна особистість, на сьогодні цього вимагають різні об'єднання та спільноти, такі як: чорношкірі, ЛГБТ-спільноти, неформальні товариства тощо. В контексті вище наведено прагнення до визнання та впізнання у суспільстві особливо потребують політичні партії, феміністичні рухи, релігійні організації, зокрема протестантські деномінації. Цей процес прагнення притаманний як окремим особистостям так і колективу.

До прикладу, студент прагне поваги від своєї групи, товаришів, а викладач прагне визнання колективом чи студентством своєї особистості та здобутків. Саме тому, дослідження теми визнання суспільством особистості на основі її здобутків вважаємо актуальним напрямом при викладі матеріалів даного дослідження.

Окрім того, потреба у визнанні, важливість усвідомлення ваги своєї особистості в очах оточуючих, розуміння того що ти є невід'ємною частиною суспільства є природнім витоком того, чому людина потребує поваги, яка базується на її здобутках [1]. Більше того, визнання – пошана людини за виконану роботу, оцінені зусилля до її виконання, також виражаються у вигляді мотиваційних фінансових виплат такі як премії, бонуси та інші види заохочень. Задоволення таких потреб особистості, може стати для неї рушієм до виконання більш складних та важливих завдань [2].

У списку піраміди людських потреб, яку розробив видатний американський психолог Абрагам Маслоу на четвертому рівні стоїть потреба у повазі та визнанні з боку навколишніх людей. Базові рівні потреб людини, фізіологічний та безпековий, забезпечують фізичну сферу існування людини як живого організму. А потреба у приналежності та у визнанні належать до потреб психологічного виживання [3]. Також у відповідності до теорії Клейтона Альдерфера, психолога з Єльського університету, прагнення особистості до визнання відносяться до двох груп потреб: соціальних потреб та потреб розвитку [4]. А природна самоповага складається з прагнень людини та прикладених зусиль у досягненні мети, які приводять до відповідного результату та поваги від оточуючих за зроблений внесок. Ця повага за здобутки включає славу, певний соціальний статус, оцінювання та визнання [5, с.220].

У професійній сфері можна виділити два рівні стосунків у яких працівник може забезпечувати свою потребу у визнанні та повазі. Вертикальний рівень – позитивна оцінка від керівництва за добре виконане завдання. Горизонтальний рівень – пошана зі сторони співпрацівників, повага за досвід та професіоналізм, звернення до нього за допомогою, порадою, консультацією.

Декілька принципів відзначення працівника, який потребує визнання:

1. Публічне висловлення позитивної оцінки працівника за добре виконане завдання високої складності;
2. Словесна подяка від керівництва нерідко додає мотивації до роботи не менше ніж фінансова винагорода;
3. Висловлення подяки за добре виконане завдання повинно бути своєчасним, відразу як працівник досяг бажаного результату;
4. Впровадження на підприємстві, компанії систему звань для працівників, яких треба відзначити [6].
5. Одним з головних методів визнання здобутків працівника є підвищення його на посаді. Важливо щоб на підприємстві, компанії була

можливість кар'єрного зростання. Для цього повинний бути чітко окреслений перелік вимог до кожної посади [7].

Чому люди прагнуть до визнання? Відповідь: базова потреба у саморозвитку людини. За що соціум, колектив, спільнота визнає особу: за здобутки: особисті, наукові, у спорті, у науці, професійні, публічні, політичні тощо. Чому деяких осіб, колектив не визнає? Наприклад, ті ж чорношкірі досі б'ються за визнання суспільством чи ЛГБТ-спільноти тощо. Відповідь в сучасних умовах є простою, щоб отримати визнання, треба мати серйозні соціальні, матеріальні чи наукові здобутки. Що це можуть бути за здобутки у сфері науки? Наукова ступінь, звання, матеріальні статки, слава, високий професіоналізм тощо. Навіть представлення наукових тез для збірника УГІ повинно бути на належному рівні, хоча й ходить легенда, що наш збірник – це братська могила наукових робіт. Однак після Вас ваші матеріали читає редактор, також вони перевіряються на антиплагіат чи переглядаються вашими ж колегами. Тому навіть вміння біля плити братської могили на рівні представити свої наукові тези є здобутком у колективі УГІ та гарним приводом, щоб колектив почав тебе поважати як науковця.

Отже підсумовуючи вище викладене, зазначимо, що треба стати кимось, або щось мати, щоб бути визнаним сучасним суспільством. Однак ця схема не діє, коли справа стосується спасіння людини Богом. Господь нас приймає без огляду на наші земні здобутки, професор ти чи методист - не має значення. Для Бога важливий наш характер, на скільки він схожий на характер Ісуса Христа.

Список використаних джерел:

1. Теорія мотивації за А. Маслоу. Реферат [Електронний ресурс] // Психологія. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/29109/>.
2. Ієрархія потреб Маслоу: як вона допоможе вам у роботі? [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://novarobota.ua/ua/articles-jobseeker/ierarkhiya-potrebnostey-maslou-kak-ona-pomozhet-vam-v-rabote-294>.
3. Психологічне трактування потреб людини [Електронний ресурс] // Психологія. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/9860/>.
4. Майданник О. Ф. Ідентифікація власної особистості [Електронний ресурс] / Олена Федорівна Майданник – Режим доступу до ресурсу: <https://nodus.ua/blog/patologiya-psikhichnikh-protsesiv/identifikatsiya-vlasnoi-osobistosti/>.
5. Семчук Ж. В. Перспективи застосування розширеної теорії мотивації а. маслоу у світлі євроінтеграційних тенденцій / Ж. В. Семчук, Б-П. О. Кошовий, Р. М. Скриньковський // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2013. - Вип. 11. - С. 219-222.

6. Позитивная мотивация сотрудников и стимулирование труда [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://hrliga.com/index.php?module=news&op=view&id=13456>.

7. Ракитина А. Признание достижений сотрудников: как выстроить систему [Електронний ресурс] / Алеся Ракитина. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://hr-tv.ru/articles/priznanie-dostizhenij-sotrudnikov-kak-vystroit-sistemu.html>.

КУРИЛЯК І.І.

аспірант богослов'я НПУ ім. М.П. Драгоманова

СЕКСТ ЮЛІЙ АФРИКАН: ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КНИГИ ДАНИЇЛА

Секст Юлій Африкан (160-240 р. н.е.) є ранньохристиянським письменником та одним з перших християнських істориків. Він писав свої праці грецькою мовою і найбільш важливим його твором є «Хроніки» (Chronographiai) з 5 томів [3]. У цій праці Юлій Африкан розташовує у хронологічному порядку світову та біблійну історію, починаючи створенням світу і закінчуючи своїм часом – 221 роком н.е.. Праці письменника справили значний вплив на Євсевія Кесарійського і пізніших християнських письменників та істориків.

Юлій Африкан досліджуючи біблійну хронологію не випускає з уваги пророцтва книги Даниїла, де є часові періоди. Відсутність наукових досліджень герменевтичних принципів Юлія Африкана при тлумаченні апокаліптичної книги Даниїла, актуалізує вивчення цього питання. Тому метою цього дослідження є аналіз інтерпретації книги Даниїла в працях Юлія Африкана.

Християнський письменник з усіх апокаліптичних пророцтв книги Даниїла коментує тільки пророцтво про сімдесят тижнів та пророцтво про 2300 вечорів та ранків [2, с. 134-137]. Юлій Африкан пише: «І початок чисел, тобто з сімдесяти тижнів, складових 490 років, ангел наставляє нас взяти з моменту виходу повеління відбудувати Єрусалим. Сталося це на двадцятому році правління перського царя Артаксеркса. Бо Неємія, виночерпій, благав його і отримав відповідь, що Єрусалим повинен бути побудований» [2, с. 134]. З цих слів ми бачимо, що письменник інтерпретує період «сімдесят тижнів» як 490 років, які почалися у 20 рік правління царя Артаксеркса I (445 р. до н.е.).

У своїй герменевтиці Юлій Африкан застосовує принцип «день за рік», згідно якого буквальний день у апокаліптичному пророцтві повинен дорівнювати звичайному історичному року [1, с. 58-114]. Він вважав, що це пророцтво вказує на Ісуса Христа: «І відраховуючи від цього моменту, ми складаємо сімдесят тижнів до часу Христа» [2, с. 135]. На думку автора період в 490 років закінчується у 16 році правління імператора Тиберія Клавдія (31 р. н.е.) [2, с. 135]. Але Юлій Африкан вважав, що ці 490 років потрібно

інтерпретувати як єврейські роки, які мають 354 дні, а не сонячні (365 ¼ днів) [2, с. 135]. Таким чином період 490 єврейських років буде дорівнювати 475 історичним рокам. Автор при цьому не приводить серйозних аргументів на користь такого тлумачення.

Юлій Африкан у своїй праці «Хроніки» також інтерпретує пророцтво з 8 розділу, де описана боротьба барана та козла і діяльність малого рогу [3, с. 285]. На думку письменника ці дві тварини символізують Перську та Грецьку імперії [3, с. 285]. Автор не зупиняється на детальному аналізі символів пророцтва. Він робить акцент на періоді «2300 вечорів та ранків». Юлій Африкан буквально тлумачить слова про «сталу жертву та про нищівний гріх, доки святиня й військо віддані на топтання» (Дан. 8:13). Він вважав, що вони стосувалися земного храму в Єрусалимі, який був зруйнований Навуходоносором і в якому припинилося служіння та жертвоприношення [3, с. 285]. Період «2300 вечорів та ранків» він інтерпретує як 2300 місяців, які на його думку дорівнюють 186 рокам [3, с. 285].

Ми бачимо, що Юлій Африкан символічно тлумачить пророчий період «2300 вечорів та ранків» як 186 років, що розпочалися з вавилонським полоном і закінчилися 20-им роком правління Артаксеркса. Таким чином автор з'єднує пророцтва з 8 і 9 розділів книги Даниїла: пророцтво про сімдесят тижнів (490 років) слідує за пророцтвом 2300 вечорів та ранків (186 років). Така інтерпретація вимагає більшої аргументації, якої у письменника не має.

Аналіз інтерпретації книги Даниїла, здійсненої Юлієм Африканом показує, що він намагався часові періоди апокаліптичних пророцтв хронологічно розташувати один за одним, щоб була одна лінія історії. Автор символічно інтерпретує ці часові періоди, але можна побачити певну непослідовність: в пророцтві про сімдесят тижнів він тлумачить дні як роки, а в пророцтві про 2300 вечорів та ранків тлумачить як місяці. При цьому письменник вдається до складних математичних підрахунків, щоб ці часові пророцтва відповідали світській історії. На нашу думку, такому тлумаченню не вистачає контекстуальної біблійної аргументації і воно потребує переосмислення у світлі сучасних історичних та біблійних даних.

Список використаної літератури:

1. Глубины пророчеств. Том 1 – Заокский: Источник жизни, 1998. – 256 с.
2. Roberts A. Gregory Thaumaturgus, Dionysius the Great, Julius Africanus, Anatolius and Minor Writers, Methodius, Arnobius, The Ante-Nicene Fathers / Alexander Roberts. – New York: Christian Literature Publishing, 1886. – 584 с.
3. Wallraff M. Iulius Africanus: Chronographiae: The Extant Fragments / Martin Wallraff. – Berlin: Walter de Gruyter, 2007. – 352 с.

ЛІВАК П.Є.

*доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання,
Український гуманітарний інститут*

РОЛЬ І МІСЦЕ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАРОДУ УКРАЇНИ ТА РОЛЬ ВЛАДИ У ЦЬОМУ КОНТЕКСТІ

*Якщо займатися фізичними вправами,
то немає ніякої потреби у вживанні ліків.*

Абу Алі Ібн Сіна (Авіценна)

Вступ. Одним із найважливіших станів людини є здоров'я. Доведено, що здоров'я завжди історично вважалось однією з найважливіших життєвих цінностей і завжди стояла проблема забезпечення його високого рівня [4, С.72-75].

Здоров'я, це головний фактор і фундамент життєдіяльності, матеріального благополуччя, трудової активності, творчих успіхів, довголіття будь-якої людини, яке відображає рівень життя та потенційний добробут держави, впливаючи на продуктивність праці, економіку, обороноздатність, моральний клімат у суспільстві, настроїв людей, а значить економічний розвиток самої країни, як на приклад Японії, країн Євросоюзу та інших розвинених країн світу.

Рівень здоров'я залежить, у свою чергу, від соціально-економічних та гігієно-екологічних умов, харчування, відпочинку, умов життя, рівня культури, освіти, стану охорони здоров'я та медичної науки та у багато чому – від ступеня рухової активності людини [5, С.8].

Мета – визначити роль і місце вчителя фізичного виховання на вирішення проблем і факторів, які впливають на стан здоров'я різних груп населення;

- вказати на недостатній рівень державної підтримки та вплив інститутів влади на тих, хто буде займатись вирішенням проблем здоров'я.

- необхідність формування та вплив громадськості на інститути державної влади з метою вироблення реальних механізмів для створення систем забезпечення зміцнення, збереження, та відновлення стану здоров'я кожного громадянина та населення в цілому.

Методи дослідження: проведення аналізу правового забезпечення фінансування фізичної культури і спорту держави, літературних джерел і узагальнення досвіду роботи вчителів фізичного виховання, тренерів та спеціалістів фітнес-центрів на платформі збереження і відновлення здоров'я.

Результати та їх обговорення. В останні роки продовжується тенденція до зниження середньої тривалості життя чоловіків і жінок в Україні, яка на 10-15 років нижча, ніж у США, Японії, Франції та інших економічно розвинених країнах. На основі спеціально проведеного спостереження експерти "Фонду Свободи" зробили прогноз: до 2050 року населення України,

при теперішніх темпах зниження, може скоротитися на 17 мільйонів і скласти 32 мільйони [3].

Наразі демографічна ситуація України представляє серйозну небезпеку, що веде до різкого послаблення політичної, економічної та оборонної безпеки. За даними МОЗ України близько 90% дітей мають відхилення в стані здоров'я, понад 59 % - незадовільну фізичну підготовленість [6, С.69].

Однією із складових фізичного здоров'я людини є її фізичний розвиток, як показник стану здоров'я населення, що доведено дослідженням фізичного розвитку в процесі занять фізичною культурою та спортом і дають можливість вивчити вплив фізичних вправ на формування морфологічних та функціональних ознак організму людини.

Фізичне здоров'я і життєдіяльність організму кожної людини характеризується тими морфологічними та функціональними властивостями та якостями, які передані їй батьками по спадковості (генотип); а також набутими нею від народження в певних умовах індивідуального розвитку (фенотип). Тобто, фізичний розвиток – сукупність морфологічних та функціональних ознак, зумовлених генотипом та фенотипом, який дає можливість визначити запас фізичних сил, витривалості та працездатності організму.

Якщо фенотипом ми практично керувати не вміємо, то в процесі регулярних занять фізичними вправами ми можемо коректувати фізичний розвиток

Рухова активність сучасної людини нашої держави явно недостатня. Приблизно 20-50% населення ведуть малорухомий спосіб життя, ще 20-30% мають недостатні для різнобічного фізичного розвитку та підтримки здоров'я фізичні навантаження. Регулярно займаються оздоровчими фізичними вправами та спортом лише невелика кількість населення [3, С.127].

Найважливішим показником здоров'я є адаптаційні можливості організму, які, у свою чергу підлягають тренувальному удосконаленню. Здорова людина – це перш за все та, яка адекватно, без хворобливих проявів пристосовується до підвищених вимог оточуючого середовища і може у нових умовах повноцінно виконувати свої біологічні та соціальні функції. При цьому треба розуміти, це потребує специфічної цілеспрямованої діяльності самої людини [2].

В контексті наведеного, постає питання, а хто, коли і як може впливати на фізичний стан людини, а саме: в процесі навчання в школі, у ВНЗ та в подальшому житті громадян країни. І тут на роль спеціалістів, які відповідно підготовлені, мають достатні знання та досвід, а також володіють відповідними механізмами впливу на фізичний стан людини є - вчителі фізичного виховання у школі, тренери у спортивних школах і командах, а також ціла когорта спеціалістів фітнес-тренерів у приватних закладах, де займається не тільки молодь, але й громадяни усіх вікових груп для збереження та покращення свого здоров'я.

Зрозуміло, що в такому разі має радикально змінитися статус-кво, а саме роль і місце та відповідальність усіх спеціалістів у сфері фізичного виховання і культури перед живучими і майбутніми поколіннями української нації щодо їх фізичного і психічного здоров'я.

Якщо відзначити роль і вплив усіх структур медичної галузі на стан і рівень громадського здоров'я, то тут варто відмітити, що сьогодні лікарі і їх участь у цьому процесі є досить малою часткою складової фізичного і психічного здоров'я населення, оскільки їх діяльність направлена лишень на профілактику, шляхом проведення планових щеплень, деяких небезпечних інфекційних хвороб (туберкульоз, правець, кір, краснуха, вірусний гепатит і інші), а основна роботи усієї медичної сфери направлена на лікування уже хворих людей, лікування травм та їх наслідків, а також вирішенням проблем психічно хворих людей. Тому назва «система охорони здоров'я» України ні реально, ні фактично не відповідає статусу охорони здоров'я населення, а тільки статусу лікування пацієнтів з тими чи іншими захворюваннями!

Сьогодні в Україні повним ходом іде розповсюдження епідемії туберкульозу, кору і інших хвороб, то в цьому ракурсі вбачається повний провал державної політики щодо профілактики цих захворювань, на фоні закриття більшості медичних закладів, звільнення медпрацівників, а звідси і мінімальний вплив медицини на реальне здоров'я громадян. Аналіз реального стану речей у медичній галузі на 2020 рік наводить на думку вкрай недостатнього впливу інститутів державної влади на здоров'я населення та їх неспроможності щось вирішувати, особливо в контексті дії всіх рівнів і гілок влади щодо боротьби із коронавірусом [COVID-19], яку вони взагалі повністю провалили. До цього ж, було продано на початку епідемії більше 500 тон масок, а із Фонду боротьби з [COVID-19], на боротьбу із 65 млрд. грн. витрачено лише 15%, а всі інші кошти витратили на МВС, 35 млрд. грн., пішли на будівництво доріг, щоб мабуть було простіше вивозити померлих від коронавірусу на цвинтар.

Так, з кожним роком, при гострому дефіциті бюджету країни, на президентські структури і силові структури (МВС, СБУ, прокуратур, окрім зменшення фінансування Збройних сил України і, це під час війни) виділяються фантастично великі кошти, тоді, коли на вирішення проблем здоров'я нації виділяються мізерні кошти, значна частина яких, через різні мутні схеми попадає в кишені функціонерів від спорту. Для підтвердження цього факту варто навести лише задекларовані за Законом України про охорону здоров'я (знайти і вкласти) 10% ВВП, тоді коли за всі роки незалежності на сферу медицини виділялося лишень до 3,5%. Про яке вирішення проблем із здоров'ям у такому випадку можна вести мову.

Слід відмітити, що в країні існує також системи приватних медичних закладів, і їх діяльність направлена на величезний бізнес із лікуванням хвороб громадян, але доступ до них для більшості пацієнтів неможливий, враховуючи ціни на їх послуги та малі зарплати і пенсії основної частини населення.

Правда, на ринку щодо збереження і покращення саме здоров'я громадян існує розвинена мережа приватних закладів у сфері фітнес-послуг, але вся їхня діяльність це теж дорогий бізнес, який недоступний багатьом громадянам.

А вже далі йде політика держави щодо забезпечення зміцнення, збереження та відновлення здоров'я громадян держави, і ті інститути державної влади усіх рівнів, хто її формує і має виконувати і забезпечувати. Особливу роль в цьому аспекті має відігравати рівень свідомості громадянського суспільства, у якого не повинно бути стану «какая разница», поскільки питання йде про їх особисте здоров'я і здоров'я сьогоднішніх і майбутніх поколінь країни, і те куди ідуть кошти громадян платників податків не може бути все рівно чи «по-приколу»!

Отже, стратегічна мета національної системи виховання учнівської та студентської молоді потребує формування морального, психічного і соматичного здоров'я, осмисленої потреби у фізичному вдосконаленні, формуванні внутрішньої мотивації для самостійних занять фізичною культурою і спортом, оволодіння знаннями та уміннями здорового способу життя вже у початковій школі [1, С.303]. В цьому виховному процесі головну роль відіграють вчитель фізичного виховання і тренери, які витрачають свій час і талант для того, щоб достукатися до кожної дитини і громадянина для вироблення внутрішньої мотивації і потреби у вдосконаленні душі, тіла і розуму.

Висновок. В контексті назви статті автором розглядається зміна статус-кво щодо ролі і місця вчителя фізичного виховання, тренерів спортивних команд, а також спеціалістів фітнес-послуг у приватних закладах для збереження і забезпечення фізичного здоров'я людини, а саме, вирішення існуючих проблем із фізичним та психічним здоров'ям громадян будь-якої країни світу, а особливо в Україні. На сьогодні, саме спеціалісти у сфері фізичної культури і спорту та різних фітнес платформ, володіють реальними механізмами впливу на здоров'я людини, як такої, при умові їх серйозної підготовки та відповідного фінансового забезпечення фізичної культури і спорту на рівні держави, а не декларативні заяви президентів і інших чиновників від влади перед виборами. В цьому плані, має змінитися сила впливу і дієва роль громадянського суспільства на всі інститути державної влади з метою забезпечення здоров'я прийдешніх і майбутніх поколінь народу України.

Список використаної літератури:

1. Іващенко Л. Я., Благій О. Л. Фізичне виховання дорослого населення. Теорія і методика фізичного виховання: за ред. Т. Ю. Круцевич, 2017, Т 2, С. 264-310 с.

Канішевський С. М. Науково-методичні та організаційні основи фізичного самовдосконалення студентства, 1997. 270 с.

2. Круцевич Т. Ю., Платонов В. М. Основи теорії адаптації та закономірності її використання у фізичному вихованні. Теорія і методика фізичного виховання: за ред. Т. Ю. Круцевич, 2008. Т 1, С.127-150.

3. Лоза Т. О., Лях М. В. Погляди видатних педагогів минулого на фізичне виховання дітей та їх взаємозв'язок з сучасністю // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету, 2017. II (147), С. 72-75.

4. Платонов В. Н. Сохранение и укрепление здоровья людей – приоритетное направление современного здравоохранения // Спортивна медицина, 2008. 2, С. 3-14.

5. Ткачук С. Рухова активність і збереження здоров'я дітей у процесі фізичного виховання. // Теорія і методика фізичного виховання, 2008. 1, С. 69-71.

МИЧАК Н.Г.

*старший викладач кафедри педагогіки та психології
Український гуманітарний інститут*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

В умовах соціально-економічної, політичної нестабільності, постійного наростання інформаційного перенасичення життєвого простору людини для неї все більш значимим стає переживання відчуття благополуччя, впевненості, комфорту, щастя, яке у буденному розумінні традиційно асоціюється з безпекою як антропологічною константою буття, базовим мотиваційним механізмом життєдіяльності. Проте варто зазначити, що увага до проблем забезпечення безпечного існування актуальна не лише у практичному, а й у теоретичному сенсі, адже автори більшості наукових напрацювань у цій сфері інтерпретують зміст поняття «безпека» з позиції захищеності від загроз, небезпек і ризиків [2].

Нам відомі праці В. Ліпкана, В. Родачина, які розглядали різні аспекти аналізованого нами поняття. Перший, наприклад, на основі нормативно-правових актів, відповідних доктрин і теорій здійснив типологізацію наявних визначень концепту безпеки, виділивши чотири основні підходи до трактування його змісту: статистичний (безпека як стан захищеності від небезпек, загроз, ризиків); апофатичний (безпека як відсутність загроз і небезпек); діяльнісний (безпека як система заходів, спрямованих на створення безпечних умов життєдіяльності); пасивний (безпека як стан дотримання певних параметрів і норм, від забезпечення яких безпосередньо залежить безпечність функціонування та розвитку динамічних систем) [3, с. 362-363].

В. Родачин зазначає такі основні напрями його вивчення: (1) безпека як потреба й інтерес - кожна людина має об'єктивну потребу у забезпеченні таких умов життєдіяльності, коли її життю ніхто і ніщо не загрожує, проте цю

потребу неможливо задовольнити повністю, тому у широкому розумінні «бути у безпеці» означає володіти ситуацією, коли суб'єктивне усвідомлення потреби знаходить своє відображення у формі інтересу, який стимулює й спрямовує діяльність людей; (2) безпека як відчуття та цінність – люди мають суб'єктивне уявлення про наявність чи відсутність загроз, яке дозволяє їм корегувати власну поведінку, уникаючи явних/потенційних загроз і небезпек, тим самим безпека набуває статусу внутрішньої цінності; (3) безпека як соціальне ставлення характеризується наявністю правил мирного співіснування та довіри; (4) безпека як властивість об'єкта (системи) зберігати свої якості, характеристики, параметри за умов здійснення негативного впливу зовнішнього й внутрішнього середовища; (5) безпека як стан об'єкта (системи), у якому відсутні будь-які деструктивні чинники, що можуть вивести її з рівноваги; (6) безпека як процес чи соціальна функція суспільства, держави – таке розуміння її сутності передбачає складний процес оптимальної підтримки параметрів життєдіяльності об'єкта (системи); (7) безпека як результат, рушійна сила розвитку – забезпечення безпечних умов життєдіяльності – це завдання, що реалізується постійно, неперервно за будь-яких умов і обставин, гарантуючи знаходження системи у життєздатному стані, уможливлючи її розвиток; (8) безпека як наука і мистецтво – наявність стійкого інтересу до проблем безпечного функціонування та розвитку суспільства, ускладнення механізмів забезпечення безпеки соціальних об'єктів обумовило становлення спеціальної галузі наукових знань [6].

Спочатку звернемося до розуміння безпеки як потреби захищеності, визначеності, стабільності, представлених у роботах класиків психоаналізу А.Адлера [1], З. Фрейда [7], К. Хорні [8] та ін. З. Фрейд, використовуючи раціональні методи вивчення ірраціонально-несвідомого, доводить, що особистість намагається убезпечити власне життя шляхом зведення до мінімуму ризиків деструктивності через прийняття оптимальних рішень, які повинні враховувати біологічну природу, інстинкти і ментальність. Остання має глибинні корені й не піддається миттєвим змінам.

Будучи послідовником З. Фрейда, А. Адлер висловлював припущення про те, що людина створює ідеалізовану мету повної адаптації, яка ототожнюється з успіхом, щастям, безпекою життєдіяльності, а потім має досягати її [1].

Натомість К. Хорні, критикуючи ідеологізаторські ідеї З. Фрейда, стверджувала, що тривога, яка виникає внаслідок відсутності відчуття безпеки, є необхідним елементом психіки. Адже для того, щоб подолати почуття незахищеності, безпорадності, ворожості особистість вимушена вдаватись до захисних стратегій поведінки (любов і схвалення, керуючий партнер, обмеження, влада, експлуатація, визнання, захоплення, честолюбство, самодостатність і незалежність, беззаперечність) [8].

Соціальний психоаналіз знайшов своє продовження у гуманістичній психології. У своїй теорії потреб А. Маслоу виділяв з-поміж інших потребу

безпеки існування як вродженої потреби людини (потреби стабільності, порядку, закону, обмежень і залежностей, захисту, свободи від страху, болі, гніву, тривоги й хаосу), визначаючи її екзистенційну сутність. На його думку, саме її задоволення є необхідною умовою для можливості реалізації потреб наступних рівнів. За словами А. Маслоу, починаючи з раннього дитинства особа демонструє прагнення до стабільності, упорядкованості повсякденного життя, довіри до батьків, що ототожнюють для неї цілий світ [4].

Логічним продовженням ідей психоаналізу й гуманістичної психології є концепції, що розглядають безпеку в якості властивості об'єкта (системи, особистості). Так, Ф. Мугулов підкреслює, що безпеку слід визначати як сукупність ознак, які характеризують стабільний стан захищеності об'єкта від різного роду загроз і небезпек, дія яких може негативно вплинути на його структурну та функціональну цілісність аж до повного руйнування або неконтрольованої трансформації на іншу об'єктивну якість. Він виділяє такі змістовні компоненти концепту безпеки, як: безпека-ціль, безпека-норма, безпека-стан.

У його розумінні безпека як ціль збігається з метою стабільного розвитку суспільства, натомість визначення безпеки як соціальної норми дозволяє досліджувати її в якості соціальної цінності, інтегрованої до масової та особистісної свідомості [5].

Актуальність такого підходу пов'язана з суб'єктивним переживанням стану безпеки з боку конкретної людини у системі просторово-часових характеристик. Окрім того, варто говорити проте, що стан небезпеки не завжди призводить до негативних наслідків.

Ми розглянули далеко не всі методологічні основи вивчення безпеки життєдіяльності. Однак навіть вище окреслені дають підстави стверджувати, що цей курс важливий для усіх, адже дотримання його концептуальних засад сприяє відчуттю безпеки людини, задоволення, радості. А це, зрештою, вплине і на її продуктивність праці, і на якість життя загалом.

Список використаної літератури:

1. Адлер А. Наука жить. / А. Адлер; пер. сангл. Е. О. Любченко, пер. снем. А. А. Юдина. – К.: Port-Royal, 1997. – 285 с.
2. Калашнікова Л. В. Концептуалізація понять «безпека», «безпека життєдіяльності» у межах сучасної соціологічної науки / Л. В. Калашнікова // Молодий вчений. – 2016. – Т. 39. – №. 12. – С. 122-128.
3. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки : підручник / В. А. Ліпкан. – К.: КНТ, 2009. – 631 с.
4. Маслоу А. Мотивация и личность. / пер. А.М. Татлыбаевой. – СПб: Питер, 2007. – 528 с.
5. Мугулов Ф. К. Теоретико-методологические и прикладные аспекты социологического анализа безопасности личности в современной России: Монография / Ф.К. Мугулов. – Сочи : Изд-во СГУТиКД, 2003. – 302 с.

6. Серебрянников В.В. Политическая безопасность / В.В. Серебрянников // Свободная мысль. – 1997. – N1. – С. 18-32.
7. Родачин В.М. Безопасность как социальное явление // Право и безопасность. – No 4(3). 2004. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dpr.ru/pravo/pravo_10_5.htm.
8. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции / Авторы очерка о Фрейде Ф.В. Бассини М. Г. Ярошевский, пер. Г. В. Барышникова / З. Фрейд. – М.: Наука, 1989. – 456 с.
9. Хорни К. Наши внутренние конфликты / К. Хорни; пер. с англ. В.Старовойтова. – М.: Апрель-Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. –560 с.

МОСКАЛЕНКО Л.С.

*кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки та психології
Український гуманітарний інститут*

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ ОСОБИСТОСТІ В ПЕРІОД СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ

Актуальність дослідження полягає у тому, що процеси соціальних та економічних глобалізаційних змін детермінують зміни у функціонуванні всіх соціально психологічних феноменів, зокрема і соціального статусу особистості у системі суспільних відносин.

Об'єктом дослідження є соціальний статус особистості.

Предметом виступають психологічні умови його становлення в період соціальних та економічних криз.

Метою є визначення психологічних умов становлення соціального статусу особистості в період соціальних та економічних криз.

Для досягнення мети дослідження в роботі ставилися такі **завдання**:

1. представити теоретичну модель психологічних умов становлення соціального статусу особистості;
2. проаналізувати вплив соціальних та економічних криз на умови становлення соціального статусу особистості;
3. розробити прикладну модель психологічного супроводу процесу становлення соціального статусу особистості в період соціальних та економічних криз.

Огляд джерел. Відповідно до системного підходу у психології особистість розглядається як складна система, що взаємодіє з навколишнім світом, уключена в суспільні відносини і розвивається в результаті такої взаємодії (Б.Г. Ананьєв, Л.І. Анциферова, О.Г. Асмолов, О.О. Бодальов, М.Й. Боришевський, Б.В. Ломов, С.Д. Максименко, В.С. Мерлін, В.М. Мясичев, К.К. Платонов та ін.).

Як пише Б.Ф.Ломов, “загальним підґрунтям властивостей особистості є система суспільних відносин” [3, с.63], “які виражаються, насамперед, у тому,

до яких спільнот, у силу яких об'єктивних причин включається у процесі життя той чи інший конкретний індивід" [3, с.62].

Місце людини у системі суспільних відносин та його зміна, що зумовлюють спосіб її життя, розглядаються науковцями як джерело та рушійна сила розвитку психіки людини. Підтвердження цієї думки знаходимо у працях Г.С. Костюка: "Щоб зрозуміти дії особистості та її мотиви, необхідно виходити з місця, яке особистість посідає у системі суспільних відносин, функцій та ролей, які вона виконує" [2, с.77]). Б.Г. Ананьєв підкреслював, що "суб'єкт діяльності – особистість і характеризується тими чи іншими правами і обов'язками, які суспільство їй надає, функціями і роллю, яку вона грає у малій групі, колективі і суспільстві в цілому" [1, с.242]).

Термін "статус" утворюється від латинського дієслова "statuer", що означає „розташувати”, „встановити” і розглядається як інтегральний показник становища соціальної групи та її представників у суспільстві, у системі соціальної ієрархії та суспільних відносин, яке характеризує систему прав, привілеїв і обов'язків, котрі має його носій.

Результати дослідження. Аналіз певного соціального статусу передбачає розкриття таких його характеристик як:

- ступінь авторитетності та престижності статусного становища, його місце у системі соціальної стратифікації певного суспільства у конкретний історичний час;
- обсяг і зміст прав, привілеїв та обов'язків носіїв статусу;
- міра „заданості-створюваності”, „формальності-неформальності” статусно-рольових функцій;
- специфіка соціальних груп, у контексті яких конструюється соціальний статус;
- особливості індикації соціального статусу (одяг, житло, манери, способи проведення часу носіїв статусу тощо);
- оцінка соціального статусу (демонстрація поваги/неповаги, дотримання/недотримання ввічливості) та соціальні санкції у міжособистісній взаємодії [4].

На підставі теоретико-методологічного дослідження нами розроблено модель становлення соціального статусу особистості, у якій визначено зовнішні та внутрішні умови цього процесу [4]. Основними зовнішніми умовами становлення соціального статусу, від яких залежить повнота, адекватність та узгодженість заданого особистості опису рольової поведінки, вимог до неї та застосованих санкцій, є, по-перше, забезпеченість особистості зовнішніми засобами для реалізації соціального статусу (соціально-економічні умови тощо), по-друге, склад референтних груп особистості та особливості їх спрямованості. Особистість як суб'єкт власного соціального статусу, реалізуючи свої пізнавальні (пізнання статусу) та емоційні (переживання статусу) функції, активно відображає своє соціальне становище. Продуктом такого відображення, який, одночасно є і його умовою,

визначено соціальну ідентичність і соціальну позицію особистості. Внутрішніми (власне психологічними умовами) становлення соціального статусу особистості визначено співвідношення когнітивних і емоційних компонентів соціальної ідентичності та соціальної позиції особистості, а саме: системи знань і уявлень про зміст статусного становища та ставлення до нього; усвідомлення своєї належності до відповідної соціальної групи, актуальності та значущості соціальної ролі у структурі соціальної ідентичності особистості.

Соціальні та економічні кризи у суспільстві накладають свій відбиток на процеси функціонування соціальних статусів особистості, відповідно, і на цілу низку психічних феноменів, адже як початково зовнішнє явище, соціальний статус заломлюється через систему внутрішніх умов особистості, інтеріоризується у її структурі.

Кризові економічні та соціальні умови спричиняють до змін у зовнішніх умовах становлення соціального статусу особистості. По-перше, вони впливають на забезпеченість особистості зовнішніми засобами для реалізації соціального статусу. По-друге, соціальні зміни внаслідок соціальних та економічних криз призводять до змін як самого складу референтного оточення особистості (через включення до нових соціальних груп чи виходу з попередніх), так і через зміни спрямованості самих представників цих груп, переоцінку ними системи цінностей тощо.

Відповідно зміни відбуваються і у системі соціальної позиції чи соціальної ідентичності особистості: змінюється уявлення про зміст свого статусного становища та ставлення до нього; міра актуальності та значущості відповідної соціальної ролі у структурі соціальної ідентичності особистості.

Застосування принципів позитивної психотерапії Н.Пезешкіана (принцип надії, принцип балансу, принцип самодопомоги [5-7]) та її основних методичних складових (позитум-підхід, змістовно-диференціальний аналіз, п'ятикрокова модель допомоги [5-7]) дозволяє дати як теоретичний аналіз психологічних механізмів становлення соціального статусу особистості, так і розробити програми психологічного супроводу даного процесу, що особливо актуально у період соціальних та економічних криз. Нижче наводимо основний зміст консультативної роботи з клієнтом на кожному з п'яти етапів моделі психологічної допомоги (дистанціювання, інвентаризація, ситуативне підбадьорення, вербалізація, розширення системи цілей).

Перший етап – дистанціювання. Його мета: дати змогу клієнту зайняти позицію спостерігача, дистанціюватися від власного соціального положення, поглянути на нього з різних позицій, сформувані більш цілісне та різнобічне його розуміння. Використовуються такі методи позитивної психотерапії Н. Пезешкіана як крос-культурний підхід, позитивна реінтерпретація, метафора. Другий етап – інвентаризація – зорієнтований на пошук і аналіз внутрішніх перешкод та ресурсів становлення певного соціального статусу особистості. На даному етапі використовуються „Балансна модель”, „Диференційно-діагностичний опитувальник”, „Модель форм наслідування”.

Третій етап – ситуативне підбадьорення – спрямований на пошук та усвідомлення досягнень, позитивних якостей, які вже має особистість як носій певного соціального статусу. Четвертий етап – вербалізація – має на меті пошук напрямків та шляхів розвитку у особистості знань, вмінь, здібностей, особистісних якостей, необхідних для успішної реалізації відповідної соціальної ролі. П'ятий етап – розширення системи цілей – стимулює особистість до постановки нових цілей у різних сферах свого життя.

Висновки. Соціальні й економічні процеси у суспільстві, особливо у кризові періоди, призводять до змін у функціонуванні соціального статусу особистості. Процес становлення соціального статусу особистості є складним і потребує спеціального психологічного супроводу. Теоретичні положення та 5-крокова модель психологічної допомоги у руслі позитивної психотерапії Н.Пезешкіана можуть бути покладені в основу розробки програм психологічного супроводу даного процесу.

Список використаних джерел:

1. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. М. : Наука, 1977. 380 с.
2. Костюк Г.С. Проблема личности в философском и психологическом аспектах // Избранные психологические труды. М. : Педагогика, 1988. С. 76-85.
3. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. М. : Наука, 1984. 444 с.
4. Москаленко Л.С. Психологічні умови становлення соціального статусу молодшого школяра : дис... канд. психол. наук : 19.00.07 / Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Київ, 2016.
5. Пезешкиан Н. Позитивная семейная психотерапия: семья как терапевт : Пер. с англ., нем. – М. : Издательство Март, 1996. 336 с.
6. Пезешкиан Н. Психосоматика и позитивная психотерапия : Пер. с нем. М. : Медицина, 1996. 464 с.
7. Пезешкиан Н. Психотерапия повседневной жизни : Пер. с нем. М. : Медицина, 1996. 336 с.

ОВЧАТОВА А.П.

*Аспірантка спеціальності освітні, педагогічні науки (теорія та методика професійної освіти)
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова*

МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ПОЗАУРОЧНОГО ЧИТАННЯ

Важливу роль у процесі морально-естетичного виховання школярів відіграє їхнє добровільне бажання приймати участь у позакласних методах роботи з дитячою книгою, присвятити цій діяльності частину свого вільного часу [1]. Літературні твори для позакласного читання даються учням з метою

розширення їхнього світогляду, збільшення зацікавленості, поглиблення знань [2]. Позакласне читання – це вид самостійного читання, в якому школярі читають літературні твори, які були рекомендовані вчителем у відповідності до навчальної програми [3].

Метою уроків позакласного читання є виховання у школярів інтересу до художнього твору завдяки розвитку в учнів молодших класів читацької самостійності. Цей процес передбачає вдосконалення в учнів читацьких якостей, розвиток літературного смаку та розширення кола читацьких інтересів. Обов'язком вчителя є пояснення школярам та їхнім батькам скільки часу потрібно відводити на позаурочне читання в залежності від віку дитини. Також педагог повинен їм висвітлити принципи гігієни читання [4, с. 178].

Період навчання в початковій школі є особливими як в процесі виховання дитини і у формуванні її особистості. В процесі самостійного читання молодий учень починає усвідомлювати свою індивідуальність, він порівнює себе з позитивними героями та намагається брати з них приклад [5, с. 146].

Художні образи творів, їхнє самостійне осмислення дитиною досить сильно допомагає у формуванні її моральних принципів. До програми читання 2-4 класів належать жанрово-родові форми, байки, казки, оповідання. Діти мають можливість читати літературні твори про природу, пори року, історії про дітей, про дружбу, відносини у сімейному колі та у школі, про ставлення до праці, про видатних людей, про любов до рідного краю, рідної мови та культури [5, с. 147].

Використання вчителем казкового літературного жанру на уроках позакласного читання сприяє покращенню процесу виховання моралі в учнів початкових класів, позитивно впливає на їхню культуру поведінки. Зміст народних казок характеризується глибокою мудрістю, християнською мораллю. На уроках позакласного читання вчитель разом зі школярами проводить аналіз казкових сюжетів, описанню характерів персонажів. Цей засіб сприяє формуванню моральності та спонукує учнів робити добрі справи. У формуванні навиків до самостійного читання учень отримує естетичну насолоду від читання казок та їхнього осмислення.

Також школярі навчаються поваги до старших та дотримання принципів моральної поведінки. Під час читання казкових творів діти помічають, що ті, хто живе за моральними заповідями: «Не вбивай», «Не обмануй», «Не заздри», «Шануй батька і матір», в результаті отримують добро. Також учні дізнаються, що порушникам цих заповідей, тим які роблять злі вчинки – отримують відповідно до своєї поведінки. Славетні герої казок Ілля-Муромець, Добриня-Микитич, Альоша-Попович, Кирило-Кожум'яка є уособленням високоморальних рис [5, с. 148]. У 2 класі на уроках позакласного читання піднімаються теми: «До джерел народної мудрості», «Чарівної казки дивосвіт» тощо [6].

Позакласне читання – це складова частина шкільного предмету під назвою «Читання». Воно спрямоване на формуванні у молодших школярів

потреби самостійно та обдуманно обрати книги та виробити звички їх систематично читання. Для учня початкової школи читання твору літератури повинно приносити задоволення та радісні почуття. Книга повинна стати для учня другом, з яким він бажатиме залишитись наодинці для читання та аналізу прочитаного. Цей процес допоможе у самовихованні почуттів, думок та переконань. Читання книги повинно стати для школяра духовною потребою [7].

Отже, позакласне читання особливо розвиває творчу уяву молодого учня, розширює горизонт його емоційно-чуттєвого досвіду. Художня література досить багатогранно відображає реальність життя. При читанні цих літературних творів школярі усвідомлюють красу слів, висловлювань, особливості художньої мови. Також учні знайомляться з історією рідної землі, красою стосунків між близькими людьми. Поступово у молодих учнів розвивається власне естетичне ставлення до описаних у творах героїв та виникає прагнення їх наслідувати. Учні знаходячи у літературних творах метафори, епітети, уособлення та порівняння вчаться більше усвідомлювати багатогранність палітри навколишньої реальності [8, С. 118-119]. Читання пробуджує почуття дитини, викликає в неї бажання стати кращою, допомагає пізнати та оцінити найкращі людські прояви, а саме: чесність, скромність, працьовитість, любов до навколишнього середовища. Також читання виховує у школяра моральність, культуру поведінки і загалом – особистість. Коли учень зустрічається у книзі з чимось прекрасним та благородним він у ньому пробуджуються не тільки хороші почуття, але і стає поштовхом до кращого життя та поведінки. На уроках позакласного читання школярі вчаться аналізувати художній твір, саме тому аналіз є складовою частиною процесу пізнання літературного твору, завдяки якому у дитини розвивається цілісне уявлення про твір з образною, емоційною та ідейно-естетичною складовою.

Список використаних джерел

1. Формування у молодших школярів читацьких інтересів у процесі роботи з дитячою художньою книжкою: Дипломна робота з педагогіки [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bestreferat.ru/referat-138128.html>.
2. Мартусь Е. Б. Виховуймо мислячого читача [Електронний ресурс] / Едіта Борисівна Мартусь. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: https://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/44144/.
3. Позакласне читання як засіб формування читача [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pedahohikam.net/nervs-517-1.html>.
4. Морально-естетичне виховання школярів: теоретичні основи. [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14311/>.

ОРЛОВСЬКИЙ Р. В.

аспірант Національного університету “Острозька академія”

ВПЛИВ ПРЕДСТАВНИКІВ АДВЕНТИЗМУ НА ГЕНЕЗИС ПОГЛЯДІВ ЧАРЛЬЗА ТЕЙЗА РАССЕЛА

Чарльз Тейз Рассел (1852 - 1916) - засновник Товариства Вартової Башти Біблій та Брошур та релігійної групи "Міжнародний рух Дослідників Біблії". З цього руху беруть свій початок Релігійна організація Свідків Єгови та численні спільноти Дослідників Біблії [1, с.42; 2, с.52; 3; 4].

Чарльз народився у 1852 році в місті Аллегейні поруч з Пітсбургом, штат Пенсильванія, США, у сім'ї віруючих батьків членів Пресвітеріанської церкви. Він в підлітковому віці став членом церкви Конгреціоналістів. Однак він був збентежений вченням своєї конфесії про те, що існує великий і добрий Бог, який створив людей безсмертними за своєю природою. І оскільки людина по-суті не може припинити своє існування, то Бог створив «озеро повне сірки та вогню, де Він буде вічно мучити усіх, крім тих, кого Він наперед визначив на спасіння». Юний Чарльз не міг погодитись з такими поглядами, і схвильовано заявив: «Я не можу повірити, що є справедливий і мудрий Бог, який зробив би таку річ з бідною, нещасною людиною». Ці слова охарактеризували його подальші духовні пошуки. Рассел не міг сприйняти вчення про люблячого Бога, який однак готовий піддавати мукам усю вічність свої створіння. Рассел також не міг погодитися з ідеєю передвизначення, згідно якої Бог перед створенням світу вирішив, які люди отримають спасіння, а які - погибіль. У той час юнак відчув розчарування як в християнстві так і в Біблії [5].

Однак 1869 році, 17 річний Чарльз почав відвідувати богослужіння громади Адвентистської християнської церкви (Advent Christian Church), пастором якої був Джонас Уендел (1815 - 1873). Завдяки знайомству з цією релігійною групою, Рассел знову почав довіряти Біблії. Адвентизм допоміг йому у «в усуненні помилок і тим самим підготував ... до сприйняття Істини» [1, с.43-44; 6].

Чарльзу імпонувало те, що віровчення Адвентистської християнської церкви, ґрунтуючись на Біблії, відкидало як ідею передвизначення, так і ідею вічних мук грішників [7].

У 1870 році Рассел заснував власну групу з вивчення Біблії. Описуючи людей, які на вплинули на формування його переконань, крім Джонса Уендела він згадував імена Джорджа Сторрза та Джорджа Стетсона [8].

Джордж Сторрз (1796–1879) був активним учасником руху Уільяма Міллера 1840-х років. У 1863 році він став співзасновником однієї з адвентистських груп - «Союз життя та приходу» (Life and Advent Union), був редактором журналу "Дослідник Біблії" (Bible Examiner) [9, с.285-386]. У свою чергу Джордж Стетсон був «пастором Адвентистської християнської церкви в місті Едінборо (штат Пенсильванія).» [1, с.45]. Завдяки цим адвентистським служителям Расселл утвердився в погляді, що "пекло - це не місце, де душа мучиться після смерті" та "багато дізнався про смертність душі" [1, с.45, 60; 10, с.450].

Також Сторрз та Стетсон не визнавали доктрини про Триєдиність Божества, вважаючи, що Христос “не названий Богом у вищому сенсі” [11; 12, с.16]. Сторрз був переконаний, що Господню Вечерю потрібно проводити раз на рік у день юдейської Пасхи. За його словами «ясно, що щорічна річниця смерті Христа або вбивства істинного пасхального Агнця є істинним та єдиним дозволеним часом для святкування Вечері Господньої» [13].

Рассел також перейняв від Сторрза погляд на “спокутування і відновлення, повернення втраченого через гріх Адама” [1, с.46]. Цю доктрину викупу Сторрз поєднував з особливим поглядом на Тисячолітнє царство. В Тисячолітньому царстві мільйони людей, які померли в незнанні про Божу істину, воскреснуть, щоб мати можливість почути та прийняти викупну жертву Христа. “Ті, що приймуть її, житимуть вічно на землі, а ті, що відхилять, будуть знищені.” [14, с.28; 15].

Таким чином Расселл, прийнявши такий погляд, став вважати, що Другий прихід це не “руйнування матерії та знищення світу”, «не закат всієї надії людства, а «схід Сонця праведності з лікуванням в його крилах.»» [16] Процес відновлення під час Тисячолітнього царства розглядався Чарльзом «з точки зору ціни викупу, даної нашим Господом Ісусом за Адама, і, отже, за всіх втрачених в Адамі, він повністю врегулював питання про реституцію і дав мені повну впевненість в тому, що ВСІ повинні вийти з їх могил і здобути ясне знання про істину, щоб отримати повну можливість знайти вічне життя в Христі» [8]. Расселл стверджував, що людство очікує “випробувальний термін в майбутньому після Його Приходу” [16].

Джордж Сторрз очікував, що повернення Христа спочатку буде невидимим, але в кінці кінців стане видимим.» [14, с.29]

Можна припустити, що ідея невидимості першої стадії Другого приходу Христа, яку проповідував Сторрз, спонукала Чарльза Рассела зробити наступний висновок. Він усвідомив «різницю між нашим Господом як «людиною, яка віддала себе», і як Господом, який прийде знову, духовною істотою», тобто невидимо для людей [8].

Нельсон Барбур (1824 – 1905), колишній учасник Міллеритського руху, який став незалежним Адвентистським проповідником, редактор журналу “Вісник ранку” (Herald of the Morning) мав тісні відносини з вищезгаданим Джоною Уенделом [12, с.27].

Він переконав Чарльза Рассела у своєму поясненні хронологічних пророчих періодів Біблії. Так Рассел від нього прийняв погляд, що Другий прихід Христа відбувся невидимим чином у 1874 році [16; 17].

Також Чарльз запозичив у Барбура ідею, що у 1914 році закінчаться “Часи поган”, оскільки саме Барбур написав про це на рік раніше за Рассела [1, с.135; 18].

Рассел неодноразово висловлював вдячність адвентистам, говорячи: «Отже, мушу визнати, що я в боргу перед адвентистами, а так само і перед іншими конфесіями» [19], “різні пророцтва, які ми використовуємо, використовували адвентисти для різних цілей” [20].

У висновку зазначимо, що ні Чарльз Тейз Рассел, ні вищезгадані адвентистські проповідники не мали ніякого відношення до церкви Адвентистів сьомого дня. Відмітним фактом можна підкреслити посилання на діяльність Нельсона Барбура у періодичному виданні Церкви АСД тих часів. Цитата з журналу «Ознаки часу» за липень 1875 року: «Д-р Н.Х. Барбур "проголошує, що Господь прийшов і воскресив праведників, але Він ще не був помічений живими, але доручив йому [Барбуру] і його послідовникам особливо проповідувати Євангеліє ще сім років і проголошувати годину його суду". Коли ці фанатики, що призначають часи, покінчать зі своєю глупотою!» [21].

Список використаних джерел:

1. Jehovah's Witnesses : proclaimers of God's kingdom – Brooklyn, N.Y.: Watchtower Bible and Tract Society of New York, 1993. – 750 с.
2. The Modern Fulfillment of the “Penny”. // The Watchtower Announcing Jehovah’s Kingdom. – 1967. – С. 50–56.
3. Daughters of Tower [Електронний ресурс] // Bible Student Ministries – Режим доступу до ресурсу: https://web.archive.org/web/20140221200558/http://www.biblestudents.net/history/daughters_tower.htm.
4. Frequently Asked Questions [Електронний ресурс] // Christian Millennial Fellowship's. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20090803103854/http://www.cmfellowship.org/docs/faq.htm>.
5. Zion's Watch Tower and Herald of Christ's Presence. – December 1, 1916. – С. 373.
6. Zion's Watch Tower and Herald of Christ's Presence. – May 1, 1890. – С. 3.
7. Statement of Faith [Електронний ресурс] // Advent Christian General Conference – Режим доступу до ресурсу: <https://acgc.us/about/#Beliefs>.
8. Zion's Watch Tower and Herald of Christ's Presence. – May 1, 1890. – С. 4.
9. Land G. Historical Dictionary of Seventh-day Adventists / Gary Land. – Toronto: The Scarecrow Press, 2005. – 419 с.
10. Історія релігії в Україні: у 10-ти т.// Редколегія: А.Колодний (голова) та ін. Пізній протестантизм в Україні. Т. 6. (п'ятидесятники, адвентисти, Свідки Єгови) // За ред. П.Яроцького. - Київ-Дрогобич: Сурма С, 2008. - 632 с.
11. Bible Examiner. – April 1, 1848. – С. 62-63.
12. Penton M. J. Apocalypse Delayed: The Story of Jehovah's Witnesses / Marvin James Penton. – Toronto: University of Toronto Press, 2015. – 547 с.
13. Bible Examiner. – February 1, 1877. – С. 131-134.
14. Праця в «полі» перед жнивими. // Вартова башта оголошує Царство Єгови. – жовтень 15, 2000. – С. 25–30.

15. Zion's Watch Tower and Herald of Christ's Presence. – June 1, 1884. – С. 7.
16. Russell C. T. Supplement To Zion's Watch Tower And "Herald Of Christ's Presence" [Електронний ресурс] / Charles Taze Russell. – 1879. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pastorrussell.pl/przedruki-ang/r0000-1-supplement-to-zions-watch-tower-and-herald-of-christs-presence/>.
17. Zion's Watch Tower and Herald of Christ's Presence. – February 1, 1881. – С. 3.
18. Живіть відповідно до зразкової молитви (частина I). // Вартова башта оголошує Царство Єгови. – червень 15, 2015. – С. 20–24.
19. Zion's Watch Tower and Herald of Christ's Presence. – July 15, 1906. – С. 229.
20. Zion's Watch Tower and Herald of Christ's Presence. – October 1, 1907. – С. 295.
21. The Signs of the Times. – July 15, 1875. – С. 287.

ПАЛІЙ Д.В.

*асистент кафедри філософії та релігієзнавства
Український гуманітарний інститут*

КУЛЬТУРА ДОШЛЮБНОГО СПІЛКУВАННЯ ЧЛЕНІВ ЦАСД

Актуальність дослідження культури церкви АСД (Адвентистів Сьомого Дня) обумовлена унікальністю її феномену, що приваблює дослідників-релігієзнавців. В сучасному науковому світі, рух адвентизму досліджений здебільшого її прихильниками або критиками, що провокує роботу нового незалежного наукового аналізу. З моменту проголошення Україною Незалежності, а відповідно, конституційним закріпленням релігійних свобод, всесвітня адвентистська церква доволі міцно закріпилася в українському релігійному просторі. Це положення привносить ряд питань, починаючи з її виникнення, та закінчуючи її теологічним, культурним, дещо філософським баченням Бога, Всесвіту, людей, природи, поведінки, традиції. Навіть ставлення до їжі, фінансів та зовнішнього вигляду у членів ЦАСД виокремлює з-поміж інших конфесій та протестантських деномінацій.

Впливаючи з унікальності та малодосліджуваності адвентизму, серед представників інших вірувань та мирян виникають та розповсюджуються хибні, доволі суперечні погляди на вчення адвентизму та діяльність її церкви. Тому, важливість даного дослідження обумовлена необхідністю встановлення інакшого, дійсного бачення феномену адвентизму через дослідницько-просвітницьку наукову роботу, закінчене пояснення, а згодом, і доведення адвентистських теологічних думок і переконань.

Світ, який переповнений віяннями неолібералізму, потерпає від радикального перегляду суспільного сімейного ладу, через що, приділяється багато уваги питанню міжгендерних відносин. Відтепер те, що завжди

здавалося безсумнівним та очевидним наразі переформатовується під вимоги людської свободи від всіляких обмежень традиції. Консервативні релігійні вчення пропонують інше розуміння свободи на протигагу ліберального пропагування жаги відчуття безкарної свободи, через що виникає корінне протиріччя в тлумаченні свободи.

Об'єктом є культурний феномен адвентизму та його відображення в діяльності Церкви Адвентистів Сьомого Дня;

Предметом є культурні особливості ЦАСД; письмові джерела протестантських (адвентистських) богословів; матеріали пасторських проповідей;

Метою є руйнування хибних уявлень про ЦАСД та адвентизм в цілому;; визначення характеру адвентиста через призму міжстатевих відносин; висвітлення доктринального базису ЦАСД та її бачення в ключових богословських позиціях; розглядання культурного буття представників адвентизму.

Адвентизм (з лат. *adventus* — пришествя) – месіансько-есхатологічна течія; релігійний рух, який виник на поч. ХІХ ст. як строго біблійне вчення, де виражені: беззаперечна віра у біблійні істини, і відповідно, чітке дослідження та дотримання Біблії та її законів, Декалогу (Десяти Заповідей), дотримання суботнього спокою («четверта заповідь»), заперечення безсмертя душі, раю та пекла; віра у близьке Друге пришествя Ісуса Христа. Місія адвентизму полягає у поширенні Євангелія (Благої звістки), слідуючи вказівці Христа: *«Тож ідіть, і навчіть всі народи, християчи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа» (Мф. 28:19)*. Адвентисти прагнуть розповсюдити Благую звістку про Друге пришествя Христа; вірять в Нього, як в Спасителя Всесвіту та впевнені, що ті, хто сповідують Його заповіді та вірять в Ісуса Христа, що Він – Син Божий і Спаситель, ті будуть спасенні. Власними силами, без Божої допомоги, людині врятуватися від гріха неможливо, бо людину спасає (тобто звільнює і захищає від смерті) Господь по ділам віри (*Мф. 19:26; Мк. 10:27; Лк. 18:27; Еф. 2:8, 9*). Віра не існує без дій, які направлені на виконання Божої волі (*Як. 2:17;26*). Дар вічного життя і є обіцяним Богом спасінням Свого народу, адже невірні і беззаконні не отримають дар вічного життя, вони будуть прокляті в вічності, *«бо заплата за гріх - смерть, а дар Божий - життя вічне» (Рим. 6:23)*. Тому, адвентист, як віруючий християнин і послушник Божих настанов, безсумнівно сповідує Слово Боже, яке представлене в Священному Писанні (Біблії), відверто жадає спасіння, вірить, що Ісус Христос – Син Божий, жив, вмер і воскрес на третій день, *«...щоб кожен, хто вірує в Нього не згинув, але мав життя вічне» (Ів. 3:16)*.

Весь культурно-духовний фундамент адвентизму складає Святе Письмо, яке є беззаперечним джерелом Божої істини. Самою Істиною в християнстві та адвентизмі зокрема, розуміється Сам Христос: *«Я дорога, і істина, і життя. До Отця не приходять ніхто, якщо не через Мене» (Ів. 14:6-7)*. Христос є тою дорогою, яка веде до вічної благодаті, обіцяної тим, хто любить Його: *«Чого око не бачило й вухо не чуло, і що на серце людині не*

впало, те Бог приготував був тим, хто любить Його!» (1Кор. 2:9). «Любов людей до Бога ніколи не зрівняється з тією вічною любов'ю, якою возлюбив нас Господь» – вважають адвентисти.

До того ж, адвентизм, як релігійне явище, наразі мало досліджене та знання про нього залишається невідомим серед невіруючих та віруючих інших церков. Всі існуючі дослідження про нього впираються на літературні публікації видавництва АСД «Джерело життя» та збірки доктринальних праць покровителів Церкви. Серед інших вірувань, адвентизм уявляється як секта, ересь, яка далеко відштовхнута від буцімто загальноновизнаних, ортодоксальних вчень. Адвентизм – просвітницький рух, від чого він не прийнятний серед інших релігійних парадигм. Адвентизм виник на хвилі епохи модерну, що ідентифікує його як нове, свіже бачення світу, але разом з тим, маючи глибокі історико-релігійні корні, адвентизм досить консервативний. Таке суперечне становище біблійного вчення зацікавлює, а також, вимагає ґрунтовного і конструктивного аналізу в історичному, культурному та духовному контекстах.

Тому, щоб якісніше та якомога об'єктивніше визначити сутність досліджуваного об'єкта, дослідженням поставлені такі **завдання**:

1. Зібрати данні про культуру адвентизму у джерелах як і літературних видань АСД, так і критичних, з подальшим їх аналізом (в т.ч. і критичним);
2. Порівняти властивості адвентизму між іншими релігійними силами в культурному аспекті релігійного буття – культури дошлюбного спілкування;
3. Абстрагувати зібранні данні дослідження від хибних уявлень, цим самим досягти прозорості та зрозумілості висновків.

Культура дошлюбного спілкування та культура сім'ї. Сім'я – обов'язковий соціальний конструкт для становлення особистості, що особливо важливий для росту людини (адвентиста зокрема). Саме завдяки адвентистським сім'ям виховуються нові покоління членів ЦАСД. До заснування родини готується будь-який зрілий індивід, а адвентист – особливо. В обрядах АСД передбачене вінчання - досить складна обрядова процедура, через яку проходять майбутні чоловік та дружина. Обряд супроводжується напутньою проповіддю, участю музичного колективу - хору або вокального гурту, урочистої обіцянки подружньої вірності, публічного оголошення законним чоловіком і дружиною, і на завершення - пасторська молитва благословення подружжя.

Сам Господь прикладає руку до створення родини. Зрештою, це перший встановлений Їм через Адама и Єву соціальний інститут. Божою метою створення сім'ї є забезпечення безпечного середовища для виховання і культурно-духовне перетворення кожного члена родини в морально-якісну особистість. За Божим планом в колі сім'ї про друг-друга дбають, люблять і захищають, що необхідно для підтримки психологічного стану кожного члену родини.

Щодо вибору «другої половинки», то навіть Соломон надав ясні поради щодо пошуку жінки та розкрив її ідеал в сім'ї: *«Вона чинить для нього добро, а не зло, по всі дні свого життя. Шукає вона вовни й льону, і робить охоче своїми руками. ... Вона підперізує силою стегна свої та зміцнює рамена свої. Вона розуміє, що добра робота її, і світильник її не погасне вночі. Вона руки свої простягає до прядки, а долоні її веретено тримають. Долоню свою відкриває для вбогого, а руки свої простягає до бідного. ... Свої уста вона відкриває на мудрість, і милостива наука їй на язиці. Доглядає вона ходи дому свого, і хліба з лінівства не їсть»*, тощо (Пр. 31:10-31). «Благодатна жінка дорожче перлин» - біблійний вираз з 31-й глави, який наголошує про необхідність пошуку сильної «благодатної» жінки, яку дарує Господь в благословіння.

Під впливом ліволіберального прайду, руйнується класичне розуміння сім'ї, йде поступово відмова від визнаного її ладу. Адвентизм жорстко відстоює позицію збереження консервативного сімейного укладу, знову ж таки спираючись на Писання (1Кор. 7:2-4;) а саме на Божу волю створення родини. Адвентистська сім'я консервативна, децю ортодоксальна, шанує і зберігає Заповіді Божі; приймає участь у житті Церкви, виховує власне потомство в дусі Євангелія; звершує службу Богові та носить Йому подяку як і молитовну, так і фінансову в якості десятин. Тому, їм невідомі та незрозумілі сучасні бачення щодо гендерної політики, фемінізму, ЛГБТ, тощо. Ці погляди руйнують фундаментальні основи суспільства та суперечать Божій волі. Про відносини в шлюбі, Церква вчить своїх послідовників, що християнських шлюб ґрунтується на любові, взаємоповазі, визнанні гідності та індивідуальності кожного члена сім'ї. У християнському шлюбі не повинно бути місця насильству і приниженню. (Єф.5:25; Кол.3:19; Тим.2:4; Галл.3:28).

Спільність/єдність – характерна риса адвентистської родини. Спільна молитва, спільне ведення фінансів, спільний відпочинок, спільне служіння, тощо. *«Чи не добре бути чоловіку самотнім», і тому створив жінку, «помічника, подібну до нього». «І благословив їх Бог, і сказав їм Бог: плодіться і розмножуйтеся, і наповнюйте землю»* (Бут. 1:22; 2:18;). Єдність – запорука міцності будь-якої форми суспільства, особливо родини, з якої має вирости сильна, психологічно стійка та духовно насичена особистість. Ще Бог визначив, що самотність, відчуженість від людей шкідливі для духовного здоров'я, тому, неможливо психологічно сформуватись, не вступаючи в соціальні контакти та взаємодії.

Адвентисти розуміють, що їм не потрібно «зачинятися від суспільства та йти в пустелю», бо тоді так про них та їх місію ніхто не дізнається. Постійне контактування з людьми, відкритість, суспільна активність характерні адвентисту. Доброзичливість до співбесідника додає до іміджу адвентиста довіри та надійності в його бік. Адвентист не нав'язується на богословський конфлікт з іновірцями, хоча його можливо у цьому напрямі легко спровокувати. Він у спілкуванні намагатиметься завжди спиратися на тексти Біблії та їх авторитет, що відповідно створює йому репутацію біблійного

інтелектуала. Тому, сперечатися з адвентистом можливо, але важко – адвентисти вперті ревнителі своєї віри. Подібно як Христос спілкувався з народом, так і адвентист спілкується з людьми, намагаючись наслідувати характер Христа.

Висновки. Культура адвентистів обумовлена її складним у всіх відносинах історичним процесам становлення. Для віруючої людини немає нічого ціннішого в побутовому та громадянському житті як можливість заповнювати духовну потребу – вірити. Особливим для адвентиста є вираження Божого характеру через власний духовно-культурний зріст, який помітний за його традиціями, спілкуванням, одягом, харчуванням, церковним ладом, роботою, служінням, способом веденням фінансів і інших сфер людської життєдіяльності. Фундамент світогляду, а відповідно і культуру адвентиста складає Писання. Щоб не розгнівати і не засмутити Творця, адвентистом сповідується Його Слово, яке має для нього вагу. Неможливо, щоб навіть в питаннях культурного буття, адвентист не сперся на Боже Слово. Тому, маючи надійний на адвентистську думку орієнтир – Біблію, можливо збудувати ту культурну парадигму, яка надасть морально-етичні вказівки, що сформують культуру та виховають впевнену, керовану Духом Святим особистість. Нею адвентизм скільки існує – стільки і користується.

Тому, питання побудови нової сім'ї в межах адвентистського уявлення поставлено гостро, та підхід до його вирішення є досить відповідальним.

Список використаних джерел:

1. Джонсон У. Н. «Я выбрал адвентизм» Пер. с англ. – Заокский: «Источник жизни», 1996. – 136 с.
2. Ревуненкова Н.В «Протестантизм» Редактор: О. Кувакина. Издательство «Питер» - 224 с. (Серия «Религии мира»);
3. Елен Уайт «Семья и здоровье» Издательство: «Источник жизни».

ПАРАСЕЇ-ГОЧЕР А.О.

*кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки та психології
Український гуманітарний інститут*

КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВИЙ ПІДХІД В ТЕРАПІЇ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ КРИЗОВИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність дослідження. У практиці психологічної консультативної служби зустрічається чимало клієнтів (пацієнтів), стани яких частіше пов'язані з почуттєво-емоційними проблемами: страх, почуття образи, безпорадність, відчай, самотність, зростання тривожності, невротизація, переживання, втрата віри, стрес, депресія та інше. Все більш гостро постають питання неспроможності людини (і не тільки однієї конкретної людини, але й цілих соціальних груп) психологічно справитися з обставинами навколишньої

дійсності, і своїм виникненням вони «зобов'язані» негативним наслідкам розвитку цивілізації – природним катастрофам, світовим конфліктам, міждержавним відносинам, соціальним проблемам, ускладненням комунікації, темпу життя, який за останні роки значно прискорився й вимагає від людини мобілізації майже всіх її сил. Людина вимушено зупиняється мов на межі, оскільки руйнується її базова потреба – потреба в безпеці, що призводить до порушення її звичної картини світу. Саме ця межа в психології й називається кризою. Хоча кризовий стан людини не входить в категорію гострих психічних захворювань і вважається нормальною реакцією на аномальні події, але неминучим є важкий процес намагання людиною впоратися зі життєвими змінами, що супроводжується психологічною напругою і посилюється емоційне навантаження. З одного боку цей процес може призвести до набуття людиною нового досвіду, значно розширити діапазон адаптивних психологічних реакцій, з іншого – у випадку дезадаптивної психологічної реакцією кризовий стан людини може посилитися, що спричинить хронічні психологічні наслідки, важкі порушення психіки тощо. З огляду на це проблема психологічної допомоги є невідкладною, і, звісно, пошуком дієвих моделей психотерапевтичної роботи – край необхідною.

У своїй практичній роботі з негативними наслідками кризових станів особистості психологи активно використовують різноманітні психотерапевтичні методи й техніки. За останні роки у площині наукових психологічних досліджень когнітивно-поведінковий підхід займає важливе місце серед основних напрямків практичної психології та психотерапії кризових станів особистості.

Об'єктом дослідження є процес подолання наслідків кризових станів особистості.

Предметом дослідження є особливості когнітивно-поведінкового підходу в сучасній психотерапії кризових станів особистості.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та визначенні методичної процедури надання ціннісної психологічної підтримки особистості на засадах когнітивно-поведінкового підходу в терапії подолання наслідків кризових станів особистості.

Огляд джерел свідчить про те, що в сучасному науковому просторі проблема вивчення кризових станів особистості достатньо актуальна і протягом останніх років активно досліджується. Проблемі дослідження кризових станів та їх наслідків присвячені роботи Г. Балла, Ф. Василюк, Н. Кордунової, В. Конторовича, Е. Крукович, С. Максименка, І. Малкіна-Пих, В. Ромека, Т. Титаренко, Н. Чепелевої та інші. Психологія переживання, психологічна травма та порушення внутрішнього світу особистості внаслідок переживання кризових станів описана в роботах зарубіжних науковців Д. Калшед, О. Фенихель, З. Фрейд та ін., вітчизняних дослідників Ф. Василюк, М. Магомед-Ельмінова, І. Погодіної, М. Решетникова, О. Турініної та інші. У наукових дослідженнях визначається, що виникнення кризового стану

особистості як сама подія, в якій опинилася людина, так і суб'єктивна її інтерпретація (І. Кучманіч, Р. Мороз, Л. Пергаманщик, М. Яковчук).

Отже, аналіз психологічної літератури показав, що вивченню поняття «психологічна криза», «кризовий стан» присвячено чимала кількість наукових праць вітчизняних дослідників, як Ф. Арьєс, Д. Босе, А. Осипова, В. Меновщиков, Н. Тарабріна, О. Хухлаєв та інші.

Методи когнітивно-поведінкової психотерапії як систематичний, конструктивний підхід останнім часом займає провідне місце в затребуваних видах психолого-консультативної практики.

У сучасних зарубіжних та вітчизняних дослідженнях А. Бека, А. Елліса, Г. Залевського, Р. Ліхі, М. Малліна, О. Федорова, С. Харитонова, Дж. Янга та інших методи когнітивно-поведінкового підходу в сучасній терапії наслідків кризових станів особистості мають широке застосування в роботі з депресією, посттравматичних стресових розладів, неврозів, тривожності тощо.

Як засіб групової психокорекційної терапії методи когнітивно-поведінкової психотерапії знайшли своє відображення в роботах А. Бека, Р. Бендлера, Ф. Василюк, І. Вачкова, О. Соколової, Дж. Тодда та інших.

Виклад основного матеріалу. У тлумаченні кризового стану особистості привертає увагу те, що даний термін трактується як особливий стан людини, що виникає при блокуванні її життєдіяльності зовнішніми причинами (фрустрація), або внутрішніми причинами, що обумовлені розвитком особистості та її переходом до нового життєвого циклу, етапу розвитку [5].

Діагностичні критерії та симптоматика кризового стану особистості. Кризовий стан особистості діагностується у дітей та дорослих, які переживають зміну звичного способу життя. Термін «криза» (від гецької. Kreses – поворотний пункт, вихід) означає тяжкий перехідний стан людини, викликаний внутрішнім або зовнішнім чинником зміною статусу життя людини [11, с. 8], [7, с. 4], [9]. С. Гризлов [3] виділяє особливості психологічної кризи. Так, дослідник стверджує, що психологічною особливістю кризи є тісний зв'язок суб'єкта з подіями, що відбуваються. Саме великий ступінь значущості події, що відбулася для людини буде визначальним чинником у тому, чи приведе ця подія до яких-небудь переживань або залишиться непоміченою [10, с. 15]. До основних діагностичних критеріїв кризових станів особистості виділяється три типи кризи: криза розвитку, травматична криза та криза втрати [7, с. 4]. Криза розвитку виникає при переході від одного вікового періоду до іншого (Еріксон). Травматична криза виникає у відповідь на психотравматичну ситуацію, подію. Криза втрати виникає у ситуації втрати близької людини. З. Кісарчук відмічає, що внаслідок кризової ситуації у людини розвивається *кризовий стан*, а суттєвими його характеристиками є тривалість та інтенсивність [11, с. 8]. Кризовий стан людини, на думку С. Гризлова [3], є причиною саме втрати контролю над ситуацією, що розгорається і приводить до неадекватного відношення людиною подій і свого «Я». У разі чого формується неадекватне сприйняття ситуації

(безвихідність, неможливість розв'язати ситуацію) [10, с. 17]. Ф. Василюк під кризовим станом людини розуміє критичний момент на її життєвому шляху. Саме у стані суб'єктивного для кожної людини критичного моменту змінюється її почуттєво-емоційна сфера. Тому, на цьому етапі людина може переживати такі психічні розлади як депресія, деструктивні почуття, самотність, тривожність тощо [7, с. 10].

Б. Карвасарський [5] в структурі дезадаптивної психологічної реакції кризового стану особистості виділяє три компоненти: афективний, когнітивний та поведінковий компоненти. Афективний компонент кризового стану особистості включає переживання почуттєво-емоційної ізоляції та безвихідності ситуації. Модальностями афективного компоненту є дезадаптивні реакції тривоги, депресії, самотності, образи, туги, апатії тощо. Когнітивний компонент кризового стану включає уявлення людиною про особистісну непотрібність, неспроможність, безцільність, неможливість розв'язання кризи через відсутність навіть елементарних можливостей. Поведінковий компонент характеризується дезадаптивною реакцією, що часто виражається у високій активності у спробі розв'язання кризового стану. Модальностями поведінкового компоненту є варіант копінг-поведінки по типу «втеча в алкоголізацію», прояв агресивних тенденцій.

Вагоме дослідження кризових станів особистості зробив В. Ромек [12]. Критерії негативних змін в результаті кризи за симптоматикою які відповідають категоріям міжнародної класифікації психічних захворювань (МКБ-10) дослідник виділяє: депресію, соціальні фобії, тривожний розлад, безсоння, відсутність статевого потягу, невротичні та психосоматичні розлади, суїцидальна поведінка тощо.

Когнітивно-поведінкова модель в подоланні наслідків кризового стану особистості. Метою когнітивно-поведінкової моделі в подоланні наслідків кризового стану особистості є відновлення у свідомості людини гармонійності вже існуючого світу, цінності власної особистості, почуття гідності, справедливості. В процесі консультування на когнітивному рівні відбувається оцінювання та переоцінювання кризової ситуації, досвіду [14, с. 29].

Виокремлюються три основних принципи когнітивної моделі подолання кризових станів особистості: 1) невідкладне активне емпатичне втручання психотерапевта в ситуацію; 2) націленість на виявлення та корекцію когнітивних феноменів, що призводять до розвитку дезадаптивних реакцій і сприяють рецидивам тривожного ризику; 3) пошук невипробуваних людиною способів вирішення актуального внутрішнього конфлікту на рівні поведінки, які підвищили б рівень соціально-психологічної адаптації до нових умов життя, забезпечили б особистісне зростання, самореалізацію. Б. Карвасарський [5] зазначає, що когнітивно-поведінковий підхід у психотерапії подолання кризових станів особистості включає три етапи: кризова підтримка, кризове втручання і підвищення рівня адаптації, необхідного для вирішення складної ситуації.

Когнітивна модель подолання кризових станів особистості базується на Оксфордському підході до когнітивно-поведінкової травмо-фокусованої психотерапії (за Ехлірс-Кларком). В межах когнітивної моделі оксфордський підхід ставить три основні цілі: 1) ідентифікація та зміна негативних особистісних значень; 2) послаблення симптомів рецидиву переживання і дискримінація тригерів; 3) усунення дисфункційної поведінки та когнітивних стратегій [13]. В. Горбунова [13, с. 32-33] узагальнює цілі оксфордського підходу та зазначає, що для досягнення першої мети, необхідно використовувати спеціальну процедуру – оновлення травматичних спогадів, що передбачає ідентифікацію найбільш болісних моментів пережитої кризи. Щодо зменшення симптомів повторного переживання та зниження тригерування можна досягти за допомогою таких технік, як уявне перепроживання події, виписування детальної історії події, перегляд місця події, дискримінація тригерів. Усунення дисфункційної поведінки здійснюється шляхом класичних когнітивно-поведінкових технік: обговорення, проведення дискусій, сократівських діалогів та поведінкових експериментів. Треба зазначити, що кожна терапевтична процедура розробляється для людини індивідуально, з урахуванням специфіки пережитого кризового досвіду, особистісних рис тощо.

Висновки. Підсумовуючи можна констатувати, що психолого-консультативна допомога в кризових ситуаціях – не нова форма терапії. За оксфордським підходом в когнітивно-поведінковій психотерапії подолання кризових станів особистості спостерігається ефективність у взаємодії терапевта з людиною, що знаходиться в кризовому стані. Сильною стороною даного підходу є те, що він заснований на чітких, логічних та впорядкованих теоретичних уявленнях про характеристики кризового стану особистості.

Список використаних джерел:

1. Василюк Ф. Е. Психология переживания : анализ преодоления критических ситуаций / Ф. Е. Василюк. – М. : Изд-во МГУ, 1984. – 200 с.
2. Василюк Ф. Е. Жизненный мир и кризис : типологический анализ критических ситуаций / Ф. Е. Василюк // Психологический журнал. – 1995. – Т. 16, № 3. – С. 90-101.
3. Грызлов С. В. Особенности психологического кризиса как неразрешимой проблемной ситуации и пути коррекции [Электронный ресурс] / С. В. Грызлов // Сайт Института психотерапии и клинической психологии. – Режим доступа : <http://www.psyinst.ru/library.php?part=article&id=1709>
4. Життєві кризи особистості (у двох частинах)./ за заг. Ред. Т.М. Титаренко // Част. 1.та Част.ІІ – К., 1998. – 358 с.
5. Карвасарский Б.Д. Психотерапия / Учебник для студентов медицинских ВУЗов. 2002 г.

6. Кризова психологія: навчально-методичний комплекс для студентів спеціальності «психологія» / укл. Кривоконь Н.І. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. – 17 с.
7. Осипова А. А. Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях / А. А. Осипова. — Ростов н/Д : Феникс, 2005. — 315 с.
8. Психологія життєвої кризи / відп. ред. Т. М. Титаренко. – К. : Агропромвидав України, 1998. – 348 с.
9. Психологический словарь. — [Електронний ресурс]. — <http://testme.org.ua/glossary/item/432>.
10. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. Групи – Л. М. Вольнова. – К. , 2012. – 275 с.
11. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко... Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. – К. : ТОВ “Видавництво “Логос”. – 207 с.
12. Ромек В. Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях-. – СПб. : Речь, 2005. – 256 с.
13. Титаренко Т. Психологічна допомога особистості, що переживає наслідки травматичних подій / збірник статей. Київ 2015.
14. Туриніна О.Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. – К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. – 160 с. – Бібліогр.: с. 149–159.

ПЕТРЕНКО Н.Б.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання Українського гуманітарного інституту

Палац дітей та юнацтва Печерського району м.Києва, Ліцей міжнародних відносин № 51, Український гуманітарний інститут

ФІЛІПОВ М. М.

*доктор біологічних наук, професор, професор кафедри медико-біологічних дисциплін Національного університету фізичного виховання і спорту України
Національний університет фізичного виховання і спорту України.*

РАЗВИТИЕ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ У ДЕТЕЙ 4–6 ЛЕТ С РЕЧЕВЫМИ ОТКЛОНЕНИЯМИ ПОД ВЛИЯНИЕМ ЗАНЯТИЙ ЭЛЕМЕНТАМИ ТАНЦЕВАЛЬНЫХ УПРАЖНЕНИЙ

Актуальность. Согласно данным литературы, формирование характера, развитие инициативы, воли, выявления дарований и природных

способностей является важным фактором – как соматического здоровья, так и физического развития [2, 3].

В этом отношении занятия с элементами танцевальных упражнений могут помочь творчески реализовать эту потребность, развить чувство ритма, укрепить скелет и мускулатуру, стимулировать процессы памяти, внимания, мышления и воображения. Танцевальные упражнения подразумевают привлечение кратковременной и долговременной памяти (когнитивных элементов) для запоминания и воспроизведения танцевальных фигур. Эти упражнения оказывают активное влияние на мотонейроны коры головного мозга, развивая двигательные центры. Постоянные изменения связей и ритмов в танце стимулируют нейроны к переключению, развивая функциональную подвижность нервных процессов [2, 3].

Многочисленные психолого-педагогические наблюдения показали, что недостаточно сформированы процессы запоминания чаще всего является главной причиной трудностей в школьном обучении. В первую очередь внимание и память влияют на развитие мышления и речи, которые лежат в основе творческой деятельности [2, 3, 5].

Поскольку восприятие музыки осуществляется обоими полушариями, можно предположить, что в коре головного мозга во время правильно организованных занятий с элементами танцевальных упражнений возникает сложная функциональная система фокусов взаимосвязанной активности не только в различных сенсорных (слуховых, зрительных, тактильных, проприоцептивных т.д.), но и в двигательных и лобных зонах коры больших полушарий, также и в зоне Брока, которая участвует в формировании речи [6].

Цель работы. Определить влияние занятий с элементами танцевальных упражнений на изменение показателей когнитивных функций и координационных способностей у детей 4–6 лет с речевыми отклонениями.

Методы и организация исследований. Для определения когнитивных функций проводили исследования на основе выявления координационных способностей у детей 4–6 лет с речевыми отклонениями и у здоровых. Для этого провели анализ возможности сочетания нескольких движений в танцевальную композицию с согласованием ритма музыкального сопровождения таких компонентов, как музыкальность, творческие проявления, координация танцевальных движений, пластичность (гибкость). Такое комплексное оценивание координационных способностей послужило основанием для определения когнитивных функций, характеризующих память, внимание, мышление, воображение. Поскольку музыка играла роль внешнего раздражителя для облегчения движений, приходилось разучивать рисунок танца, благодаря чему привлекались когнитивные функции.

Оценку вербального мышления (по методике Я. Йерасека, которая представлена в [4]) осуществляли путем формулирования ребенком ответов на поставленные ему 20 вопросов, которые мы сгруппировали в 5 тестов: 1 – ответы на вопросы, которые заканчивают предложения; 2 – ответы на

вопросы, характеризующие сравнения; 3 – ответы на вопрос «Почему?»; 4 – ответы на вопрос «Чем?»; 5 – ответы на вопросы, в которых требуется перечислить или объединить понятия.

Определение таких когнитивных функций, как двигательная память, внимание, мышление осуществляли с участием специалистов-педагогов, имеющих высшую категорию психолога, логопеда, музыкального руководителя, инструктора по физическому воспитанию, воспитателя-методиста.

Количество участников составила 97 человек. Были сформированы три группы: основная (ОГ) в состав вошло 26 детей, контрольная (КГ) – 34 ребенка с речевыми отклонениями и группа здоровых 37 детей (ЗД).

Статистический анализ делали с помощью программного пакета «StatSoft STATISTICA 10.0». Поскольку распределение исследуемых показателей отличался от нормального, преимущество было предоставлено непараметрическим методам [1]. Для сравнения независимых групп использовали критерий суммы рангов Манна-Уитни. Для проверки различий между двумя зависимыми выборками парных измерений в начале и конце учебного года использовали Т-критерий знаковых ранговых суммы Вилкоксона. Уровень статистической значимости в исследовании был принят равным 0,05.

Результаты и обсуждение. Анализ результатов позволил выявить, что в ОГ наблюдались статистически значимые различия уровня показателей, характеризующих развитие вербального мышления в начале и в конце учебного года ($p < 0,01$).

Такой значительный результат связан с тем, что различные виды музыкальной деятельности оказывали положительное влияние на умственную деятельность детей, улучшали психические процессы восприятия, внимания, запоминания.

В результате использования занятий с элементами танцевальных упражнений были проведены определения значений показателей оценки вербального мышления у детей дошкольного возраста. Было выявлено, что ОГ составили дошкольники, у которых значение имели уровень выше среднего (7-8,9 баллов), КГ – средний (5-6,9 баллов) и в группе ЗД – высокий уровень (9-10 баллов). В то же время у детей ОГ значение показателей оценки вербального мышления в среднем выросли на 17%, КГ – на 10%, а в группе ЗД – на 2% (рис. 1).

Это можно объяснить тем, что регулярное восприятие детьми специально подобранной музыки улучшало кратковременную память, а также повышало показатели вербального и невербального интеллекта. При этом повышалась чувствительность не только слухового, но и зрительного анализаторов, оптимизировались функции мозга, улучшалась регуляция произвольных движений, ускорялась обработка информации, положительно сказывалось на умственной работоспособности.

Поскольку музыкально-ритмическая двигательная активность является органическим слиянием двух видов искусств – музыки и танца, то для детей с речевыми отклонениями это имело особое значение. Организация танцевальных упражнений развивала у детей внимание, память, внутреннюю собранность, способствовала формированию целенаправленной деятельности. Это было связано с тем, что присущие им особенности двигательной и психической сферы хорошо подвергались коррекции.

Особый интерес представляет сравнение результатов изменения координационных способностей у детей 4–6 лет с речевыми отклонениями и у здоровых.

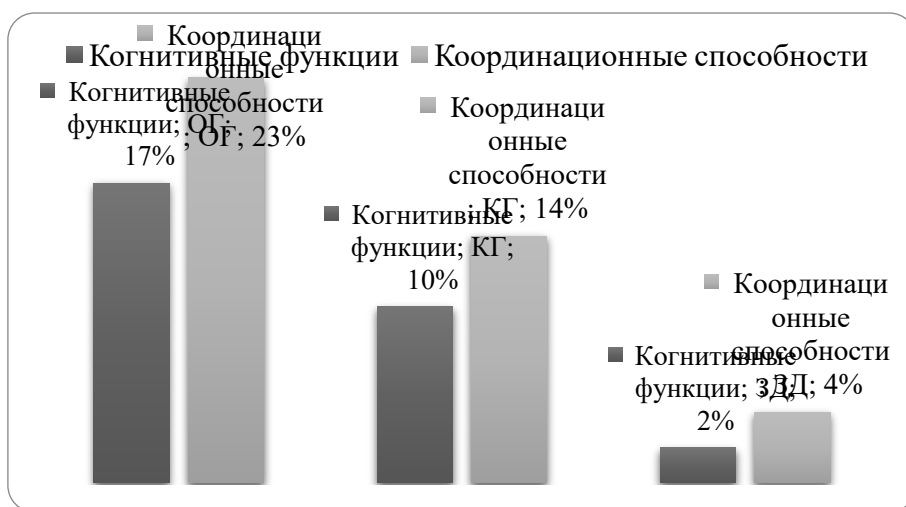

Рис. 1. Изменение показателей когнитивных функций и координационных способностей у детей 4–6 лет с речевыми отклонениями и у здоровых.

В результате применения занятий с элементами танцевальных упражнений были проведены определения значений показателей оценки координационных способностей у детей дошкольного возраста. Было обнаружено, что ОГ, как и группу ЗД, составили дошкольники, которые имели значение показателей оценки координационных способностей на уровне выше среднего (7-8,9 баллов), а КГ – на среднем уровне (5-6,9 баллов). При этом значения показателей ОГ в среднем увеличились на 23%, КГ – на 14%, а группы ЗД – на 4%.

Кроме того, во время занятий с элементами танцевальных упражнений были обнаружены множественные функциональные изменения. Под влиянием танцевально-коррекционных упражнений у детей происходила не только активация координационных способностей, но и развитие когнитивных функций, которые связаны между собой.

С одной стороны, танцевально-коррекционные упражнения имели в виду привлечение кратковременной и долговременной памяти (когнитивных

элементов) для запоминания и воспроизведения танцевальных фигур. С другой стороны, эти упражнения активно влияли на мотонейроны коры головного мозга, развивая двигательные центры. В то же время постоянные изменения связи и ритмов в танце, очевидно, могли стимулировать нейроны головного мозга к переключению, развивая функциональную подвижность нервных процессов [6].

Также для оценки результатов использования занятий с элементами танцевальных упражнений были проведены определения значений показателей состояния речи у детей дошкольного возраста. Было обнаружено, что ОГ составили дошкольники, в которых значения показателей были на уровне выше среднего (7-8,9 баллов), а КГ – на среднем уровне (5-6,9 баллов). При этом значения показателей ОГ в среднем увеличились на 24%, КГ – на 7%.

Полученные результаты подтвердили актуальность использования нетрадиционных различных средств и методов физического, эстетического и музыкального воспитания детей. Это позволило насытить образовательный процесс положительными эмоциями, в значительной мере обогатило интеллектуальное и эмоциональное развитие детей.

Список використаної літератури:

1. Крамер Г. Математические методы статистики. – 1975.
2. Петренко Н. Б. Особенности овладения музыкальным ритмом дошкольниками с речевыми нарушениями при использовании в занятиях танцевально-коррекционной программы / Н. Б. Петренко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2016. – № 4. – С. 23–29.
3. Петренко Н. Б., Філіппов М. М. Застосування засобів арт-терапії у фізичній реабілітації дітей 4–6 років з мовленнєвими відхиленнями // Патологія, реабілітація, адаптація. 2017. № 3. С. 153–160.
4. Практикум по возрастной психологии: Учеб. пособие / Под ред. Л. А. Головей, Е. Ф. Рыбалко. – СПб.: Речь, 2002. – 694 с.
5. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу / Ю. В. Рібцун. – Х. : Вид. група „Основа”, 2013. – 239 с.
6. Филиппов М. М. Психофизиология функциональных состояний : навчальний посібник /Филиппов М. М. – Киев : МАУП, 2006. – 246 с.

ПОЛІНА Г. В.

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри романо-германської філології
Український гуманітарний інститут*

**ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ МЕТОДИКИ *STORYTELLING* В
УСЛОВИЯХ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ**

Работа посвящена проблеме использования потенциала современной методики *storytelling* в условиях смешанного обучения, включающего онлайн занятия.

Однако, на самом деле, методика *storytelling*, или обучение иностранному языку через рассказывание историй, не есть нечто новое. К примеру, как образовательная методика она известна на постсоветском пространстве еще с эпохи перестройки, когда ее привезла из Великобритании, со стажировки, одна из ведущих преподавателей кафедры английского языка Харьковского университета Ткаченко (Муха) Рената Григорьевна, и эта методика позволила по-другому взглянуть на процесс обучения английскому языку в условиях советской системы образования. В то время преподаватели почти полностью были лишены возможности общаться с носителями языка, и преподавали по советским учебникам, на примерах советских реалий, таких как «*Comrade Petrov*» или «*Communist Party*», по методике, которая называлась «грамматико-переводной метод», практически полностью исключавшей естественное общение [рената].

А если смотреть еще дальше в прошлое, то в течение многих столетий *storytelling* оставался ведущим методом обучения [Effectiveness...] и в античных ликеях, и в раввинских школах, когда наставник был единственным доступным «учебным пособием». Обучение языку, формирование мировоззрения, и даже некоторые основы точных наук проводились через беседу, обмен опытом, практические иллюстрации, то есть, элементы того, что сейчас мы знаем, как методику *storytelling*. То есть, эта методика лежала в основах формирования как современной системы мышления, уходящей корнями в античность, так и универсального морально-нравственного кодекса, переданного Богом и дошедшего до нас через иудейскую систему образования и воспитания.

Если обратиться к выше упомянутому опыту доцента Р.Г. Ткаченко [рассказ о], она использовала интерактивный метод рассказа, выступая как основной рассказчик и организатор процесса, используя короткие, ритмичные кумулятивные истории, написанные хорошим литературным английским языком (к примеру, сказки Р. Киплинга), вовлекая в процесс создания истории слушателей разного уровня, активизируя имеющиеся у них знания, и преподавая им новую информацию. Однако это частный случай реализации предлагаемой методики.

Сейчас эта методика, конечно, выглядит несколько по-другому, с учетом новых возможностей и современных задач, стоящих перед системой образования и перед лингвистическим обучением, в частности. Однако, в основе *storytelling* по-прежнему лежит технология использования живых и увлекательных повествований для передачи, отработки или закрепления (в зависимости от цели) определенного языкового материала. *Storytelling* призван активизировать уже имеющиеся знания, а также вовлечь в процесс обучения эстетический и эмоциональный фактор для выстраивания не

только логических, но и психологических связей между сюжетом истории и изучаемым языковым материалом [акопова].

Актуальность данного исследования обусловлена несколькими факторами. Во-первых, многообразием и гибкостью самого метода, который подразумевает возможности пассивного (слушатель) и активного (рассказчик) участия, групповой и индивидуальной работы, монологической и диалогической речи. Во-вторых, в условиях онлайн обучения она частично может восполнить потерю эффекта присутствия и связанной с ним эмоциональной вовлеченности в процесс обучения. И, в-третьих, метод *storytelling* обладает высокой степенью адаптивности, включает в себя любые формы передачи информации. В частности, в последнее время широкой популярностью приобрел современный вариант сторителлинга – цифровой (*digital storytelling* [Pobin; Smeda]).

Объектом исследования является метод *storytelling*, в частности, его современная форма – *digital storytelling*, его образовательный потенциал, включающий обучающую, эстетическую и эмоциональную составляющие.

Предмет исследования – способы применения метода *digital storytelling* в процессе планирования онлайн уроков иностранного языка.

Результаты анализа возможного применения методики *digital storytelling* в процессе преподавания иностранного языка студентам УАЦВО в условиях смешанного обучения. Анализ возникшей в марте 2020 необходимости перехода на онлайн обучения позволил сделать вывод, что кроме технических трудностей, таких как необходимость перестраивания формы подачи учебного материала с аудиторной на удаленную, отсутствие необходимых материалов в электронной форме и технических сложностей связи в разных регионах страны, большой проблемой оказалась ухудшение, а в некоторых случаях и полная потеря эмоционального контакта с некоторыми студентами, а то и целыми группами. Особенно это касалось студентов со слабыми знаниями и низкой мотивацией. Компьютерный экран оказался серьезной эмоциональной преградой между преподавателем и группой, что, как результат, привело к более формальному подходу к участию в образовательном процессе с обеих сторон.

Для преподавателя это было следствием отсутствия возможности создать и поддерживать привычную рабочую атмосферу урока известными методами. Учебная аудитория из сформированного коллектива превратилась в собрание разобщенных, удаленных друг от друга личностей, и как следствие, реакция на многие знакомые виды работы совершенно поменялась. Преподаватель практически утратил возможность влиять и корректировать общий эмоциональный настрой.

Формальный подход со стороны студента обуславливался потерей ощущения себя как части рабочего коллектива, отсутствие эмоционального контакта с преподавателем и смена атмосферы. Все это, учитывая возможность повторения сценария обучения (онлайн полностью), выдвигает необходимость в новых формах организации занятий, которые, способствуя

решению академических задач, помогали бы поддерживать командный дух, взаимную ответственность и взаимную заинтересованность членов коллектива друг в друге. Решением данной проблемы может быть включение в урок видов упражнений, основанных на методе *digital storytelling*.

Storytelling как таковой, по мнению Б. Робина [Robin], это больше, чем занятие слушателя пересказом интересной истории, это пропускание через себя выученного материала, создание собственных смыслов на основе полученных знаний. Поэтому *storytelling* это не просто слушание и не просто рассказывание, это коллективное творчество взаимного дополнения и общего осмысления проблемы, где усвоенный лексический и грамматический материал является не конечной целью, а орудием для решения определенной коммуникативной задачи, как это и должно быть в реальном общении. И для этого вида работы совсем не нужен профессиональный рассказчик-лидер, поскольку в рамках аудиторной работы все побуждаются делиться собственным опытом обретенных знаний и обсуждать истории, предложенные другими.

Digital storytelling, в самом общем смысле, это короткая (до 2-3 минут) история, где рассказ дополняется аудио и видео поддержкой [Effectiveness...]. То есть, история, включающая личностную интерпретацию, о чем бы ни шла речь, действительно рассказывается, но в ее процессе как дополнительные элементы используются все доступные цифровые достижения, как для информации, так и для эстетического и эмоционального воздействия.

В нашем случае, при отсутствии профессионального рассказчика, филолога с богатым словарным запасом, стилиста, обладающего талантами оратора и актера, каковым была доцент Р.Г. Ткаченко, вряд ли имеет смысл требовать от студента высоко художественного повествования в литературном стиле. Скорее, это будет презентация какой-то актуальной проблемы в русле изучаемой тематики с обязательным компонентом личностной интерпретации. В данном случае помощь преподавателя будет заключаться в выборе и правильной формулировке проблемы. А также предоставлении студентам доступной схемы презентации, объяснение критериев, которым необходимо следовать, и роли каждого из участников дискуссии. И главным критерием, безусловно, будет формирование собственного текста. Иначе это не история.

Польза от этого вида работы заключается в наработке общих и профессиональных навыков (см. [Effectiveness...]), что отвечает требованиям Министерства к образовательным программам. Из наработанных навыков первые два относятся к чисто языковым (1-2), третий – цифровой навык (3), четвертый развивает навыки проведения научных исследований (4), пятый навык связан с различными аспектами социализации:

- 1) навык общей грамотности, подразумевающий грамматически и лексически грамотную презентацию текста;

2) связанный с ним навык письменной и устной аргументации, под которым понимается умение логически связно выстроить текст и обосновать свою точку зрения;

3) навык компьютерной и технологической грамотности, то есть, умение пользоваться мультимедийной и компьютерной техникой;

4) навык проведения научных исследований, подразумевающий умение найти и критически обработать информацию;

5) навыки межличностных взаимодействий, а именно, умение работать в команде, проводить интервью, адаптировать информацию под конкретную аудиторию, принимать решения, решать поставленные задачи, критически оценивать свою и чужую работу.

Таким образом, метод *digital storytelling* может быть эффективным средством преодоления эмоциональной преграды между преподавателем и аудиторией, созданной отсутствием непосредственного контакта в процессе онлайн преподавания, а также эффективным упражнением, признанным формировать профессиональные навыки будущего филолога – выпускника гуманитарного факультета Украинского гуманитарного института.

В **перспективе** на следующем этапе планируется проведение практической апробации предложенной методики с анализом ее поэтапного внедрения в аудиторную работу

Список использованной литературы:

1. Акопова Н. Как использовать *storytelling* на уроке английского <https://www.teachaholic.pro/kak-ispolzovat-storytelling-na-uroke-anglijskogo>
2. Ткаченко Р.Г. Урок английского на английском : Кн. для учителя / Р. Г. Ткаченко, Б. И. Роговская, М. С. Карлайл. - М. : Просвещение, 1993. - 173 с.
3. Ткаченко Р. Рассказ о *story-telling* – рассказывании (из личного опыта преподавателя английского языка) http://renatamuha.com/08_interviews_Russian.htm
4. Robin, B. R. The educational uses of digital storytelling. https://www.researchgate.net/profile/Bernard_Robin2
5. Smeda, N. The effectiveness of digital storytelling in the classrooms: a comprehensive study / Najat Smeda, Eva Dakich, Nalin Sharda. Smart Learning Environments. – 2014.

ПРОДАНЮК Ф.М.

кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та психології
Український гуманітарний інститут

ВПЛИВ ВИЗНАЧНИХ ВЧЕНИХ АРАБСЬКОГО ХАЛІФАТУ НА РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ ТА УЯВЛЕНЬ ПРО ДУШУ В IV – XII СТОЛІТТЯХ

Актуальність дослідження. На території сучасної Європи ми не знайдемо людину, яка б нічого не чула про добу Античності та не могла назвати найвідоміших діячів цієї епохи. Однак мало хто знає, що її культурні надбання дійшли до наших днів завдяки вченим Арабського халіфату. Саме тому з'ясування впливу визначних вчених Арабського халіфату на розвиток філософії, математики, психологічних знань та інших наук вдалося зберегти для майбутніх поколінь досягнення Античності. Якщо керівництво християнської церкви негативно відносилось до наукових знань, то представники Ісламу лояльно ставилися до розвитку науки. Тому дослідження наукового доробку визначних вчених Арабського халіфату має не лише важливе наукове, але й практичне значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Арабському халіфату присвячували свої праці Ахмедага Ахмедов, В.В. Бартольд, І.Ю. Крачковський, З.М. Буніядов, В.І. Лубський, М.В. Лубська, Бехруз Хашматулла, Т.Е. Кафаров, М.М. Городній, Н.М. Веліханли та інших [1]. Вплив аль-Фарабі на розвиток різних напрямів науки досліджували М.М. Хайруллаєв [2], А. Х. Касимжанов [3], Б.Г. Гафуров [4], А.Н. Насинбаєв [5], Алаа Х. Малу та інші. Творчий доробок Авіценни проаналізували В.А. Юрків, Ю.М. Панашишко, А.Л. Васильчик [6], А.В. Сагадаєв [7] та інші.

Метою нашого дослідження є аналіз становлення та розвитку психологічних знань в Арабському халіфаті.

Виклад основного матеріалу: IV ст. н. е. - це період корінних змін в суспільно-політичному, соціально-економічному, національно-культурному та релігійному житті Європи, Азії та Північної Африки. Зокрема, в цей період відбуваються такі процеси: розпочинається становлення Середньовіччя на європейському континенті, з політичної арени зникає Римська імперія, створюються об'єктивні передумови для виникнення варварських королівств, імператори Валерій Ліцинія та Константин I Великий оприлюднили у 313 р. спеціальний едикт про релігійну терпимість [8]. Цей законодавчий акт став першим кроком до перетворення християнства в державну релігію. З IV ст. розпочався процес навернення до християнства варварських племен, посилюється роль папи, християнство зміцнює свої позиції в багатьох частинах світу. В цей же період в багатьох країнах Сходу відбувається становлення Ісламу. Вище ми вже говорили про те, що керівництво християнської церкви зосередило свою увагу на боротьбі з противниками, різноманітними ересьми, з філософським вченням доби Античності. Напротивагу християнству прихильники та представники Ісламу лояльно відносилися до наукових знань. Це було однією з основних причин того, що більшість психологічних теорій у IV – XII продовжили розвиватися на Сході.

Одним із перших арабських вчених, який звернувся до аналізу філософських праць Аристотеля був філософ, математик, теоретик музики

та астроном аль Абу Юсуф Якуб ібн Ісхак ібн Сабзах аль-Кінді (аль-Кінді 801-873). Він автор великої кількості трактатів з метафізики, логіки, етики, математики, медицини, оптики та музики. У західній Європі він був відомий під латинізованим ім'ям Alkindus [9]. Учений сформулював концепцію чотирьох видів інтелекту: актуального, потенційного, набутого і такий, що проявляється. Він був прихильником формування широкого інтелекту у молодих людей.

Відомим представником наукових знань Арабського халіфату був Абу Наср Аль-Фарабі (870-950), якого часто називають «Другим вчителем» та «вчителем Сходу». Він відомий автор коментарів до творів Аристотеля і Платона. Вчений приділяв значну увагу розвитку психологічних знань. Зокрема, вважав, що душа смертна, що виникає і зникає разом із тілом. Аль-Фарабі вважають автором першої європейської концепції інтелекту чи мислення, досліджував проблеми пізнання.

Одним із найвідоміших філософів, лікарем та дослідників психологічних знань в Арабському халіфаті був Абу Алі аль Хусейн ібн Абдаллах ібн аль Хасан ібн Алі ібн Сіна (Авіценна) (980-1037). Його погляди щодо розвитку психологічних знань в значній мірі базувалися на основі вчення Аристотеля. Він автор «теорії двох істин», в якій обґрунтував існування двох незалежних істин – знання та віри. В даній теорії він сформулював два вчення про душу – релігійно-філософське та природно-наукове [10].

Авіценна одним із перших розпочав досліджувати проблеми вікової психології. «Він вивчав зв'язок між фізичним розвитком організму і його психологічними особливостями на різних вікових етапах. Він першим створив власну вікову періодизацію розвитку людини» [10]. В ній вчений виділив чотири важливі періоди: вік «зростання» чи «юності» (від народження до 30 років); вік «зупинки зростання» чи «молодість» (від 30 до 40 років); вік «зниження при збереженні частини сил» чи «зрілості» (від 40 до 50 років); вік «занепаду при ослабленні сил» чи «старість» (від 60 до кінця життя) [10].

Вчений був переконаний в тому, що шляхом впливу на зовнішню поведінку людини можливо регулювати психологічний стан кожної людини. Він «розглядав афекти як сили, що оживляють внутрішнє життя людини, виконують регулятивну функцію, визначають дії і вчинки людини. Так, в процесі виховання, змінюючи чуттєву сферу дитини, дорослі забезпечують цілеспрямовану дію на динаміку фізіологічних процесів у його організмі, формуючи таким чином його натуру» [10]. Авіценна своїми дослідженнями сприяв розвитку психотерапії.

Розвитку психологічних знань сприяла й творчість Ібн-Рушд (Аверроес) (1126-1198) відомого арабського філософа та лікаря. Вчений досліджував вплив зорового відчуття на психічний стан людини [10] та поділив всіх людей на три великі групи.

Висновки. В IV - XII ст. н. е. основним центром збереження та розвитку психологічних знань був Арабський халіфат. Визначний вплив на розвиток цих знань мала творчість аль-Кінді, аль-Фараді та Авіценни.

Список використаних джерел:

1. Бадалов К.Т. Релігійно-правові школи Середньовіччя та їх вплив на формування шариатських судів в Арабському халіфаті (VIII–IX СТ.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/4_2019/37.pdf
2. Хайруллаев М. М. Мироззрение Фараби и его значение в истории философии / М. М. Хайруллаев. Ташкент : Фан, 1967. 354 с.
3. Касымжанов А. Х. Абу Наср аль-Фараби / А. Х. Касымжанов. М. : Мысль, 1982. 198 с.
4. Гафуров Б. Г. Ал-Фараби в истории культуры / Б. Г. Гафуров, А. Х. Касымжанов. М., 1975. 181 с.
5. Насынбаев А. Н. Аль-Фараби: связующая нить казахской и иранской культуры / А. Н. Насынбаев // Аль-Фараби. Философско-политологический журнал. 2003. № 1.
6. Юрків В.А., Панашишко Ю.М, Васильчик А.Л. Авіцена – видатний лікар Середньовіччя. До 1035 – річчя від дня народження [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://repository.lidufk.edu.ua/bitstream/34606048/6213/1>
7. Сагадеев А.В. Ибн Сина (Авицена) / А.В. Сагадеев. М.: Мысль, 1980. 239 с.
8. Лук'янюк В. Цей день в історії. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.jnsm.com.ua/h/0613M/>
9. Аль-Кінді [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
10. Арабська психологія (погляди Ібн-Сіна, Ібн-Рушда, Альгазена) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5544523/page:8/>

РОМАН С.В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри романо-германської філології та порівняльно-
історичного й типологічного мовознавства
Український гуманітарний інститут*

ЗНЯ Л.Я.

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І. В. Корунця
Київський національний лінгвістичний університет*

КОЛОМІНОВА О.О.

кандидат педагогічних наук., доцент

кафедри романо-германської філології та порівняльно-історичного й
типологічного мовознавства,
Український гуманітарний інститут

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АУДІЮВАННІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

The article deals with the key problems of professional and methodical training of pre-service teachers-philologists for the development of primary school learners' foreign language (English) competence in listening. The goals, content, stages and pre-requisites of its successful development are defined.

Key words: holistic approach, primary school learners, foreign language communication competence in listening, abilities, skills, knowledge, linguistic awareness.

Стаття присвячена ключовим проблемам професійно-методичної підготовки студентів-філологів до формування іншомовної (англомовної) компетентності в аудіюванні в учнів початкової школи. Визначаються цілі, зміст, етапи і передумови успішності її формування.

Ключові слова: холістичний підхід, учні початкової школи, іншомовна комунікативна компетентність в аудіюванні, вміння, навички, знання, мовна усвідомленість.

Постановка проблеми. Практичний досвід навчання іноземної мови (ІМ) переконливо доводить, що аудіювання є одним із найбільш складних видів мовленнєвої діяльності, оволодіння яким є можливим за умов сформованості в учня необхідного рівня компетентності в аудіюванні.

Компетентність в аудіюванні (КА) – це **здатність** особи слухати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого (безпосереднього) й опосередкованого спілкування. Складовими КА є **вміння, навички, знання**, а також **комунікативні здібності** (Бігич, 2012, с. 19).

Усвідомлення вчителями-початківцями, студентами-філологами методичної сутності зазначених складників іншомовної КА (Бігич, 2012, с. 19-21) покликано сприяти досягненню ними освітньої, виховної, розвивальної та практично-комунікативної цінності раннього формування цієї компетентності: 1) для приведення молодшого школяра засобами ІМ, що вивчається, до суспільної норми в ході його соціалізації в навчальному процесі з ІМ; 2) для його покрокового становлення як суб'єкта процесу пізнання і в перспективі – як людини культури з європейським світоглядом; 3) для формування в учня уміння розуміти зі слуху зміст автентичних аудіотекстів як одного із основних комунікативних умінь аудіювання за даними досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців (О. Б. Бігич, О. Ю. Бочкарьова, О. І. Вовк, Н. Д.

Гальскова, О. П. Дацьків, Н. В. Єлухіна, Н. Є. Жеренко, В. В. Сафонова, Л. В. Ягеніч, М. J. Bennett, J. D. Brown, Ch. J. Brumfit, W. Littlewood, P. Ur, M. Wallace та ін.).

Усвідомлюючи актуальність вирішення цих завдань, **об'єктом** нашого дослідження обрано процес формування іншомовної (у даному разі – англomовної) КА в учнів початкової школи, а **предметом** – технологію (методи і прийоми) формування КА на даному ступені шкільного курсу.

Метою нашої публікації є визначення методологічних засад підготовки майбутнього вчителя до формування КА в учнів початкової школи в контексті вимог сучасної освітньої парадигми.

Розпочнемо виклад матеріалу дослідження з уточнення питань цілепокладання. Вони полягають у наступному. Згідно з чинною програмою по закінченні початкової школи (1-4 класи) учні повинні вміти розуміти мовлення в дещо уповільненому темпі, ретельно артикульоване, з довгими паузами; розуміти основний зміст прослуханих текстів різного характеру, побудованих на засвоєному мовному матеріалі; розуміти запитання та інструкції; розуміти короткі елементарні повідомлення у прозовій та віршованій формі, в межах тематики спілкування, як у безпосередньому спілкуванні, так і в запису (тривалість звучання тексту – 1-1,5 хвилини).

При цьому рівень сформованості КА на кінець 4-го класу в учнів загальноосвітніх навчальних закладів має досягати рівня А1, в учнів спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов – рівня А2, що відповідає Загальноєвропейським рекомендаціям з мовної освіти (*Іноземні мови; Коломінова та Роман, 2011*).

Аудіювання як мета початкового курсу спрямоване на розвиток в учнів здатності орієнтуватись і взаємодіяти у мовленнєвому середовищі, котре моделюється на уроці. Це передбачає формування у дітей умінь сприймати й адекватно реагувати на інструкції вчителя та мовлення партнерів по комунікації, які побудовані на знайомому мовному матеріалі, а також уміння розуміти зміст аудитивних текстів: навчальних та автентичних. Тексти мають відповідати рівню навченості дітей, їх інтересам і потребам. За жанрами автентичні тексти для аудіювання можуть бути такими: малі форми дитячого англійського фольклору (римування, віршики, загадки, пісні, скоромовки тощо), фрагменти дитячих британських (американських) мульт- і відеофільмів, описи тварин, цікаві історії, оповідання, казки, оголошення (*Роман, 2009, с. 48*).

Продуктивним аспектом цілепокладання у формуванні іншомовної КА є використання аудіювання і як засобу навчання, покликаного сприяти:

- 1) оволодінню учнями звуковою стороною виучуваної ІМ, її фонемним складом та інтонацією;
- 2) засвоєнню учнями лексичного складу ІМ, що вивчається, її граматичної структури;
- 3) полегшенню оволодіння учнями іншими видами мовленнєвої діяльності; зокрема, говорінням, читанням і письмом (*Вовк, 2019, с.231*).

А відтак завдання вчителя / студента-практиканта – приділяти належну увагу мовним особливостям аудіоповідомлення з метою долання фонетичних, лексичних та граматичних труднощів аудіювання і забезпечення у такий спосіб сприятливих умов для повноцінного оволодіння КА, що формується.

Звернімо увагу на *фонетичні труднощі* формування іншомовної КА, які вважають основними на початку навчання ІМ. Йдеться про неточне звучання слів, явища фонетичної редукації, асиміляції, злиття звуків. При цьому недостатній рівень розвитку фонематичного слуху, відсутність адекватних мовних навичок, недостатня сформованість акустико-артикуляційних образів відволікають увагу молодшого школяра на мовну форму аудіоповідомлення, внаслідок чого він не розпізнає значення слів і синтагм як одиниць сприймання (*Гальскова та ін., 2017*).

Окрім того, додамо, що для українських учнів складним є засвоєння правил словесного наголосу в багатоскладових словах. Типовими помилками фразового наголосу англійської мови є наголошення учнями службових слів, модальних і допоміжних дієслів у стверджувальній формі.

Переорієнтація мовленнєвих механізмів на фонетичні ознаки мови, що вивчається, передбачає розвиток в учнів іншомовного фонематичного та інтонаційного слуху, а також формування в їх свідомості автентичних слухомоторних еталонів, які відповідають особливостям вимови виучуваної ІМ.

До числа *лексичних ускладнень* науковці відносять передусім наявність в аудіотексті незнайомих слів, а тому правомірною є вимога щодо побудови аудіотекстів на початковому ступені виключно на знайомій лексиці з поступовим включенням в зміст навчання текстів з невеликою кількістю незнайомих слів до числа яких мають входити ключові слова, тобто слова, які несуть основну інформацію аудіотексту, а також лексичних одиниць у переносному значенні. Певні труднощі виникають при наявності в аудіотексті лексичних омофонів (*sea – see*), близьких за значенням слів (*price – prize*), багатозначних слів (*light*), тематично однорідних співзвучних слів (*East – West*), а також слів, які мають національно-культурне забарвлення (*lunch*).

Деякі граматичні труднощі аудіювання в початковій школі пов'язані з наявністю граматичних омофонів (*pupils – pupil's – pupils'*), віднесенням прийменників на кінець фрази (*Put your hat and coat on.*), наявністю службових слів.

Долання цих труднощів стає можливим за умов індивідуалізації навчання ІМ, яка передбачає врахування і використання індивідуальних можливостей учня, його потреб, інтересів, а також темпів його діяльності.

За даними нейропсихології, яка досліджує функціональний розвиток мозку людини, і нейропедагогіки, яка враховує вікову динаміку психофізіологічних особливостей дітей в навчальному процесі, розрізняють візуально, аудіально та кінестетично орієнтованих учнів залежно від їх індивідуальних особливостей сприйняття інформації та пізнання.

Аудіали надають перевагу слуховій інформації, візуали зоровому сприйняттю інформації, кінестетики ж переважно здійснюють сприйняття світу через відчуття. Кожен з перелічених типів учнів має свій стиль навчання. Візуали навчаються на основі спостережень, демонстрації зорової наочності, письмового тексту. Візуали погано сприймають на слух пояснення вчителя, аудіально орієнтовані діти можуть не сприймати написане на дошці або в підручнику, а кінестетику існуюча система шкільної освіти не надає можливості отримувати знання у найбільш доступний для нього спосіб. Ефективність навчання аудіювання і говоріння теж буде залежати від індивідуальних особливостей учнів. Найбільш успішними в аудіюванні є аудіали, в той час як візуали і кінестетики мають значні труднощі і потребують опори (Зєня, 2011).

Широкі перспективи у доланні індивідуально-психологічних труднощів формування КА відкриває холістичний (інтегративний) підхід до викладання ІМ, який спирається на цілісну єдину роботу мозку і сприяє активній збалансованій роботі двох півкуль мозку: лівої, яка відповідає за аналітичні здібності людини, і правої, що відповідає за синтетичний склад розуму та художні здібності.

Важливою передумовою реалізації цього підходу є входження у світ дитини, виявлення і розвиток її потреб і мотивів діяльності. Передусім потреб в іграх, використання яких є психологічним виправданням для переходу на нову мову. Потреб в рухах, бо цього вимагає організм дитини, який розвивається. Потреб в естетичній привабливості оточення, адже діти дуже чутливі до краси.

Задоволенню цих потреб, як доводять результати багаторічної дослідної роботи, сприяє інтегрування іншомовної мовленнєвої діяльності учнів в процесі аудіювання з видами діяльності, типовими для молодшого шкільного віку: ігровою, руховою, драматичною (наприклад, під час драматизації малих форм дитячого англійського фольклору, дитячих пісень, віршів), а також образотворчою, яка покликана надихати молодшого учня до малювання, ліплення, розфарбовування малюнків тощо, що ілюструють зміст розказаного вчителем або почутого в аудіозапису і водночас у такий спосіб сприяють подальшому розвитку його розумових здібностей. Адже розум дитини, як свого часу зазначав В. О. Сухомлинський, знаходиться на кінчиках її пальців.

Наводимо приклади рухливої гри, мета якої двоєдина: 1) перевірити рівень сформованості вмінь сприймати на слух назви тварин і характерних для них дій; 2) сприяти естетичному розвитку учнів, їхній фізичній вправності.

Teacher: We are in the Zoo. Listen and act.

We are ducks. We are walking now.

We are snakes. We are moving now.

We are monkeys. We are jumping now.

We are rabbits. We are hopping now.

We are wolves. We are running now.

We are bears. We are eating honey now. Etc. (Роман, 2009, с.75).

Розглянемо деякі потенційні можливості процесу формування іншомовної КА для залучення молодших школярів до суспільної норми в ході їх соціалізації. Показовою у цьому напрямі є модель організації навчання виразного декламування та інсценізації зразка твору дитячої англійської поезії або дитячого фольклору. Звернімо увагу на мотиваційно-спонукальну, основну і заключну частини цієї моделі:

1. Постановка завдання, виклик потреби та інтересу: а) на основі цікавого літературно-історичного коментаря, б) ознайомлення з перспективою практичного застосування даного матеріалу (наприклад, виступ на батьківських зборах, участь у конкурсі між паралельними класами на кращого декламатора).

2. Первинне слухання твору в пред'явленні вчителя з його пофразовим перекладом.

3. Вторинне аудіювання твору у звукозапису.

4. Контроль розуміння змісту твору у формі гри в перекладача.

5. Хорова декламація за вчителем з відбиванням ритму в опорі на графічну розмітку тексту.

6. Повторення рядків вірша / римування за вчителем з відповідними рухами, що ілюструють зміст, у формі гри «Школа юних акторів».

7. Контроль засвоєння у формі гри «Кінозірка».

Спочатку вчитель, а потім 2-3 учні показують ті чи інші рухи, пов'язані зі змістом твору, а діти їх хором коментують відповідними рядками.

8. Підготовка до конкурсу на кращого актора в малих групах (командах).

9. Конкурс на кращого актора-декламатора між переможцями команд.

10. Підбивання підсумків (Роман, 2009, с. 167-168).

Важливим орієнтиром подальшого вдосконалення іншомовної (англомовної) КА молодших учнів на уроці, особливо в 3-4 класах, покликана служити модель організації аудіювання тематичного тексту у пред'явленні вчителя / в звукозапису:

1. Постановка завдання, стимулювання інтересу створенням комунікативної обстановки для запуску механізму прогнозування змісту тексту. Можливі варіанти навчальних дій:

- уведення учнів у контекст повідомлення в ході аудіювання вступного слова вчителя з опорою на ілюстрацію;
- робота над заголовком: пред'явлення заголовка на магнітній дошці, угадування за назвою тексту його можливого змісту;
- організація короткої навчальної розмови за темою аудіотексту в режимі «учитель-клас»;
- організація пошукової діяльності, спрямованої на здобуття цікавої інформації про ... та її повідомлення 2-3 реченнями.

2. Зняття можливих труднощів аудіювання: фонетичних, лексичних, граматичних, змістових (лінгвокраїнознавчих).
  3. Цільова настанова до первинного прослуховування: прослухати і зрозуміти загальний зміст аудіотексту, бути готовими: дати короткі відповіді на: а) загальні запитання, б) альтернативні запитання, в) розділові запитання.
  4. Первинне аудіювання учнями тексту у пред'явленні вчителя із застосуванням ілюстративної опори.
  5. Перевірка розуміння загального змісту аудіотексту в ході відповідей учнів на: а) загальні запитання, б) розділові запитання, в) альтернативні запитання.
  6. Настанова до вторинного слухання: прослухати і зрозуміти деталі змісту аудіотексту, бути готовими дати відповіді на спеціальні запитання або виконати інші завдання (див. п. 8).
  7. Організація повторного слухання тексту у пред'явленні вчителя або у звукозапису з використанням вербальних опор (ключових запитань на дошці або в підручнику).
  8. Перевірка детального розуміння змісту аудіотексту. Варіанти перевірки:
    - відповіді на спеціальні запитання вчителя;
    - участь у грі-змаганні між командами «Папужок» та «Мавпочок» на кращого перекладача;
    - виконання тесту систематизації: Розташуй малюнки у відповідності до змісту прослуханого: Arrange the pictures according to the contents of the story...
    - виконання тесту множинного вибору;
    - виконання завдання: Прослухай і намалюй: Listen and draw.
  9. Підбивання підсумків роботи. Загальна оцінка діяльності учнів, їх заохочення. Ознайомлення з перспективою наступної роботи (*Роман, 2009, с. 169*).
- Такими є основні методологічні засади професійно-методичної підготовки студентів-філологів до формування іншомовної компетентності в аудіюванні в учнів початкової школи. Дослідження у цьому напрямі продовжується.
- Список використаної літератури:**
1. Бігич, О.Б. (2012). Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*, 2, 19-30.
  2. Вовк, О.І. (2019). *Комунікативно-когнітивна методика навчання англійської мови*. Черкаси: Видавництво Нечитайло О.Ф.
  3. Гальскова, Н.Д., Василевич, А. П., Акімова, Н.В. (2017). *Методика обучения иностранным языкам*. Ростов на Дону: Феникс.

4. Зеня, Л.Я. (2011). *Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до навчання іноземних мов учнів профільної школи*. Монографія. Горлівка: Видавництво ГДПІІМ.
5. Іноземні мови. Навчальна програма для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів 1-4 класи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
6. Коломінова, О.О., Роман, С.В. (2011). Організація підсумкового контролю навчальних досягнень учнів з англійської мови у початковій школі. *Іноземні мови*, 3, 38-47.
7. Роман, С.В. (2009). *Методика навчання англійської мови у початковій школі*. Київ: Ленвіт.

РОМАНЧУК С.М.

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри романо-германської філології
Український гуманітарний інститут*

ДЕРЖАВНА МОВА – ОСНОВА ВИВЧЕННЯ ФАХОВОЇ МОВИ

Процес національного відродження українського народу позначився корінними змінами в усіх сферах суспільного життя. Реформування політичного обличчя державного діяча почалося із вивчення ним державної мови. Тому оцінка професійної компетентності державного діяча сьогодні обов'язково пов'язується з володінням державною мовою. Естафету підготовки кадрів, які не тільки добре знали б мову, але й оперували нею, розпочали вищі навчальні заклади, перейшовши на державну мову викладання. Зважаючи на це, розгляд наукової проблеми вважаємо актуальним.

Мета праці – окреслити важливість вивчення української літературної мови як базису опанування фаховими дисциплінами. Зазначене наукове поле було предметом дослідження Л.А. Васенко, В.В Дубічинського, А.П. Коваль, О.М.Кримець, Ч.Морріс.

Саме державна мова, на наше переконання, є основою вивчення фахової мови. Це твердження впливає із кількох переконливих чинників. По-перше, 10 стаття Конституції України чітко зазначає, що «державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України» [1, с.6]. По-друге, майбутньому спеціалістові, у тому числі й економістові, обов'язково потрібно досконало володіти мовою фаху, тобто термінами. Як справедливо наголошував Ч.Морріс: «Вивчення науки може бути цілком включене до вивчення мови науки» [3, с.44]. І по-третє, саме державна мова реалізує норми усного та писемного мовлення, за допомогою яких будь-який спеціаліст будує текст.

Розглянемо ці чинники більш детально.

Вважаємо, що кожен спеціаліст повинен вільно володіти державною мовою. Сьогодні багато пишеться про престиж української мови. Однак тільки тоді, коли кожен носій мови свідомо зрозуміє, що йому потрібно знати державну мову для забезпечення інтелектуального та економічного розвитку українського суспільства, престиж рідної мови зросте.

Як уже зазначалося вище, складовою державної мови є мова фаху, тобто терміни. Для вирішення навчально-професійних завдань студенти повинні мати навички та вміння щодо використання фахової мови. Останнє можливо лише за умов засвоєння студентами особливостей наукового стилю державної мови та його різновидів. Саме за його допомогою науковці повідомляють про результати своїх досліджень, описують наукові теорії, пояснюють певні явища, систематизують і класифікують нові знання про світ. Добре знання мови фаху «підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися в складній професійній ситуації» [2, с. 74]. Кожна галузь науки має свої мовленнєві особливості, що виражаються у специфічній фаховій термінології, мовних кліше, професіоналізмах і утворюють мову фахової галузі. В умовах становлення України як держави з ринковим типом економіки, ствердження приватної власності як нового елемента економічних і соціальних відносин сучасного суспільства, розвитку міжнародних відносин сформувалася принципово нова модель взаємодії людей з різним соціальним статусом – власника, з одного боку, і найманого працівника, – з іншого. Підприємництво та малий бізнес сьогодні стали найбільш привабливими в плані перспектив працевлаштування або започаткування власної справи сферами професійних інтересів молодого покоління. Саме тому високий процент випускників середніх навчальних закладів при виборі напрямку для професійної освіти віддають перевагу економічним спеціальностям.

Враховуючи вищевикладене, думку педагогів (В. Юкало, Я.Януш) про те, що мовна освіта не може завершитися вивченням курсу української й російської мов в середньому закладі освіти, а також той факт, що економічні відносини стали невід'ємною часткою нашого повсякденного життя, існує потреба вироблення у студентів економічних спеціальностей умінь і навичок оперування мовним матеріалом в умовах їх професійного спілкування. Слід пам'ятати, що слово – це робочий інструмент економіста, а мовлення – компонент його професійної майстерності. Від правильності, точності, логічності, переконливості, доступності висловлювань залежить ефективність праці економіста.

І нарешті, державна мова є реалізатором та засобом формування високої культури мовлення. Для спеціаліста економічного профілю культура усного й писемного мовлення є не лише відображенням його вихованості, інтелігентності, чистоти помислів та вчинків, а й визначає в цілому культуру його праці й, що особливо важливо, культуру взаємин у щоденному

спілкуванні в найрізноманітніших сферах мовленнєвої діяльності: від приватного спілкування – до спілкування на державному рівні.

Таким чином, вважаємо, що розглянуті аспекти визначають державну мову як економічну домінанту. Дотримання студентами норм державної мови та етапів розвитку мовної освіти забезпечить їх підготовку як висококваліфікованих мовних особистостей.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. - Кіровоград, Державне видавництво, 1998. – 72 с.
2. Васенко Л.А., Дубічинський В.В., Кринець О.М. Фахова українська мова: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 272 с.
3. Кравченко А.В.. От языкового мифа к биологической реальности: переосмысляя познавательные установки языкознания. - М.: Рукописные памятники Древней Руси, 2013. – 318 с.

РОМАНЧУК С. М.

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри романо-германської філології*

МИЧАК Н. Г.

*старший викладач кафедри педагогіки та психології
Український гуманітарний інститут*

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА РОСІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ ЯК ІНОЗЕМНИХ

У праці проаналізовано труднощі, з якими стикається викладач під час викладання російської та української мов як іноземних. Окреслено, що найчастотнішими є проблеми на фонетичному, морфологічному та синтаксичному рівнях. Автори «створили портрет» педагога, який навчає цим мовам іноземців. Зазначено, що він повинен досконало оперувати не тільки знаннями мов, але й розуміти культурну площину країн, звідки приїхали охочі вивчити мову.

Ключові слова: педагогічна майстерність, інтерактивні методи, російська мова як іноземна, українська мова як іноземна.

The article analyzes the difficulties faced by the teacher in teaching Russian and Ukrainian as foreign languages. It was determined that the most frequent problems are phonetic, morphological and syntactic levels. The authors "created a portrait" of a teacher who teaches these languages to foreigners. It is noted that he must operate thoroughly not only knowledge of languages, but also to understand the cultural plane of the countries from where they came to want to learn the language.

Key words: pedagogical skill, interactive methods, Russian as a foreign language, Ukrainian as a foreign language.

Останнім часом збільшилася зацікавленість іноземних громадян до вивчення російської та української мов як іноземних. На нашу думку, це пояснюється тим, що російська мова і досі продовжує горизонти свого вживання, як і за часів Радянського Союзу. Багато жителів європейських країн раніше проживали на його території, з часом емігрували, створивши національні осередки. Вважаємо, що як українська, так і російська мова, вирізняється з-поміж європейських мов своєю «витонченою» парадигматичністю. Враховуючи це, викладач зазначених мов потребує високої педагогічної майстерності.

Цьогоріч ПВНЗ «Український гуманітарний інститут» прийняв на навчання слухачів із Алжира. Рідними мовами для них є арабська та кабельська. Але вони також володіють і французькою мовою, адже тривалий час ця країна була колонією Франції. У нашій праці спробуємо проаналізувати труднощі, з якими стикаються слухачі підготовчого відділення під час вивчення російської мови, та з'ясуємо, які педагогічні «родзинки» потрібно використовувати під час викладання останньої. У роботі торкнемося цих питань і в площині вивчення української як іноземної для англомовних носіїв.

О. Потебня у праці «Мова та думка» зазначав, що «мова – це код нації» [3]. У вказаній монографії він неодноразово наголошує на тому, що мова пов'язана з духом народу, його традиціями. Саме на ментальному ґрунті виникає багато паралельних семантичних ліній, які викладачеві потрібно перетнути.

Романо-германські мови відрізняються від східнослов'янських своєю структурою, наявністю різних фонетичних та граматичних моделей: наявність шиплячих звуків, трьома родами, винятками утворення множини, відмінками тощо.

Погоджуючись з позиціями авторів щодо сутності методики вивчення російської мови як науки й дисципліни педагогічної, ми водночас розглядаємо її як окрему галузь дослідження. Унікальним є феномен сприйняття мови багатомільйонного народу та ознайомлення з характером усного мовлення і мовленнєвої діяльності взагалі. Ще й на сьогодні статус методики мови не одержав свого повного розвитку. Дослідження Я.А. Коменського, К. Істоміна, Ф.І. Буслаєва, О. Потебні, І.І. Срезневського, К.Д. Ушинського, А. Булаховського, твори яких стали фундаментом для вивчення сучасного стану методики вивчення рідної та іноземної мови, є важливими джерелами інформації. Вони дають можливість зрозуміти такі поняття, як мова, мовлення, мовленнєва діяльність, культура мови й мовлення, функції мовлення, розвиток рідної і іноземної мови, історико-педагогічний аналіз сутності методики вивчення мови як соціального і політичного феномену. Нашим завданням було та залишається намагання нейтралізувати політичний аспект, замінити його морально-духовним і психологічним. Як основний засіб спілкування, мова є і фактором духовного розвитку людини, бо жодна реакція, дія, життєдіяльність взагалі не існують поза живим процесом міжособистісного спілкування, мовленнєвої комунікації, культурою

висловлювання. В роботі з іноземними слухачами необхідно користуватись соціально-політичними та державно-економічними реаліями, які змінюють не загальний статус російської чи української мов, але вимагають переорієнтації у викладанні суміжних з окресленою проблемою усіх інших питань морально-психологічних і педагогічних аспектів загального мовлення. Особливо це стосується педагогічної діяльності.

З погляду професійної майстерності викладача вишу ми кваліфікуємо його мовну культуру як основний показник педагогічної майстерності. Тому методика викладання російської та української мов, набуваючи статус педагогічної дисципліни, стає окремою педагогічною наукою.

Аналізуючи погляди класиків філософів стародавнього й сучасного періоду, можна дійти висновку, що вимоги до особи та діяльності викладача мають багато спільного: високий рівень вихованості, моральності особи педагога, який в свою чергу своєю загальною високою гуманістичною спрямованістю повинен визначати загальний позитивний вплив процесу вивчення російської мови на слухачів курсів, щоб забезпечити єдність впливу на їхні світоглядні позиції і позитивне ставлення до народу – носія мови, яка вивчається. Найбільш яскраво ця думка висловлена Я.А. Коменським. Вона полягає у тому, що вчитель повинен так, працювати, щоб його учень не сидів на уроці без думки в голові й без справи (діла) в руках. Вчити слід добре [1, с.176]. А К.Д. Ушинський висловився у зв'язку з цим ще конкретніше: «Воспитатель, стоящий вровень с современным ходом воспитания, чувствует себя живым, деятельным человеком великого организма, борющегося с невежеством и пороками человечества, посредником между всем, что было благородного и высокого в прошедшей истории людей, борющихся за истину и благо. Он чувствует себя живым звеном между прошедшим будущим... его дело, скромнее по наружности, одно из величайших дел истории» [4, с.124].

Якщо розглядати майстерність викладача з погляду його готовності до виконання своєї професійної діяльності – навчання мови – можна виділити такі основні складники, як: освоєння російською та українською мовами знань про навколишній світ, ознайомлення з методами наукового його сприйняття та розуміння місця людини в цьому світі; володіння загальною професійно-мовленнєвою культурою; засвоєння ідей про унікальність індивідуальних і вікових особливостей слухачів підготовчого відділення; оволодіння культурою та технікою мови й мовлення таким чином, щоб уміти думати цією мовою [2].

З цією метою на заняттях з алжирцями автор використовує інтерактивні ігри, бесіди, які сприяють швидшому засвоєнню теоретичних знань на практиці. Беручи участь у цих педагогічних методах, слухачі курсів моделюють різні мовленнєві ситуації. Зокрема, вивчаючи тему «Відмінки іменника», спочатку ми конструємо фрази обома мовами, щоб полегшити розуміння системи відмінків. У французькій та англійській мові, як ми знаємо, немає такого граматичного явища. Тому на початку викладач відчував

острах: як саме пояснити цю модель, адже у цих мовах переважають не закінчення, а артиклі, прийменники. Схопившись за дві останні граматичні деталі, як за «колесо спасіння», викладач легко змогла пояснити іноземцям відмінкову систему обох мов.

Однак варто зазначити, що використання матеріалу підручника є недостатнім, оскільки написаний він тільки російською (українською) мовою. На підготовчому етапі пояснення теми використовуємо відеоуроки. Вони презентують російську та українську граматику рідною для слухачів мовою.

Після підготовчого етапу настає практичний, основна мета якого полягає в набутті навичок письма та читання. Однак найважливіший етап – комунікативний. Тому викладач створює такі ситуації, які допомагають слухачам створювати діалоги, розповідати про сім'ю, друзів, описувати робочий день, дозвілля та ін. З метою перевірки розуміння інформації на слух, викладач читає текст, після того його обговорює, або розповідає початок історії, продовження якої створюють іноземці.

Як бачимо, викладання російської та української мов як іноземних вимагає від педагога не тільки знань обох мов, їх особливостей на різних мовних рівнях, але й професійного такту, поваги до культури та традицій їхньої держави.

Список використаних джерел

1. Кравець В. Педагогічна система Яна Амоса Коменського / В. Кравець // Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навч. посіб. для студ. пед. навч. докл. / В. Кравець – Тернопіль, 1996. – С. 122-178.
2. Кравцова Л.О., Манойло І.С. Методичні засади викладання російської мови // Наукові записки кафедри педагогіки. - 2011. – Вип. XXVI: Харків – С. 71-77.
3. Потєбня О. Думка й мова (фрагменти) / Олександр Потєбня // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької. — Львів: Літопис, 1996. — С.23 – 39.
4. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения : в 6 т. / К.Д. Ушинский. – М. : Педагогика, 1989. – Т.4. – 526 с.

САДОВА М.А.

доктор психологічних наук, доцент

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЧИННИКІВ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЩОДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЇ

Самовизначення щодо майбутньої професії – важливий етап у становленні особистості, адже правильний вибір у професії запорука успіху на майбутнє в професійній кар'єрі та самореалізації.

У даній публікації я хочу здійснити теоретичний аналіз актуальності саме особистісних чинників, які відіграють важливу роль у самовизначенні щодо майбутньої професії обдарованих юнаків та дівчат.

До таких чинників належать багато показників. Зокрема М.В. Ткаченко виокремлює наступні: вибір професії, ціннісні характеристики в професії, особливості вибору професії (за класами, за школами), міра впливу чинників при виборі професії. Під вибором професії автор розуміє, яку ж професію краще обрати для обдарованої дитини. Ціннісні характеристики в професії описуються за такими критеріями: здібності до професії, слава, визнання, вплив на думку інших людей, прийняття рішень, привілеї, пільги, влада над іншими, незалежність, користь для суспільства, є ризикованою, потребує важкої праці, творча, моральні якості, професійні досягнення [1, с. 5-6].

З нашої точки зору у відповідній публікації ми хотіли б розкрити 2 особистісних чинники щодо професійного самовизначення обдарованих дітей юнацького віку: становлення професійної відповідальності, потенціалу самореалізації до відповідної професії.

Самовизначення – сутнісна ознака природи дітей юнацького віку, тому кожен з них відповідальний за те, що являє собою.

Зупинимось на важливій особистісній якості відповідальності.

Проблему моральної відповідальності у сфері професійної направленості досліджували багато вчених: М. Савчин, А. Куриця, І. Тимошук, Т. Базаров, В. Бодров, С. Биков, Л. Дементій, Б. Ломов, А. Журавльов, А. Карпов, Р. Кричекський, Ю. Платоеов, А. Свенцицький.

В умовах змін соціального контексту розвитку суспільства метою навчання та виховання в національних закладах стає не просто оволодіння певною сумою знань, а формування готовності підростаючого покоління до самостійної, творчої активності, до вміння за власною ініціативою знаходити відповіді на ті питання, що раніше не зустрічались в соціальному досвіді обдарованої молоді, виявляти знання та вміння, яких від них потребує життя, при цьому з готовністю брати відповідальність за власні рішення та вчинки [1, с. 15].

Справа в тім, що відповідальність починає формуватись в моральному контексті ще з дошкільного віку. Набуває усвідомленості у молодшому шкільному та підлітковому віці. В юнацькому віці починає активно формуватись відповідальність під час професійного самовизначення і, в подальшому, професійного становлення.

Професійна відповідальність нами розуміється як сформована в процесі виконання професійної діяльності стійка, інтегративна, професійно-значуща особистісна властивість, що виявляється на когнітивному, емоційному та поведінково-результативному рівнях, і характеризує здатність фахівця до прийняття на себе відповідальності щодо досягнення актуальних цілей та результатів професійної діяльності [1, с. 147].

Ми поєднуємо особистісну властивість відповідальності зі сферою ризику та небезпеки, тобто, чим вищий рівень відповідальності, тим вищий

рівень небезпеки закладено до відповідної професії. Ми описуємо ризиконебезпечні професії у власних дослідженнях ґрунтуючись на концепції розвитку сектору безпеки і оборони України (рішення від 4 березня 2016 р.), де наголошується на тому, що на сьогоднішній час велика кількість фахівців працює в умовах, в яких її професійна діяльність пов'язана з небезпечними обставинами, ризиком, екстремальними ситуаціями і супроводжується наявністю стресогенних чинників [1, с. 231].

Тому, опираючись на подані вище концептуальні положення ми обрали досліджуваних 2 категорій з ризиконебезпечними професіями (військовослужбовці, пожежні-рятувальники, лікарі-хірурги, працівники патрульної служби) і для порівняння – з безпечними (держслужбовці місцевого самоврядування, бібліотекарі та торгові працівники).

Я вважаю, що для обдарованих юнаків та дівчат буде корисно вимірювати такий особистісний чинник тому, що для кожної професії міра відповідальності буде позитивно впливати на подальше професійне становлення. Також сферу ризиконебезпечних професій можна буде розширити: льотчики, моряки, механіки, енергетики....

Здійснимо аналіз наступного чинника - потенціалу самореалізації до відповідної професії. Для цього потрібно розмежувати такі поняття як самореалізація, самоактуалізація і потенціал самореалізації

Самоактуалізація за дослідженнями Л. Коростильової розкриває мотиваційні тенденції внутрішнього характеру, а самореалізація – це зовнішньо-організована мотивація [1, с. 84].

Під потенціалом самореалізації ми розуміємо динамічне інтегративне утворення, що вивчає ресурсні можливості розвитку дітей юнацького віку, її здатності до оволодіння та продуктивного здійснення різних видів діяльності [1, с. 189].

Потенціал самореалізації з нашої точки зору потрібно розглядати і досліджувати в юнацькому віці під час професійного самовизначення, адже про відповідну реалізацію ніяк мова не може іти, тому що повна реалізація у професійній сфері настає у значно зрілому віці.

Потенціал самореалізації ми поєднуємо з творчими типами професії і такий чинник повністю розкриватиме творчу обдарованість дітей юнацького віку [3, с. 65].

З урахуванням того, що ми відносимо обдарованих дітей до категорії «особливих», то їм важко буде реалізувати себе у професії, не зважаючи на потенційні можливості. Головне завдання психолога-діагноста полягає в тому, щоб виявити бар'єри (особистісного та міжособистісного плану), що перешкоджатимуть в реалізації поставлених цілей, а в подальшому працювати над їх усуненням і успішною реалізацією щодо професійного самовизначення і становлення.

У заключному висновку варто відмітити, що відповідні чинники, які ми описали опираються на відповідальність з позиції суб'єктивного контролю та потенціал самореалізації, який успішно виявлятиметься під час правильного

вибору професії. Якщо учень з відповідним обдаруванням буде брати відповідальність на себе, то він зможе і успішно долати труднощі та перешкоди на своєму шляху, головне направити на вірний шлях щодо професійного самовизначення учня.

Список використаних джерел:

1. Садова М. А. Психологічні складові професійної відповідальності особистості: монографія. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2018. 434 с.
2. Садова М. А. Свиначенко Р. М. Складові потенціалу самореалізації та картини світу особистості: моногр. Кіровоград: Кіровоградське видавництво. 2011. 415 с.
3. Садова М. А. Творчість як складова самоактуалізації особистості. Збірник тез доповідей III Міжнародної наукової конференції «Соціальний розвиток країн одного поясу та одного шляху: розвиток одного Шовкового Шляху в країні (м. Одеса, 30 жовтня, 2017 р.). Одеса. 2017. С. 66-69.
4. Ткаченко. М.В. Чинники професійного самовизначення учнів як фактор самореалізації особистості. Освіта та розвиток обдарованої особистості. №12 (19).12.2013 р. С. 1-9.

СИНЧАК Б.А.

*викладач кафедри журналістики
Український гуманітарний інститут*

ФІЛОСОФСЬКІ ПЕРЕДУМОВИ ЗНАЧИМОСТІ ДЕОНТОЛОГІЇ У МАС-МЕДІА

Для того, щоб розібратися у прикладній цінності досліджуваної проблематики, необхідно відслідкувати похідні паралелі суміжних наукових галузей, що охоплюють глобальні, у тому числі й етичні, а значить і деонтологічні питання, які стосуються нашого буття, та значною частиною реалізуються каналами масової комунікації.

Грунтовно досліджуючи будь-яку суспільну проблематику, варто розуміти процес зародження її функціонального механізму. У цьому процесі потрібно шукати закладені від самого початку, обумовлені певними діями фактори, що зумовлювали послідовну градацію галузі, і вже серед них виокремлювати чинники, які спричинили утворення деградації окремих складових.

За умови, що «ми – це наш мозок», «підконтрольний нам» мозок – це наша свідомість» [1, с. 395], а «свідомість – це знання, без знання свідомості не існує» [2, с. 228] – опосередковано, для суспільства, картину сучасного буття малюють мас-медіа. Міркуючи про недосконалість соціуму, Павлов А. В. зазначає – «якщо людина безапеляційно досконала, то недосконалим може бути тільки суспільство» [3, 13:29 хв.]. А значить потрібно дослідити

поточний суспільний механізм, щоб віднайти витoki неналежної поведінки у певній сфері діяльності, у нашому випадку – журналістиці. Оскільки, як продовжує Павлов А. В., у роботі Карла Маркса та Фрідріха Енгельса, під назвою «Німецька ідеологія», «суспільство – це продукт спілкування індивідів один із одним» [3, 19:35 хв.], без спілкування немає соціуму як такого. За словами автора, пізніше з терміну «спілкування» виростає термін «соціальні стосунки», а разом із ним вже «комунікація», що зважаючи на сферу власної реалізації стає знайомою нам «соціальною комунікацією». Остання має власну осучаснену специфіку, що забезпечується функціонуванням у поточному цифровому столітті. Якщо колись вона послуговувалася арсеналом друкарських машин, то зараз володіє миттєвим каналом розповсюдження інформації ледь не на весь світ.

Існує необхідність схематично зобразити передумови зародження масово-комунікаційних процесів, щоб вибудувати розуміння місця деонтології журналістики в інформаційному просторі.

Рисунок №1

На Рисунку №1 зображено структурну взаємодію елементів, що апріорі притаманні людській природі, та соціальних процесів, що є здобутками групового способу життя. Разом з тим, деонтології журналістики відводиться

роль у галузі дослідження морально-якісної складової інформації. Маємо на увазі, що оскільки мозок є ключовим елементом нашого існування, його потенціал є характерною рисою «людини розумної», бо якраз «великий мозок, використання інструментів, надзвичайні можливості для навчання та складні соціальні структури... зробили людину наймогутнішою твариною на Землі» [4]. Уміння розвивати та розуміти потенціал мозку, привело нас до осмислення отриманої інформації. Його результати тепер називаємо досвідом. На цьому базується наша спроможність здобувати певні вміння та навички, у тому числі й освіту, адже перейнявши теоретичний досвід попередніх поколінь, структуровані осередки якого знаходять відображення у науковій діяльності людства. Із закарбованими уявленнями про конкретну сферу діяльності, та про порядок речей в цілому, людина осмислено береться виконувати певну дію, цим самим займаючи свою нішу у соціальній структурі. При виконанні людиною, дія стає відображенням цілеспрямованого обробленого інформаційного потоку, а значить якість здійснення чого-небудь на пряму залежить від якості здобутої, перед тим, інформації. Тож, оскільки нині суспільне інформаційне поле, володіючи інструментами мас-медіа, значною мірою реалізується саме журналістською діяльністю, так чи інакше здійсненою із певним рівнем професіоналізму. Журналіст здобуваючи інформацію, пропускає її через себе, і тим самим виступає посередником між інформацією та аудиторією. Його робота призначена не тільки для розповсюдження даних, а й для якісного проєціювання інформації крізь призму власного професіоналізму. Таким чином, зважаючи на морально-професійну складову фахівця, вибудовується морально-якісна складова відпрацьованої ним інформації. Ситуаційно, її показники є суб'єктивними, адже залежать від внутрішнього морального наповнення індивіда, особистості, що стоїть за виконанням роботи, та розумінням ролі власної професійної діяльності у соціальній структурі локального осередку, на який розповсюджується інформаційний вплив.

Л. Г. Пономаренко, стверджує, що «з огляду на засилля сучасних технічних і технологічних засобів подання викривленої інформації, зростає роль морального стрижня працівника мас-медіа» [5]. Щоб зрозуміти природу формування «морального стрижня», перед усім варто знати, на чому базується поточна мораль, та яку роль вона відіграє у людському бутті? Класик філософії моральності, Сенека, у «Моральних листах до Луцілія» розглядав філософію як тричленну науку, що ділиться на моральну, філософію природи, та філософію розуму. За словами мислителя, моральна філософія «доводить до ладу людську душу», філософія природи займається однойменною діяльністю, а філософія розуму «вникає у властивості слів, у їхній порядок, розглядає способи доведення, аби під виглядом правди не прокралася брехня» [6]. Парадоксально, але ще у античності великий мислитель у філософському розумінні буття та інформації в ньому, робить акцент на те «аби під виглядом правди не прокралася брехня», мало того,

«розглядає способи доведення» належної аргументації такого «порядку та властивості слів», щоб запобігти пропагуванню брехні під виглядом правди.

Отже, з огляду на всюдисущість охарактеризованої проблематики, саме морально-якісна складова інформації є пріоритетною темою досліджень для деонтології сучасної журналістики. Враховуючи небайдужість мислителів та науковців до тотожної проблематики, навіть поза межами журналістського середовища. А також актуальність аналізу інформаційної складової, як ментального начиння та передумови людської сутності. Характеризуємо досліджувану проблематику актуальною для сучасного медіа-простору. Розглянувши філософські передумови значимості деонтології у мас-медіа, приходимо до висновків про необхідність класифікації деонтології журналістики, як окремого розділу журналістської етики, який націлений на дослідження внутрішньої складової масової інформації, її морально-якісного елементу. Адже саме чистота інформації – забезпечує здорове, гармонійне та повноцінно-функціональне демократичне суспільство.

Список використаних джерел та літератури

1. Свааб Д. «Ми – це наш мозок», XVIII Вільна воля – прекрасна ілюзія. / Д. Свааб. – 2016 – С. 395.
2. Надольний І. Ф. Навчальний посібник: «Філософія» / І. Ф. Надольний., 1997. – С. 228.
3. Павлов А. В. Карл Маркс и Фридрих Ницше [Електронний ресурс] / А. В. Павлов // Лекційні відеоматеріали. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://youtu.be/y8y6yfv5mc0?t=831>.
4. Юваль Н. Г. Людина розумна: Історія людства від минулого до майбутнього / Ной Гарарі Юваль. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 545 с. – С. 22.
5. Пономаренко Л. Г. Професійний портрет журналіста: моральна складова / Л. Г. Пономаренко. // Держава та регіони. – 2014. – С. 106.
6. Сенека Л. А. Луцій Анней Сенека. Моральні листи до Луцілія [Електронний ресурс] / Луцій Анней Сенека // Переклад А. Сомори. – 2014. – Лист LXXXIX. – Режим доступу до ресурсу: http://ae-lib.org.ua/texts/seneca__ad_lucilium_epistularum_moralium__ua.htm.

ТЕРЕЩЕНКО В.І.

*кандидат педагогічних наук, професор
зав.кафедри фізичного виховання
Український гуманітарний інститут*

ОПТИМАЛЬНА РУХОВА АКТИВНІСТЬ

Потреба в русі – одна з загальнобіологічних особливостей організму, яка відіграє важливу роль у його життєдіяльності. Формування людини на всіх етапах еволюційного процесу відбулося в нерозвиненому зв'язку з активною м'язовою діяльністю. Зв'язок рухової активності зі станом здоров'я людини незаперечний.

Фізична активність тісно пов'язана з трьома аспектами здоров'я: фізичним, психічним і соціальним й протягом життя людини відіграє різну роль. У дитячому віці вона визначає нормальний ріст і розвиток організму, найбільш повну реалізацію генетичного потенціалу, підвищує опірність захворюванням. У дорослих людей фізична активність протягом життя сприяє нормальному функціональному стану та працездатності організму.

Рівень рухової активності й потреба організму в ній індивідуальні і залежать від багатьох фізіологічних, соціально-економічних і культурних чинників: віку, статі, конституції, рівня фізичної підготовленості, способу життя, умов праці та побуту, географічних і кліматичних умов тощо. Для кожного індивідуума характерний генетично обумовлений діапазон цього рівня, необхідний для нормального функціонування і збереження здоров'я. Рівень рухової активності може бути мінімальним, максимальним і оптимальним. Мінімальний рівень дозволяє підтримувати нормальний функціональний стан організму; при оптимальному досягається найбільш високий рівень функціональних можливостей і життєдіяльності організму; максимальні межі визначають надмірні навантаження, які можуть призвести до перевтоми, перетренування, різкого зниження працездатності. За нижньою і верхньою межами величин рухова активність оцінюється відповідно чи як гіпокінезія, чи як гіперкінезія.

Гіпокінезія – (від грец. нуρο – зниження, зменшення, недостатність; кіnesis – рух) – специфічний стан організму, обумовлений недостатністю рухової активності. У ряді випадків цей стан призводить до гіподинамії. Гіподинамія (від грец. dinamis – сила) – сукупність негативних морфофункціональних змін в організмі внаслідок тривалої гіпокінезії. Дослідження показали, що практично немає органу чи системи, функції яких не змінилися б в умовах гіподинамії.

Гіпокінезія зменшує силу і витривалість м'язів, знижує їхній тонус, зменшує обсяг м'язової маси, погіршує координацію рухів, призводить до виражених функціональних змін. Особливо уразлива серцево-судинна система – погіршується функціональний стан серця, знижується економічність його роботи, порушується окисні процеси в серцевому м'язі. Це сприяє ранньому виникненню дегенеративних процесів у системі кровообігу і швидкому зношенню. Численні дані свідчать про існування залежності розвитку серцево-судинних захворювань від рівня рухової активності.

Якщо додати, що відсутність необхідних систематичних занять фізичними вправами пов'язана з негативними змінами в діяльності головного мозку, то стає зрозуміло, чому знижуються загальні захисні сили організму і виникає підвищена стомлюваність, порушується сон, знижується здатність підтримувати високу розумову чи фізичну працездатність.

Існують різні підходи до визначення раціональних величин рухової активності, які забезпечують нормальне функціонування організму, його високу працездатність.

Встановлено, що в середньому рухова активність студентів у період навчальних занять (8 місяців) складає 8000 – 11 000 кроків на добу; в екзаменаційний період (2 місяці) – 3000 – 4000 кроків, а в канікулярний період – 14 000 – 19 000. Очевидно, що рівень рухової активності студентів під час канікул відображає природну потребу в рухах, тому що в цей період вони вільні від навчальних занять. Виходячи з цього, можна відзначити, що рівень їхньої рухової активності в період навчальних занять складає 50-65 %, у період іспитів – 18 – 20 % біологічної потреби. Це свідчить про реально існуючий дефіцит рухів протягом 10 місяців на рік.

Фахівці вважають, що фактична фізична активність нижча за належну, виникає своєрідний «дефіцит» м'язової діяльності, який необхідно компенсувати за рахунок включення додаткових спеціальних навантажень, тобто фізичних вправ.

Один із обов'язкових факторів здорового способу життя студентів – систематична регулярна рухова активність, яка відповідає статі, віку, стану здоров'я. Вона являє собою поєднання різноманітних рухових дій, які виконуються у повсякденному житті, в організованих і самостійних заняттях фізичними вправами і спортом.

Досвід спостережень за особами, які займаються фізичними вправами, показує, що профілактична, оздоровча роль занять найбільшою мірою виявляється на початку застосування їх у юності та продовжені в зрілі роки, середньому й літньому віці. Навіть, спортсмени високого класу, які, скажімо, припиняють спортивну діяльність на третьому десятилітті життя, на п'ятому – сьомому десятилітті за фізичною працездатністю не відрізняються від осіб, які не займаються фізичними вправами.

Відповідно до програми профілактики основних чинників ризику серед молоді гіподинамічною вважається ситуація, за якою студент приділяє фізичним вправам до 4 годин на тиждень, тобто займається тільки в рамках навчальних занять з фізичного виховання. Оптимальним руховим режимом для студентів є такий при якому чоловіки приділяють заняттям 8-12 годин на тиждень, а жінки – 6-10 годин. При цьому на цілеспрямовані заняття фізичними вправами бажано витратити не менше 6-8 годин чоловікам і 5-7 годин жінкам. Решта часу доповнюється фізичною активністю в різних умовах

побутової діяльності. Важливий фактор оптимізації рухової активності – самостійні заняття студентів фізичними вправами (ранкова гімнастика, мікро паузи в навчальній праці з використанням вправ спеціальної спрямованості, щоденні прогулянки, походи вихідного дня тощо).

Таким чином, щоб забезпечити зазначений руховий режим, необхідна активна рухова діяльність в обсязі 1,3 – 1,8 годин на день. При цьому не має принципового значення, однократно чи дробово протягом дня виконуються фізичні вправи.

Список використаної літератури:

1. Грибан Г.П. Шляхи розвитку особистості студента засобами фізичного виховання в нових соціально-економічних умовах/ Г.П. Грибан, С.С. Ніколайчук // Духовність як основа консолідації суспільства. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників: міжвід.наук.зб. – К.: НДІ «Проблеми людини», 1999. – Т 16. – С. 588-594.

2. Терещенко В.І. Легка атлетика: методика викладання: [навч.посібник]/ В.І. Терещенко /. – Буча: ПВНЗ «УГІ», 2016. – 398 с.

ТЕРЕЩЕНКО В.І.

*кандидат педагогічних наук, професор
зав. кафедри фізичного виховання
Український гуманітарний інститут*

ПРАВИЛА ЗАГАРТУВАННЯ

Під загартовуванням розуміють раціональне використання сил природи для підвищення опірності організму шкідливим впливам різних метеорологічних факторів. Саме загартування дає можливість підвищити стійкість організму до несприятливих умов зовнішнього середовища (холоду, тепла, ультрафіолетових променів) і тим самим уникнути багатьох хвороб, а отже на довгі роки зберегти здоров'я та високу працездатність.

Для того, щоб з максимальною ефективністю використовувати фактори навколишнього середовища для оздоровлення організму, необхідно дотримуватись таких визначених принципів і правил:

- поступове збільшення навантажень та урізноманітнення засобів загартовування;
- систематичне повторення набутих навичок та удосконалення способів загартовування протягом усього життя;
- урахування стану здоров'я, індивідуальних особливостей організму, його сприйнятливості до загартовування;
- виконання процедур загартовування як у спокій, так і під час рухової активності різної інтенсивності;
- поєднання загального й місцевого загартовування;

У процесі загартовування необхідно здійснювати постійний самоконтроль.

Недотримання принципів загартовування може, з одного боку, спричинитися до марної витрати часу і не дати оптимальних результатів, а з іншого – викликати надто різку реакцію організму.

Процедури загартовування слід проводити мінімум двічі на тиждень. Абсолютних протипоказань до загартовування не існує, оскільки йдеться про оздоровлення організму. Людина повинна загартовуватися протягом усього життя. Отже, важливими є не лише дозування навантажень, але й безперервність загартовування.

Тимчасовими протипоказаннями є стани лихоманки, висока температура, гіпертонічний криз, приступ бронхіальної астми, кровотечі, виражені травми, харчова токсикоінфекція.

Різні способи загартовування організму можуть бути застосовані не тільки з профілактичною, але і з лікувальною метою. Однак процедури загартовування з лікувальною метою краще проводити за призначенням лікаря і під його контролем.

Основні види загартовування:

- загартовування повітрям;
- сонячні ванни;
- загартовування водою (обтирання, обливання, душ, купання);
- місцеве загартовування (холодні ванни для ніг, полоскання горла холодною водою, ходіння босоніж);

Досягти належного оздоровчого ефекту від процедур загартовування можливо лише за умови правильного їх застосування.

Загартовування повітрям – це найпростіший і разом з тим дуже ефективний спосіб збереження та зміцнення здоров'я. Повітряні ванни відносяться до тих оздоровчих процедур, які рекомендується застосовувати протягом усього життя.

За діапазоном температур повітряні ванни поділяються на теплі (30 – 20 °С), прохолодні (20 – 14 °С) і холодні (нижче 14 °С). Така градація досить умовна. У загартованих людей відчуття холоду може виникнути лише за ще більш низьких температур.

Поява в момент прийому повітряної процедури «гусячої шкіри», ознобу, тремтіння – сигнал до того, щоб негайно припинити загартовування і перейти до зігрівальних процедур. Після закінчення процедури рекомендується розтерти тіло шорстким рушником і прийняти теплий душ.

Біологічний ефект водної процедури досягається досить швидко, і вплив його щодалі відчутніший порівняно із впливом інших реагентів. Це пов'язано з тим, що вода, на відмінну від повітря, має більшу теплоємність і теплопровідність і тому викликає інтенсивніше охолодження організму, ніж повітряні ванни тієї ж температури. Оскільки за однакової температури вода здається нам холоднішою за повітря, основним фактором загартовування є температура води, а не тривалість самої процедури. Тому необхідно дотримуватись наступного правила: чим холодніша вода, тим коротшим має бути час її контакту з тілом.

Серед водних процедур залежно від температури виокремлюють гарячі – понад 40 °С, теплі – 36-40 °С, нейтральні – 34-35 °С, прохолодні – 33-20 °С і холодні – нижче 20 °С.

Звуження у розширення кровоносних судин – це своєрідна гімнастика, яка тренує шкіру, сприяє її кращому пристосуванню до коливань температури зовнішнього середовища..

Водні процедури рефлекторно впливають і на діяльність всіх органів – серця, легень, мозкової тканини, а отже, на стан нервової системи, кровообіг і дихання.

Після будь-якої водної процедури слід обов'язково розтерти тіло шорстким рушником до почервоніння. У випадку значного охолодження організму доцільно виконати серію активних фізичних вправ. Регулярні водні процедури є ефективним засобом профілактики простудних захворювань, збереження та зміцнення здоров'я, підвищення працездатності.

Серед водних процедур загартовування виокремлюють їх основні різновиди: обтирання, обливання, душ і купання.

Обтирання – як найпростіша форма загартовування є найслабкішим холодним подразником і своєрідним підготовчим етапом для інших більш різких впливів загартовування. З цією метою використовують шорсткий рушник чи губку, змочені у воді. При цьому необхідно дотримувати визначеної послідовності спочатку обтирають верхню половину тіла, шию, груди, руки, спину, після чого їх розтирають сухим рушником до появи почервоніння. Потім обтирають нижню половину тіла – живіт, поперек, нижні кінцівки і знов – таки енергійно розтирають сухим рушником. Руки під час обтирання повинні рухатися в напрямку від периферії до центра (серця). Уся процедура, включаючи й розтирання тіла рушником, не повинна перевищувати 5 хвилин.

Обливання – наступна за інтенсивністю водна процедура загартовування. Для перших обливань доцільно застосовувати воду з температурою 36-34 °С, надалі знижуючи її до + 15 °С й нижче. Тривалість

обливання не повинна перевищувати 2-3 хв. Після обливання необхідно енергійно розтерти тіло рушником.

Душ є наступною за інтенсивністю холодовою процедурою. Під час його використання, крім температурного чинника, на шкіру діє досить інтенсивний механічний фактор. На початку загартовування температура води повинна бути близько 36 – 34 °С з тривалістю процедури 2-3 хв. Надалі тривалість цієї водної процедури має бути тим коротшою, чим холодніша вода.

Ефект загартовування можна значно підсилити, якщо застосовувати контрастний душ. Залежно від різниці температури теплої і прохолодної води розрізняють слабоконтрастний душ (перепад температур 4-9 °С), середньоконтрастний (перепад температур 10-15 °С) і сильноконтрастний (перепад температур більше 15 °С, наприклад 36 °С і 16 °С).

Для загартовування рекомендується поряд із загальними застосовувати і місцеві водні процедури. Найбільш розповсюджені з них – обмивання стоп і полоскання горла холодною водою, тому що при цьому гартуються найбільш уразливі для охолодження частини організму.

Ванни для ніг треба приймати щодня протягом усього року перед сном. Починати потрібно з температури води 26-28 °С, поступово знижуючи її за тиждень на 1-2 °С і доводячи до 12-15 °С. Після цієї процедури стопи ретельно розтирають до почервоніння. Рекомендується також застосовувати контрастні ванни для ніг.

Якщо дозволяють умови, доцільно з метою загартування ступенів ніг використовувати ходу босоніж по підлозі, землі, траві (а бажано ще й з росю).

Список використаної літератури:

1. Терещенко В.І. Розвиток та здоров'я людини в європейській системі освіти: монографія / В.І. Терещенко, В.П. Чаплигін. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2008. – 200 с.
2. Терещенко В.І. Здоров'я і фізичне виховання студентів: навчальний посібник / В.І. Терещенко, В.П. Чаплигін. – Ірпінь, національна академія ДПС України, 2010. – 290 с.
3. Терещенко О.В. Організація самостійних занять студентів з фізичного виховання: навч. посібник. / О.В. Терещенко, В.І. Терещенко, А.В. Стешиц. – К.: Міленіум, 2017. – 188 с.

ТЕРЕЩЕНКО Л.О.

*кандидат економічних наук, професор
професор кафедри економічної кібернетики
Український гуманітарний інститут*

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

В Україні складається нова економічна система, основою якої є ринкові відносини де насамперед кількісних змін зазнають важелі управління.

Зміни умов виробничої діяльності, потреба адекватного пристосування до неї системи управління сприяють не тільки вдосконаленню його організації, а й потребують перерозподілу функцій управління за рівнем відповідальності, формами їх взаємодії. [1]

Мова йде про систему управління, зумовлену об'єктивною потребою та закономірностями ринкової системи господарювання, пов'язаними із задоволенням насамперед індивідуальних потреб, забезпеченням зацікавленості робітників у найвищих кінцевих результатах, широкому використанні новітніх інформаційних технологій.

І одним із елементів управління економікою країни є — розвиток інформатизації процесів управління.

Ефективного функціонування, можна досягти за умови її глибокої модернізації, одним із найважливіших складників якої є використання сучасних досягнень в сфері інформаційних технологій, що забезпечують повноту, своєчасність інформаційного відображення процесів управління, можливість їх моделювання, аналізу, прогнозування на всіх рівнях ієрархічної структури. [1] Фундаментальною основою інформатизації процесів управління є створення високоорганізованого середовища, яке, з одного боку, має включати і об'єднувати інформаційне, телекомунікаційне, комп'ютерне, програмне забезпечення, інформаційні технології, мережі, бази даних і знань, а з іншого — забезпечувати можливість створення і використання ефективного системно-аналітичного апарату, що дозволить на якісно новому рівні інформаційного обслуговування проводити як повсякденну оперативну роботу, так і системний аналіз стану та перспектив діяльності в цілому, приймати науково-обґрунтовані управлінські рішення. [1]

За цих умов обробка інформації традиційними методами не відповідає вимогам якості управління підприємством, адже в управлінні підприємством використовуються значні обсяги інформації, існують складні інформаційні зв'язки між показниками, наявні тенденції до постійного збільшення обсягів інформації, яка обробляється. Це зумовлює необхідність організації автоматизованих систем збору, передавання, нагромадження та обробки інформації. [1]

Налюбій стадії розвитку суспільство потребує для свого управління систематизованої, підготовленої інформації, тому інформаційні системи виникли з моменту виникнення суспільства.

Якщо розглянути основні етапи розвитку інформаційних систем (ІС), то вони пройшли декілька поколінь.

Створення ІС першого покоління належать до початку 60-х років. В зарубіжній літературі відомі під назвою *DATA Processing System (DPS)* — „Системи обробки даних”, або „електронна обробка даних”, або „Системи електронної обробки даних”, а у вітчизняній — „Автоматизовані системи управління (АСУ) — локальний позадачний підхід”. У таких системах для кожної задачі окремо готували дані і створювали математичну модель рішення задачі. Інформаційна система обмежувалася розв’язуванням деяких функціональних задач, наприклад задач бухгалтерського обліку. Поступово іде перехід від локальних систем обробки даних до систем, що охоплюють широкі коло задач управління. [1]

Створення ІС другого покоління розпочався 1972 року і відомий під назвою „Management Information System (MIS)” — „Управлінські інформаційні системи”, або „Інформаційні системи в менеджменті”, у вітчизняній літературі використовується термін „АСУ- концепція баз даних”. Типову управлінську інформаційну систему характеризує структурований потік інформації, інтеграція задач, генерування запитів і звітів. Ця система створювалась на основі банків даних (БН) і баз даних (БД). [1]

Інформаційні системи третього покоління — системи підтримки прийняття рішень (СППР) (Decision Support System-DSS). *СППР* — являють собою системи, розроблені для підтримки процесів прийняття рішень у складних ситуаціях, пов'язаних із розробкою та прийняттям рішень.

Під СППР розуміють інтерактивну прикладну систему, що забезпечує кінцевим користувачам, які приймають рішення, легкий і зручний доступ до даних і моделей з метою прийняття рішень у напівструктурованих і неструктурованих ситуаціях з різних галузей людської діяльності.

СППР — це такі системи, які ґрунтуються на використанні моделей і процедур з обробки даних та думок, що допомагають керівникові приймати рішення. [1]

Слід зазначити, що інформаційні системи нового покоління не витісняли попередні ІС, а просто розширювався діапазон їх застосування .

Щоб розібратися в роботі управлінської інформаційної системи, необхідно зрозуміти суть проблем, які вона вирішує, а також організаційні процеси, в які вона включена. Так, наприклад, при визначенні можливості комп'ютерної інформаційної системи для підтримки прийняття рішень слід враховувати:

- структурованість управлінських завдань, що вирішуються;
- рівень ієрархії управління компанією, на якому рішення повинно бути ухвалено;
- приналежність завдання, що вирішуються, до тієї або іншої функціональної сфери бізнесу;
- вид інформаційної технології, що використовується.

[1]

Якщо розглядати досвід зарубіжних країн, то, для задоволення різних інформаційних потреб створюють управлінську інформаційну систему (management information system — MIS). Ця система складається з взаємозв'язаних підсистем, які містять інформацію, необхідну для управління компанією. [1]

Для управлінської інформаційної системи характерною є різноманітність даних і джерел, де вони формуються або відображаються. Цю інформацію необхідно зібрати з необхідною кількістю показників, занести в базу даних для подальшої обробки, постійно підтримувати її в актуальному стані. При цьому необхідно забезпечити оперативність та актуальність інформації, що вкрай важливо для прийняття управлінських рішень. [1]

Це зумовлює побудови розподіленої системи обробки даних, створення баз даних і банків даних, які містять інформацію для виконання функцій управління, необхідність організації локальних і глобальних інформаційно-обчислювальних мереж,. І головним напрямком вдосконалення обробки інформації є створення автоматизованої інформаційної системи, що базується на застосуванні економіко-математичних методів, засобів обчислювальної техніки і розвиненої мережі для передавання даних. [1]

На рис. 1 зображено процес управління та елементи процесу управління. [2]:

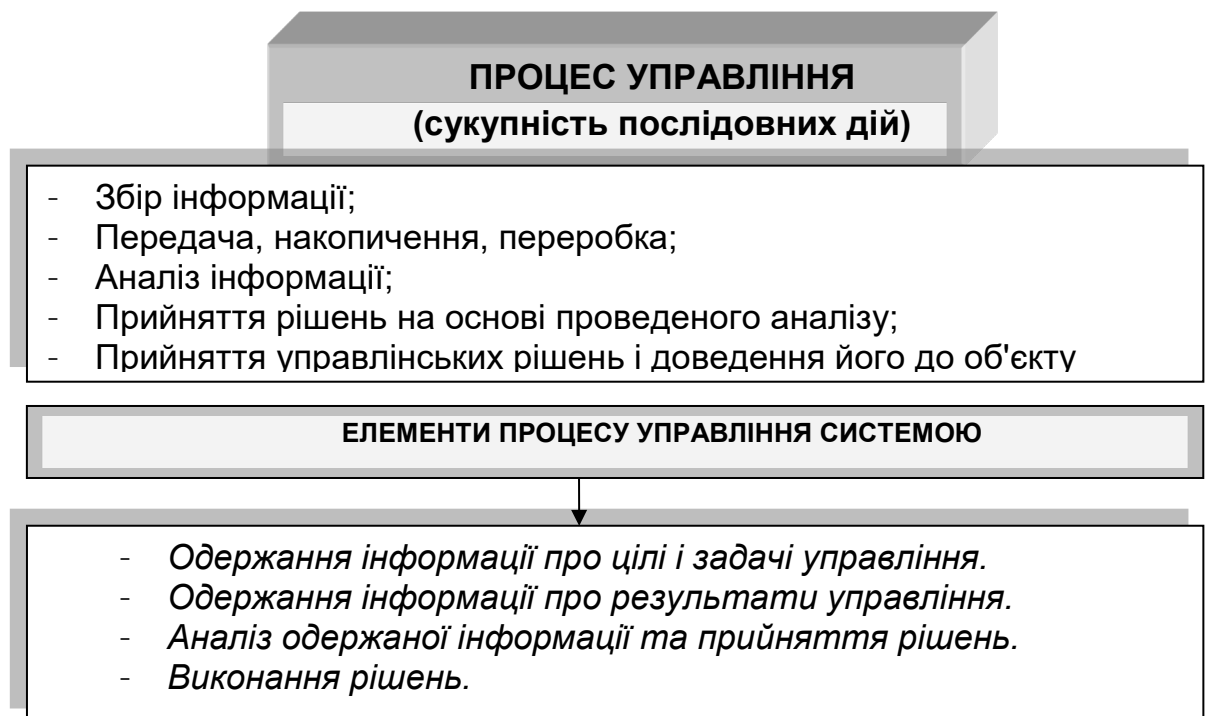

Рис.1. Процес та елементи процесу управління системою

Якщо розглядати досвід зарубіжних країн, то, для задоволення різних інформаційних потреб створюють управлінську інформаційну систему (MIS — management information system). Ця система складається з взаємозв'язаних підсистем, які містять інформацію, необхідну для управління компанією. [3,4]

Для управлінської інформаційної системи характерною є різноманітність даних і джерел, де вони формуються або відображаються. Цю інформацію необхідно зібрати з необхідною кількістю показників, занести в базу даних для подальшої обробки, постійно підтримувати її в актуальному стані. При цьому необхідно забезпечити оперативність та актуальність інформації, що вкрай важливо для прийняття управлінських рішень. [2]

На ринку концепцій управління, які достатньо успішно використовуються на підприємствах різного типу і розміру та забезпечують ефективне управління, виникла необхідність в такому підході до класифікації управлінських інформаційних систем, який не тільки дозволив би здійснити позиціонування систем, але і дав би будь-якому підприємству можливість чіткіше формувати список стратегічних і операційних завдань управління, визначаючи критерії, що дозволяють оптимально добитися вирішення цих завдань. [2]

Будь-яка інформаційна система, покликана вирішувати певний набір бізнес-завдань компанії, тому класифікація систем повинна ґрунтуватися, в першу чергу, на класифікації цих завдань бізнесу. [2]

Класифікація повинна давати чіткі визначення і критерії, по яких управлінські інформаційні системи можна було б віднести до того або іншого класу систем, повинен явно простежуватися взаємозв'язок між бізнес-завданнями підприємства і функціональною повнотою систем, направлених на їх вирішення. Класифікація повинна служити для підприємств робочим інструментом, за допомогою якого вони могли б не тільки сформуванати початковий список систем, що потенційно задовольняють їх потребам, але і допомогти в здійсненні вибору. [2]

Як правило, на підприємстві є всі рівні управління. Виняток може становити рівень управління реального часу, який в обов'язковому порядку присутній в управлінні технологічними процесами безперервного циклу виробництва (завдання параметрів процесу, допустимих відхилень і контроль над ходом процесу), або в управлінні складними логістичними системами, де дії розраховані по хвилинам або навіть секундам. І не варто вважати, що на цьому рівні план відсутній — планом цього рівня є нормативні параметри процесу. [2]

Стає очевидним, що ефективного функціонування, можна досягти за умови впровадження в управлінську діяльність дослідницького підходу, глибокої модернізації, одним із найважливіших складників якої є використання сучасних досягнень в області інформаційних технологій, що забезпечують повноту, своєчасність інформаційного відображення керованих процесів, можливість їх моделювання, аналізу, прогнозування на всіх рівнях ієрархічної структури, а постійно зростаюча складність і динамічність виробничих, економічних і соціально-економічних систем, великі розміри цих систем, складність їх зв'язків і взаємозв'язків, колосальні обсяги обчислювальних робіт при плануванні, прогнозуванні і прийнятті управлінських рішень - такі підстави для широкого впровадження

інформаційних систем і технологій в практику обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства. [2]

Із вище сказаного слід запам'ятати — управлінська ІС є допоміжним засобом для управління економічним об'єктом, і оскільки управління носить цільовий характер, то управлінська ІС покликана забезпечити підтримку прийняття рішень.

Список використаної літератури:

1. Терещенко Л.О. Управлінські інформаційні системи: /Л.О.Терещенко, С. В. Гужко, А. В. Шайкан//—К.: КНЕУ 2008. -488 с.
2. Терещенко Л.О. Монографія. Удосконалення обліку, аналізу і аудиту в умовах глобалізації світової економік / За ред.. канд.екон.наук., проф. Л.М. Чернелевського. — К.: НУХТ, 2013. — 215 с. (— С. 52-63).
- 3, Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку: / Л.О.Терещенко, І.І Матієнко-Зубенко // —К.: КНЕУ, 2008. - 563 с.
4. А.С. Малин, В.И. Мухин. Исследование систем управления. - М.:2002

ХЛЄБНИКОВА Н.В.

*кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри журналістики
Український гуманітарний інститут*

НЕЗАВИСИМЫЕ МЕДИА ПРИВЛЕКАЮТ АУДИТОРИЮ К ПОПОЛНЕНИЮ БЮДЖЕТА

Команды независимых медиа стремятся вовлечь аудиторию в пополнение редакционного бюджета. Для этих целей журналисты применяют подписку (subscription) как реализацию технологии пейволла (paywall) или платы за доступ к контенту, а также модель членства (membership modell), - в этом случае читатели и зрители оплачивают членский взнос, вступая в общественную организацию для поддержки масс-медиа. К модели членства близки благотворительные взносы на постоянной основе, или пожертвования (donations) [2].

Часть аналитиков не делает различия между этими технологиями. Доклад о цифровой журналистике 2019 г. (Digital News Report for 2019) Института Рейтерс при Оксфордском университете [4] объединяет в своей выборке аудиторию, платящую за любые новости онлайн, будь то подписка, членство или пожертвование.

Нам представляется более оправданным другой подход, когда разовые или регулярные пожертвования читателей/зрителей в пользу редакции, а также оплата членства в общественной организации, аффилированной с медиа, рассматриваются как отдельное направление в аудиторных платежах.

В этих случаях подчеркивается социальная и гражданская составляющая в мотивации субъекта, направленная на поддержку независимых СМИ, стремление граждан к солидарным действиям в защите своих интересов и прав. Наиболее совершенной формой, позволяющей в полной мере осуществить эти стремления, является модель членства.

Джей Розен, инициатор международного проекта Membership Puzzle Project, исследующего модель членства, объясняет, что подписка является товарно-денежными отношениями, потребитель платит и получает продукт. Членство подразумевает: вы присоединяетесь, потому что верите в дело [5].

По мысли Джей Розена между журналистами и членами должен быть социальный договор.

Зарубежные журналистские организации выработали минимум, который они обычно предлагают в таком социальном контракте:

- более комфортный доступ к контенту (например, без рекламы);
- посещение мероприятий редакции и ее партнеров на льготных условиях и эксклюзивные встречи, при этом обязательное общение с журналистами;
- возможность проявить социальную, гражданскую активность, помогая журналистам не только в распространении, но и в сборе информации.

Наш опрос с целью выявить, по каким причинам аудитория пополняет бюджет медиа, выявил следующую иерархию мотивации. На первом месте - идеализм (поддержать независимое издание), на втором – практицизм (получить скидки от редакции и ее партнеров на товары и услуги). на третьем – романтизм (приобщиться к журналистской профессии).

На Украине и в России пока еще немногие редакции осваивают технологию получения благотворительных взносов от граждан. Украинские проекты [3]:

- аналитический VoxUkraine (voxukraine.org);
- журналы Ukraïner (ukraïner.net);
- журнал theukrainians (ukrainians.org);
- расследовательский Бигус. Инфо (bihus.info);
- расследовательский Слідство.Інфо (slidstvo.info);
- Громадское ТВ (hromadske.ua);
- Твоє місто (tvoemisto.tv).

Российские проекты [1]:

- «Медиазона» (zona.media);
- «Новая газета» (novayagazeta.ru),
- «ОВД-Инфо» (ovdinfo.org);
- «Такие дела» (takiedela.ru);
- «Дождь» (tvrain.ru);
- COLTA (colta.ru);
- Белгород №1 (t.me/belgorod01);

Для исследования особенностей поддержки от аудитории был применен анализ дискурса. В результате выявлены следующие характеристики:

- активность журналистов и граждан в практике пожертвований начинается или возрастает в период общественных трансформаций; нестабильные условия оборачивают себе на пользу медиа, к которым аудитория испытывает доверие;

- российские масс-медиа, получающие деньги от аудитории, дольше работают на рынке, чем украинские;

- на Украине граждане поддерживают расследовательскую журналистику, проекты о привлекательных для туризма местах и лидерах в регионах; в России финансовый поток от читателей направлен, в основном, в редакции, освещающие правозащитную тематику;

- редакции собирают средства на отдельные проекты и операционную деятельность; как правило, инструментарий на сайте позволяет осуществлять разовые и регулярные платежи; меньше половины исследуемых не размещают на сайте финансовые отчеты о поступлениях;

- ближе других к модели членства подошла редакция «Новой газеты», которая запустила проект «Стань соучастником» осенью 2018 г. и в сентябре 2019 г. провела первую конференцию соучастников, на которой объявила, что 24 процента расходов редакции покрывают собранные пожертвования. Число соучастников возросло до восьми тысяч.

Список використаної літератури:

1. Как помочь тем, кто помогает вам. Режим доступа: <https://meduza.io/slides/kak-pomoch-tem-kto-pomogaet-vam> (дата обращения: 20.04.2020).

2. *Мирошниченко Андрей* Как медиабизнес ищет новую модель монетизации. Режим доступа: <https://www.rbc.ru/newspaper/2018/11/13/5be56d069a7947bf2702bdd9> (дата обращения: 20.04.2020).

3. *Яніцький Андрій* Як легально й ефективно зібрати пожертви на медіапроект. Режим доступа: <https://medialab.online/news/donate/> (дата обращения: 20.04.2020).

4. Reuters Institute Digital News Report 2019 Режим доступа: <http://www.digitalnewsreport.org/> (дата обращения: 20.04.2020).

5. *Rosen Jay* What The Correspondent will add to the American press. Режим доступа: <https://medium.com/de-correspondent/what-the-correspondent-adds-to-the-american-press-7a83eaaa7b92> (дата обращения: 20.04.2020).

ФРАНКІВ Д.І.

*викладач кафедри фізичного виховання
Український гуманітарний інститут*

СТРУКТУРА І ЗМІСТ ФІТНЕС – ПРОГРАМ

Різноманіття фітнес-програми не означає довільність їх побудови – використання різних видів рухової активності повинно відповідати основним принципам фізичного виховання.

Як б оригінальна не була та чи інша фітнес-програма, в її структурі виділяють наступні частини (компоненти):

- розминка;
- аеробна частина;
- кардіореспіраторний компонент (частина програми, орієнтована на розвиток аеробної продуктивності);
- силова частина;
- компонент розвитку гнучкості (стретчинг);
- заключна (відновна) частина.

Запропонована загальна структура фітнес-програми може корегуватися залежно від цільової спрямованості занять, рівня фізичного стану тих, хто займається. Наприклад, у фітнес-програмах, заснованих на оздоровчих видах гімнастики, розрізняють 8 цільових компонентів або блоків:

- підвідний (підготовка організму до заняття);
- аеробний (розвиток серцево-судинної та дихальної систем організму);
- танцювально-хореографічний (реалізація естетичних мотивів і установок, розвиток координаційних здібностей);
- коректуючий (корекція фігури тіла і вправи силового характеру);
- профілактичний (профілактика різних захворювань);
- додатковий (розвиток спритності, гнучкості, вестибулярної стійкості);
- вільний (розвиток музично-ритмічних здібностей);
- релаксаційний (відновлення після занять, зняття втоми і розслаблення)

Важливим компонентом сучасних фітнес-програм стретчинг (англ. – розтягування) – система спеціально фіксованих положень певних частин тіла з метою покращення еластичності м'язів і розвитку рухливості у суглобах.

Після основної розминки або після закінчення аеробної чи силової частини тренування, а також у вигляді самостійного заняття вправи стретчингом знижують надмірне нервово-психічне напруження, ліквідовують синдром відстроченого болю у м'язах після навантажень, служать профілактикою травматизму.

В наш час з'явилося багато видів рухової активності, які складаються із відомих та традиційних вправ, але у власній комбінації та змінених умов виконання, вони викликають захоплення у різних вікових групах населення (степ-слайд-аеробіка, роуп-скіпінг та ін.)

За останні роки здобули популярність заняття в фітнес-групах спінбайк-аеробіки. Заняття проводяться з використанням спеціального

велотренажера, який імітує основні елементи рухової діяльності спортсмена – велосипедиста.

Спінбайк-аеробіка дозволяє одночасно з головним видом тренувальної роботи – педалюванням, виконувати різні вправи з участю м'язів плечового поясу та тулубу, що сприяє розвитку витривалості різного типу, динамічної і статичної сили, швидкісних якостей, здібності швидко переходити з одного режиму тренувальної роботи на інший.

Степ – аеробіка розроблена в 90-х роках минулого століття відомим американським тренером Джином Мілером і являє собою тренування в атлетичному стилі на спеціальних платформах висотою 10-30 см. Завдяки своїй доступності, емоційності та високою оздоровчою ефективності, степ-аеробіка широко використовується на заняттях з людьми різного віку та рівня фізичної підготовленості. Вправи на степ – платформі покращують діяльність серцево-судинної системи та опорно-рухового апарату, сприяють розвитку важливих фізичних якостей та формулюванню пропорційної будови тіла.

Роуп – скіпінг являє собою комбінації різних стрибків, акробатичних і танцювальних елементів з однією або двома скакалками, які виконуються індивідуально та в групах. Роуп-скіпінг є одним із самих доступних та емоційних видів м'язевої активності, який дозволяє ефективно діяти на важливіші м'язеву групи, зміцнювати серцево-судинну та дихальну систему, коректувати вагу тіла, розвивати загальну та швидкісну витривалість, силові якості, спритність та координацію.

Фітбол-аеробіка являє собою комплекс різних рухів і статичних поз з опорою на спеціальному м'ячі.

Аквафітнес – система фізичних вправ, вибіркової спрямованості в умовах водного середовища, які виконуються завдяки своїм природним властивостям. Активізуються важливі системи організму, феномен гравітаційної розгрузки опорно-рухового апарату.

Калланетіка – створена американською балериною Каллан Пінкні. Система фізичних вправ. Мета: покращення фігури за допомогою спеціально підібраних і організованих стато-динамічних вправ на розтягування різних м'язевих груп. Рухи виконуються з невеликою амплітудою, часто в незручному положенні в повній статиці або напівстатиці. Акцент робиться на так звані «проблемні зони», задіяні також важкодоступні внутрішні м'язи.

Таким чином, було розглянуто сучасні фізкультурно-оздоровчі технології, які в наш час дуже бурхливо розвиваються і є основним напрямком роботи фітнес-центрів.

Список використаної літератури:

1. Теория и методика физического воспитания / За ред. Т.Ю. Круцевич. – К.: Олимпийская литература, 2003. – Т.2. – С. 342-378.
2. Хоули С.Т., френкс Б.Д. оздоровительный фитнес: Пер. с англ. – К.: Олимпийская литература, 2000. – 368 с.

ШЕВЧУК А.В.

Президент Українського Адвентистського Центру Вищої Освіти

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ НА ЗАСАДАХ АКСІОЛОГІЇ

Враховуючи факт появи та діяльності освітніх закладів, заснованих релігійними організаціями, а також беручи до уваги сучасну систему освіти України в контексті її приватного сектору вважаємо, що тема професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів на засадах аксіології є актуальною та потребує нашого дослідження та висвітлення. Адже в сучасних умовах відповідної уваги потребують питання виховання нового покоління, в якому важливу роль буде відігравати процес передачі ключових християнських моральних цінностей, а школа «має стати тим простором, де цінності переосмислюються і переформатовуються не лише для школярів, але і для цілого суспільства» [1].

Насамперед потрібно зазначити, що успіх відповідної професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів на засадах аксіології тісно пов'язаний із таким компонентом аксіологічної компетентності як мотивація щодо використання ціннісно-орієнтованого підходу в педагогічній діяльності, а саме виховання бажання майбутнього вчителя використовувати аксіологічний підхід у педагогічному процесі пов'язане з формуванням ціннісних орієнтацій та розумінням вимог до сучасного педагога.

Адже вимоги до вчителя у 21 столітті мають багатогранний характер і включають у себе:

- знання норм сучасного уроку та володіння всіма необхідними техніками його проведення;
- усвідомлення необхідності та важливості використання аксіологічного підходу у професійній діяльності, а також розуміння важливості особистісних та професійних якостей;
- розуміння педагогом своєї потреби щодо набуття аксіологічної компетентності;
- чітке уявлення ідеалу сучасного вчителя, важливості його особистісних характеристик, наявності відповідних чеснот;
- бажання та переконаність у важливості використання аксіологічних знань у професійній діяльності.

До основних положень аксіології, які необхідно теоретично вивчити майбутньому педагогові відносяться:

- загальнолюдські, національні, професійні та особистісні цінності;
- системи цінностей;
- поняття особистість, аксіологічний потенціал особистості, норма, сенс, ідеал, інтерес, духовні потреби людини;
- ціннісні орієнтації;
- аксіологічний підхід до професійної діяльності.

Вважаємо за необхідне зосередити свою увагу на сукупності загальнолюдських, національних, професійних та особистісних цінностей, які формують ціннісний світогляд майбутнього вчителя.

- Загальнолюдські цінності включають в себе основоположні категорії загальноприйнятого характеру:
- людина, життя;
- толерантність, мирне співіснування, свобода, рівність;
- здоров'я;
- віра, гуманізм, милосердя, справедливість, добро.

Національні цінності виокремлюють важливість національної спадщини, переданої попередніми поколіннями:

- національна культура;
- національна творчість;
- національні традиції.

Професійні цінності торкаються непосредної педагогічної діяльності і наголошують на важливості:

- знань, умінь, навичок, майстерності, професіоналізму;
- професійного розвитку;
- професійного самоудосконалення і самореалізації.

Особистісні цінності включають в себе:

- освіту;
- соціальний статус;
- самовираження і самоповагу;
- любов, дружбу, взаємоповагу, взаєморозуміння, співпрацю.

Тобто, валику увагу у підготовці майбутніх педагогів слід звертати на формування особистості, адже кожен вчитель є насамперед соціальним індивідом, що поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільнозначущого та індивідуально-неповторного [2].

Висновки. У контексті вищесказаного слід відзначити важливість процесу відповідної підготовки студентів педагогічних спеціальностей до ціннісно-орієнтованого навчання здобувачів освітніх закладів.

Варто також відзначити важливість аксіологічного аспекту в освітньому процесі. Це є особливо актуальним для сучасної української освіти, яка отримала певну спадщину, суттю якої є орієнтація переважно на отримання знань. На сучасному етапі розпитку українського суспільства ми відчуваємо своє велику потребу не лише в тому, щоби людина після закінчення освітнього закладу мала знання про навколишній світ, довкілля, але любила, цінувала, зберігала його, вмiла будувати свої взаємостосунки у сучасному різноманітному суспільному просторі. У таких умовах маємо потребу в ціннісно-зорієнтованому освітньому процесі, визнаючи, що виховання в дітях загальноновизнаних цінностей у процесі отримання ними освіти має велике значення для становлення гідної громадянської свідомості та суспільної позиції.

Тому особливої ваги набуває аксіологічна компетентність педагога, заснована на усвідомленні основних положень аксіології, розумінні педагогічних цінностей та вмінні професійної діяльності на засадах аксіології, а також наявності професійно-особистісних цінностей вчителя.

Список використаної літератури:

1. *І.М. Євченко, А.М. Маслюк. Вплив християнських цінностей на особистісний розвиток підлітків. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2017, Том. VI, Психологія обдарованості, Вип. 13. С.50.*
2. *Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник /М.М.Фіцула. – К.: Академвидав, 2007. – 560 с.*

ШЕСТАКОВА Т.В.

*Кандидат педагогічних наук
доцент кафедри педагогіки та психології
Український гуманітарний інститут*

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО ДОРАДНИЦТВА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

В сучасних педагогічних реаліях зумовлених поширенням коронавірусної інфекції загострюються певні освітні тенденції, які до цього лише намічались. Зміщується основний формат освіти і не тільки в ракурсі збільшення онлайн-спілкування і дистанційного навчання. Перш за все освіта стає дитино-центрованою. Той четвертий вимір у педагогіці, про який говорив ще засновник гуманістичної педагогіки, представник педагогів-новаторів 80-х – Ш.О.Амонашвілі, базується на самій дитині, на закладених в ній силах саморозвитку і зростання, на її власних інтересах, здібностях і задатках. Все це обумовлює пошук нових індивідуалізованих форм педагогічної взаємодії. Поряд з появою таких індивідуальних форм освіти, як екстернат, педагогічний патронат та сімейна освіта, активного розвитку набуває дистанційна освіта, звичним стає змішаний формат навчання. Відбувається значне переосмислення функцій і ролі вчителя: він створює освітній простір для індивідуального розвитку дитини, не навчає і виховує, а надає освітні послуги. Піднімається питання про створення індивідуальної траєкторії розвитку дитини. Тобто, учитель нині – не носій знань, а активатор індивідуальних процесів розвитку дитини. Він стає радником, консультантом, помічником дитині і батькам в сфері освіти.

Виконання учителем різноманітних консультативних функцій стає все більш масштабним, а з недавнього часу навіть виокремлюється в самостійний напрямок педагогічної діяльності – педагогічне дорадництво. Так, поряд з психологічним консультуванням, юридичним, медичним, економічним та ін. консультуванням, паралельно з сільськогосподарським дорадництвом розвивається сфера педагогічного дорадництва. З 2015 року

в НПУ імені М.П.Драгоманова започатковано магістерську підготовку з педагогічного дорадництва, діють різноманітні дорадчі групи з розробки й експертизи базових освітніх програм, проектів, стандартів, підручників, навчально-методичних комплексів та ін.

Ця відповідальна, об'ємна і дуже значуща робота потребує значної наукової і методичної підготовки спеціалістів у поєднанні з великим практичним досвідом педагогічної діяльності. Такі висококваліфіковані педагоги-дорадники (рос. – *советники*) – це, зазвичай, досвідчені вчителі-практики, методисти, науковці, що забезпечують тісне поєднання теорії з практикою педагогічної діяльності і здатні в сучасних дуже змінних умовах освітніх реалій знаходити оптимальні шляхи вирішення актуальних питань і проблем, задавати провідні орієнтири розвитку окремих освітніх установ і освіти загалом.

Особливою сферою діяльності сучасних педагогічних дорадників стає надання кваліфікованої консультативної допомоги у випадках педагогічних утруднень у навчанні окремих учнів. Все більш масового характеру набуває проблема педагогічної занедбаності (рос. – *запущенности*) дітей в умовах надмірної зайнятості батьків, недостатньої уваги з боку дорослих до повноцінного розвитку учнів, відсутністю можливості перебування усіх дітей в дошкільних навчальних закладах, а також за наявності гаджетів в руках дітей (майже на постійній основі). Все це призводить до появи дітей в школі, які абсолютно (чи частково) не здатні сприймати й повноцінно опрацювати навчальний матеріал на рівні з іншими учнями в класі. Вони потребують додаткової педагогічної допомоги, для надання якої й організуються певні дорадчі служби, що мають забезпечити комплексний вплив на вирішення ситуації (нерідко на поєднанні педагогічного супроводу й психологічної підтримки – із задіянням відповідних спеціалістів).

Поряд з цим особливої педагогічної уваги вимагає і феномен обдарованості учнів, що також простежується все частіше. Сучасні тенденції індивідуалізації освіти ставлять питання про побудову індивідуальної траєкторії розвитку і навчання учнів на основі їх всебічної діагностики та з використанням новітніх освітніх технологій (в т.ч. інформаційних). Таку роботу мають виконувати спеціально підготовлені педагоги-дорадники, що в своїй роботі поєднують взаємодію і з учнями, і з батьками, і з учителями, а при необхідності – і з відповідними спеціалістами (нейропсихологами, медиками та ін.) та реалізують в своїй діяльності такі види педагогічної консультативної допомоги, як діагностичну, експертну, інструктивно-методичну, інформаційну, коригуючу, формуючу, соціально-педагогічну [1].

Педагогічне консультування, як стверджує Н.Б.Саханський, окреслюється такими напрямками, як *супровід учня в освітньому процесі* та надання йому консультаційної допомоги у вирішенні проблем, пов'язаних з навчально-пізнавальною діяльністю і особистісним розвитком в цілому; *надання консультаційних послуг різним суб'єктам соціуму*, які беруть участь в освітній діяльності (батьки учнів, різні групи населення, споживачі освітніх

послуг); *науково-методичний супровід* професійної діяльності педагогічного персоналу, в тому числі професійне консультування з проблем організаційного, економічного, юридичного розвитку школи [2].

На нашу думку, до основних напрямків дорадчих педагогічних послуг належить консультування *дитини* у ситуаціях дидактичних ускладнень, розвитку творчих обдарувань та успішної інтеграції в соціум; консультування *батьків* щодо освіти їх дітей (в т.ч. у виборі навчального закладу, освітньої програми, освітнього проекту, форми навчання); консультування *педагогічних працівників* у питаннях розробки й реалізації освітніх інновацій, підготовки методичного забезпечення, моніторингу якості освіти, підвищення кваліфікації та атестації, аналізу і впровадження передового педагогічного досвіду; консультування *керівного складу* освіти стосовно маркетингової діяльності та аудиту, зв'язків з громадськістю, формування корпоративної культури педагогічного колективу тощо.

Отже, на сучасному етапі розвитку освіти педагогічне консультування (від лат. *consultare* – радитись, піклуватися), що традиційно належало до функцій роботи вчителів, вихователів, адміністрації, інспекторських структур, виокремлюється в особливий вид професійної діяльності, що передбачає надання спеціально підготовленим фахівцем кваліфікованої поради, допомоги, роз'яснення, послуги, інформаційної підтримки та ін. людині у вирішенні низки проблем, що в українському культурному просторі найбільше співвідноситься з терміном «*дорадництво*».

Список використаної літератури:

1. Педагогическое консультирование: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений/под ред. В.А. Сластенина, И.А. Колесниковой. -М.: Издательский центр «Академия», 2006.
2. Саханский Н.Б. Консультирование как область педагогического знания и образовательной деятельности. / Институт управления образованием РАО. [М.] [Электронный ресурс]. – Режим доступа — URL: http://www.iuorao.ru/attachments/292_consulting.docx.

ШТАНЬКО Л.О.

*кандидат економічних наук, доцент
Український гуманітарний інститут*

ВИБІРКОВІ ДИСЦИПЛІНИ В ЗВО ЯК ЗАСІБ РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Системи вищої освіти перебуває в стані поступових реформ. Важливим кроком в цьому стало прийняття закону «Про вищу освіту» в 2014 та закону «Про освіту» в 2017. До нових підходів до освіти відносяться в тому числі автономія закладу вищої освіти, студентоцентрований та компетентнісні

підходи до освітнього процесу, можливість формування здобувачем вищої освіти індивідуальної освітньої траєкторії.

Однією з можливих форм реалізація даних підходів є система вибіркових дисциплін, що дозволяє студенту сформувати необхідні компетентності, а закладу освіти – проявити свою автономію через банк вибіркових дисциплін, в т.ч. авторських. Важливим аспектом є доступ студента до вибору різноманітних дисциплін, що пропонує заклад, а не лише професійних дисциплін, що можуть поглиблювати обрану спеціалізацію.

Треба зазначити, що й раніше існувала система вибіркових дисциплін, що складалась з двох компонентів: вибору навчального закладу і вибору студента. Необхідність в першій була викликана тим, що існували нормативні дисципліни, що були обов'язковими для всіх закладів вищої освіти, тому заклад міг формувати свою ідентичність через блок дисциплін вибору навчального закладу. Щодо дисципліни самостійного вибору студента, то це було формально, тому що не існувало реальних механізмів реалізації цього принципу.

Розглянемо систему вибіркових дисциплін на прикладі приватного закладу вищої освіти Український гуманітарний інститут (скорочено УГІ), що розташовано на Київщині. Специфікою закладу є наявність міжнародної акредитації та ціннісно орієнтований підхід до навчання. Система вибіркових дисциплін УГІ складається з чотирьох блоків:

1) блок гуманітарні дисципліни. Даний блок націлений на формування загальної ерудованості та культури особистості студента, формування так званих *soft skills* або «м'яких навичок», які за прогнозами будуть все більше цінитись на ринку праці;

2) блок дисциплін духовного компоненту. Цей компонент освітньої програми націлено на формування моральних цінностей майбутнього фахівця, що є основою формування успішної особистості молодого фахівця.

3) блок дисциплін широкої спеціалізації. В даному блоці студенти можуть обирати дисципліни інших освітніх програм, що дає їм можливість отримання додаткових навичок, формування додаткових компетентностей, що робить їх більш конкурентоспроможними на ринку праці.

4) блок дисциплін професійної підготовки, який дає можливість поглиблювати фахову спеціалізацію.

Було проведено опитування, в якому прийняло участь 187 студентів різних спеціальностей УГІ. Результати опитування виявили наступні проблеми щодо обрання студентами вибіркових дисциплін:

- студенти не знають, з яких категорій можуть обирати;
- недостатнє представлення дисциплін перед тим, як студенту необхідно робити вибір;

- відсутність свідомого вибору (деякі студенти обирають за принципом: «обрав мій друг (моя подруга)», «у цього викладача простіше отримати гарну оцінку» тощо). Окремі студенти взагалі цим вибором не користуються, тому деканат здійснює фіксацію таких студентів адміністративним шляхом;

- недосконалі інструменти запису на дисципліну (заклад опрацьовує різні інструменти, в т.ч. Google-форми, Moodle тощо в пошуках найбільш зручного, зрозумілого та функціонального засобу).

Дослідження студентів показало, що для чверті з них не цікаво прослуховувати дисципліни інших освітніх програм, а 18,7% взагалі не знають про таку можливість (рисунок 1). Це, в основному, студенти першого курсу, які ще до кінця не можуть зрозуміти механізм і процедуру вибору, в них не вистачає досвіду та розуміння того, що саме вони очуть отримати в процесі навчання. Тому більш свідомий вибір роблять студенти старших курсів, що необхідно враховувати при формуванні освітніх програм.

Чи знаєте Ви, що під час навчання в УГІ, Ви можете обирати дисципліни інших спеціальностей?

187 ответов

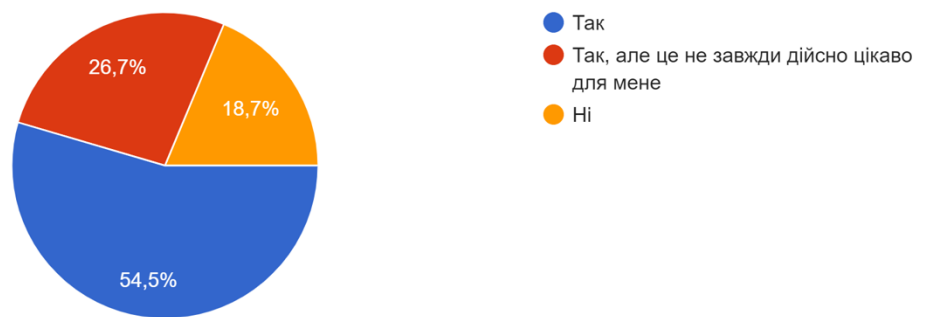

Рис. 1. Обізнаність студентів щодо можливості обирати дисципліни інших спеціальностей (за результатами опитування студентів УГІ, 2020)

В опитування також було досліджено, чи цікаво студентам неекономічних спеціальностей отримання знання в сфері економічної грамотності. На дане питання відповіло позитивно 74,3% респондентів. Щодо того, якій формі студентам було б цікаво отримувати додаткові знання в економічній сфері, то їх відповіді відображено на рисунку 2, з якого видно, що 16% студентів готові записатись на повноцінний курс в рамках дисциплін широкої спеціалізації.

Якщо так, то в якій формі?

156 ответов

Рис. 2. Форми отримання додаткових знань та навичок в економічній сфері (за результатами опитування студентів УГІ, 2020)

Висновок. Свобода вибору є однієї з головних чеснот людини. Як говорить Святе Письмо, ця здатність закладена в людину Творцем і є частиною Його первинного задуму про людство. Вища освіта має допомагати молодій людині не лише ставати професіоналом, але й сприяти цілісному формуванню особистості. В цьому контексті можливість для студента самостійно формувати свою індивідуальну освітню траєкторію, в т.ч. через вибіркові дисципліни, сприяє формуванню аналітичного мислення, спроможність робити вибір з декількох альтернатив. В книзі Святого Письма Повторення Закону в розділі 30 віршах 15 та 19 сказані наступні слова: *"Дивися: я сьогодні дав перед тобою життя та добро, і смерть та зло... І ти вибери життя, щоб жив ти та насіння твоє..."*. Свідомий вибір впливає не лише на задоволення освітніх чи інших потреб, але й на успішність людини в цілому, її життєву позицію, принципи, що будуть формувати її майбутнє.

ЩЕРБАКОВА О.А.

*викладач кафедри романо-германської філології
Український гуманітарний інститут*

АНГЛІЦИЗМИ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Процес запозичення словникового складу української мови за рахунок іншомовних слів сприяє збагаченню мови, в той самий час збіднюючи її. Одним із факторів, які зумовлюють цей процес є орієнтація пострадянських країн на суспільно-політичні моделі розвитку більш розвинених країн. Політичні, економічні та соціальні зміни в суспільстві стають причиною великої кількості англіцизмів, а саме вони запозичуються найбільше, в українському дискурсі: в публіцистичних, художніх текстах та мові ЗМІ [1, с.41].

Процес запозичення та адаптації англіцизмів в українську мову вже з кінця 20-поч 21 ст. є досить активним. Поповнення словникового складу мови здійснюється різними засобами, як запозиченням лексичних одиниць, так і за рахунок розширення значень вже існуючих. Цей процес був предметом дослідження багатьох науковців, таких як Б. Ажнюк, Л. Архипенко, Л. Бороденко, Ю. Жлуктенко, А. Ломовцева, О. Муромцева, А. Наумовець, І. Огієнко, А. Олійник, Н. Попова, Д. Шмельов та ін.

Незважаючи на появу значної кількості робіт, присвячених впливу англійських слів на українську мову, сучасний етап запозичення англіцизмів та американізмів вивчено недостатньо, що визначає актуальність нашої теми. У цьому разі метою нашого дослідження є аналіз впливу запозичень з англійської мови на сучасну українську мову та видів їхньої адаптації.

Предметом дослідження є англіцизми, які за останні роки стали поширеними в засобах масової інформації та в повсякденному вжитку, наприклад, такі як *must have*, *івент-агенство*, *face-to-face*, *флісовий*, *up-to-date*, *бебі бум*, *локдаун*, *hot line*, *брейнсторм*, *франтмен*, *Think-Tank*, *дедлайн*, *оффлайн*, *стрім*, *kill time*, *аутлет*, *Bubble Economy*, а також особливості асиміляції запозичених англіцизмів засобами української мови в різних сферах. Окрім запозичень у сфері економіки та інформаційних технологій, значна кількість англіцизмів має місце у сферах культури, туризму, сучасного мистецтва, медіа, політики, державного управління, побуту.

Для досягнення найбільш повного аналізу запозичених лексичних одиниць збір практичного матеріалу проводився на базі українських текстів (газета «Коментар», журнали «Тиждень», «Кореспондент», інтернет-видання «Українська правда»), «Радіо Свобода», радіо- та телетрансляції популярних програм (Newsone, Прямий, Zik) та використання лексикографічного матеріалу сучасних словників, списків англіцизмів, фразеологічних словників та енциклопедій.

Для позначення нових слів, що прийшли до нас з інших мов, науковці послуговуються термінами «запозичення», «іншомовні слова», але одні науковці використовують ці терміни як синонімічні, інші вважають запозиченими слова, які цілісно засвоєні мовою-реципієнтом, а ті, які не асимільовані повністю, вважають іншомовними [6, 140].

Енциклопедія української мови дає таке визначення англіцизму: *англіцизм* - різновид запозичення; слово, його окреме значення, вислів тощо, які запозичені з англійської мови або перекладені з неї чи утворені за її зразком [15].

В процесі запозичення в українську мову відбувається процес асиміляції нової лексичної одиниці, тобто її підпорядкування системі мові-реципієнта на семантичному рівні - розширення або звуження лексичного значення (чартер, аутсайдер, маргінал, вельветовий), приєднання нового значення (офіс), детермінологізація. Також відбувається асиміляція в систему української мови на фонетико-графічному рівні, так наприклад,

запозичені слова *iCloud*, *baby boom* одночасно функціонують в англійському та українському графічних варіантах (*iCloud/хмарні технології*, *hi-tech/хайтек*, *online/онлайн*), проте існують англіцизми, які зберігають фонетичні і графічні особливості англійської мови (*windows*, *hub*).

Так само відбуваються зміни на граматичному рівні. Іменники позбуваються артикля, набувають категорії роду, відмінку та числа (*парламент*, *істеблішмент*, *спікер*, *скаут*, *мерінос*, *флешка*). Деякі іменники не відмінюються (*лобі*, *ноу-хау*, *джерсі*, *фентезі*, *лаундж*). Прикметники набувають словотворчих прикмет української мови (*дефростований*, *флісовий*, *маргинальний*, *кашеміровий*), а дієслова завжди оформлюються за законами граматики мови-реципієнта (*піарити*, *дауншифтити*, *зафрендитись*).

Англіцизми залучаються до дериваційних процесів. Як найбільш продуктивні способи творення нових слів від основ англіцизмів в українській мові виділяються суфіксація (*хакерство*, *піарити*, *скаутський*) та основоскладання (*лоукост-компанії*, *івент-агенство*).

Сучасний процес запозичення характеризується дуже швидкою фонетичною, графічною, граматичною, семантичною та словотворною адаптацією нових англійських запозичень в українській мові. І саме процес лексико-семантичної асиміляції англійських запозичень в українській мові є значущим з точки зору самого процесу запозичення слів. Поява та зникнення слова з лексичного складу залежить саме від лексико-семантичного засвоєння нового слова [4]. Поряд із цілком прийнятними засвоєними англіцизмами ми спостерігаємо засилля непотрібних, важких для розуміння людей різних вікових груп. Таке їх використання є неприйнятним з огляду на те, що українська мова має власні терміни та відповідники. Наприклад, *хендмейд* – виготовлений руками, *франтмен* – соліст, *стрім* – наживо, прямий ефір, *бекграунд* – досвід, підґрунтя.

Українська мова активно асимілює лексичні та фразеологічні англіцизми, так як вони надають нових семантичних та стилістичних відтінків, тим самим збагачуючи українську мову та надаючи їй більшої виразності. Англіцизми відрізняються своєю незвичністю, метафоричністю, можливістю гри слів та слугують для надання мові більшої наглядності та експресивності. На комунікативному рівні ми сприймаємо мовця, яка використовує в мові запозичення, як більш професійного. Але дуже часто це використання не є виправданим. Тут постає питання про збереження української мови і визначення ступені адаптації англіцизмів в мові, відповідно останнє неможливо без багатоаспектного аналізу на всі рівнях мови (фонетичному, графічному, семантичному, морфологічному).

Процес асиміляції англіцизмів у мову відбувається на різних планах. І тому важливо, щоб цей процес відбувався таким чином, щоб в мову потрапляли фонетично та графічно прийнятні запозичення, які не тільки б не суперечили нормам мови-реципієнта, а й збагачували та насичували б мову новими поняттями та реаліями.

В період обговорення суспільно значимих подій, проведення інформаційних та рекламних кампаній низка нововведень в українській мові може пояснюватися через їх використання моральними авторитетами, лідерами громадської думки, відомими людьми. Такі англіцизми, як *Hello guys*, *діджитал*, *батл*, *челендж* все більш активно використовуються у суспільно-політичному дискурсі. Такі нововведення стали активно використовуватися та викликають критику у соцмережах, що безперечно буде сприяти їхній адаптації у мові-реципієнті. Наприклад, активне використання англіцизмів *батл* та *челендж* представниками шоубізнесу призвело до того, що ці слова поступово стають частиною українського дискурсу, хоча більш прийнятним з точки зору їх семантичної відповідності було б використання слова *дебати* та *виклик*.

Тут постає питання семантичної адаптації запозичення – цей етап асиміляції є найбільш складним та контроверсійним, якщо порівнювати з іншими етапами асиміляції. Існує три види змін семантичної структури запозичення: перенесення, звуження (або спеціалізація), розширення. В залежності від широти засвоєння запозичення відбувається або звуження його значення, або розширення, а також утворення фразеологізмів.

Список використаних джерел:

1. Ажнюк Б.М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації. Б.М.Ажнюк // Мовознавство. - 2001. - №3. - 45 с.
2. Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології 104 Архипенко Л. М. / Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. - Х., 2005. - 20 с.
3. Бороденко Л. Структурні типи графічно-орфографічних іншомовностей англіцизмів (на матеріалі творів сучасних письменників) / Бороденко Л. // Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка. – Донецьк: Український культурологічний центр, Східний видавничий дім, 2008. – Т. 22. - С. 6-14.
4. Бороденко Л. Проблема запозичень у сучасній українській мові / Л. Бороденко // Лінгвістичні студії [текст]: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. Анатолій Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2009. - Вип. 19. - С. 115–119.
5. Волошина Н. В. Етимологічний аналіз лексичних англіцизмів у системі мови-реципієнта [Електронний ресурс] / Н. В. Волошина. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_gn/2011_2/files/GN211_1.pdf
6. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. – К. : Вища школа, 1985. – 360 с.
7. Зацний Ю.А. Сучасний англomовний світ і збагачення словникового запасу / Ю.А.Зацний – Львів: ПАІС, 2007. – 228 с.

8. Лелека Т. Запозичення з англійської у суспільно-політичній та економічній сферах в українській і російській мовах: функціонально-стилістичний аспект / Лелека Т. // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки (мовознавство): у 4 ч. - Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – Випуск 81 (1). - С. 343-348.
9. Ломовцева А. Новітні англіцизми в українській мові і проблема лексичної варіантності / А. Ломовцева // Українська мова. – 2003. – № 1. – С. 96-102.
10. Наумовець А. Імплементация англіцизмів в українській мові / А. Наумовець // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2001. – Вип. IV. - С. 19-20.
11. Олійник А. Д. Роль запозичень-англіцизмів у розвитку сучасної української мікроекономічної термінології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / А. Д. Олійник ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 20 с.
12. Сімонок В. П. Лексико-семантична рецепція іншомовної лексики в українській мовній картині світу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / В. П. Сімонок ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків, 2002. – 36 с. Випуск 1 105.
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К., Перун, 2004.
14. Словник іншомовних слів / наук. ред. С.М. Морозов, ред. Л.М. Шкаралупа. – К.: Наукова думка, 2000.
15. Українська мова: енциклопедія. – 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін. – К: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

KOVALSKA N., PRISYAZHNYUK N.

National technical university of Ukraine "Igor Sikorsky polytechnic institute"

THE IMPORTANCE OF THE LAST PAGE

Abstract. *In this article self-control and peers-control algorithm that draws from research and application is presented. It has been proved that using the last page of students' notebooks to take notes of their peers' slips of the tongue/mistakes in the process of speaking gains considerable influence on a student's current performance.*

Key words: *student-centred process, communicative language lecturer and learner, self-control and peers-control algorithm, the last page of students' notebooks.*

Introduction. The article describes the study of the effectiveness of the use of self-control and peers-control algorithm. The research was conducted on the

base of the faculty of linguistics at the KPI. The article deals in more detail with the methodology of implementing the presented algorithm in practice.

We live in extraordinary times when the educational paradigm of organic learning is being implemented transforming the core nature of education in Ukraine implementing the reform [1], [2]. The traditional system can be described as profoundly authoritarian. The modern learning styles have to be based on harmony with people and many lecturers participating in different conferences have taken away new ideas, new enthusiasm to do something different for the students they come to contact with creating enabling environment and working in a climate of friendship, understanding and interest.

Goals and statement of the problem. Methodological problems have been a longstanding barrier to the systematic exploration of issues in language production. Recently, however, production research has broaden beyond traditional observation approaches to include a diverse set of experimental paradigms/ algorithms [2]. So working over language production lecturers have to be creative with authentic communication situations with appropriate social contexts to give students the opportunity to practice the language naturally while interacting. The lecturers have to use efficient means of eradicating errors stressing the importance of students' achievements in conformity with the standards of the class. Researcher T. Serdyuk listed the following criteria for such educational and cognitive activity:

- awareness of educational activities through its motivation and a clear definition of the goal;
- procedural choice (choice of optimal forms, methods and means) for the achievement of the set goal;
- communication performance through its evaluation and self-assessment [4].

The purpose of this article is to provide the background and a description of effective teaching by means of self-control and peers-control algorithm in which linguistics and education interact with each other in current teaching methodology and in which communication and language are central issues.

Linguists have inherited this status and self-appraisal of the traditional grammarian. The linguist embodies the competence of the speech community. He is the living "ideal speaker-hearer". Therefore, when data of the language, including sentences and grammaticality judgments, are called for, he needs not do any empirical research, but can rely on introspection. This picture of the linguist is still wide-spread both inside the discipline and in the general public. If instead of indulging in idealizations, one takes an unbiased look at empirical reality, one realizes that linguists command their native language (or any other language, for that matter) to different degrees just like any other member of their speech community [3].

Presentation of the main content of the research. At the faculty of linguistics at Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute we still teach our students the

course of general English for 5 years: starting from the first day and up to the last one at the University. The students are inevitably involved in learning a lot of special subjects mostly related to all the aspects of translation and interpreting, but during this rather long period of time they perfect themselves in the knowledge of the English language. And we are really very proud that the future interpreters and translators will have this profound language background after all.

Bearing in mind all the innovations of the new century introduced into our syllabus the key scheme in teaching foreign language still remains the same – we are bound to teach four main skills or aspects, namely: reading, writing, listening and speaking. And although the value of each of them is of similar nature, it is precisely speaking that may be called the everyday challenge we face in our teaching practice routine. Without any doubt good speaking skills of the students are always the most important indicators of careful and studious permanent work of a lecturer in the classroom.

There exist an infinite number of methods to improve the speaking skills of students that study foreign languages. In order to help the enthusiasts in the field of teaching foreign languages we want to propose an idea that helped us make a real shift from teacher-centred process to a student-centred one. What we mean is that the students are easily integrated into the process of teaching by means of self-control and peers-control algorithm.

This algorithm is as follows. Starting the course (we have 8 half-year courses for Bachelor's degree and 3 half-year courses for Master's degree) we ask our students to be ready to use the last page of their notebook to take notes of their peers' slips of the tongue in the process of speaking. Thus every time when one student of the group speaks all the others listen attentively and try to take notes. After each speaking task the lecturer initiates a brief discussion with the purpose of correcting the mistakes if there are any. We provide the speakers with feedback which enables the students to correct the errors and to revise lexis and rules. According to the algorithm the speaker tries to communicate the intended meaning in other words, using different patterns in an appropriate way.

This procedure when it becomes usual for students helps them become more active and attentive while their group-mates are speaking. The lecturer may stimulate the interest of the most active students by means of additional marks or points. Little by little the students become used to this procedure: they are not afraid of correcting mistakes any more taking risks and pushing themselves beyond their comfort zones. What has to be promoted is that accuracy does not take precedence over risk-taking. In order to reach the aim the correction itself should not be an overpowering issue that any type of grammar, lexis or pronunciation error is thought to bring shame that is the so called A-grade syndrome.

Applications. The main application of the issues discussed in this paper is its use as an element of the university curriculum and its assessment system. As a result the procedures for correcting mistakes have been elaborated and students have employed statistical techniques. The most useful for translator proved to be

computational analysis of language confirming the significance of patterned phrases: the students have realised that patterned phrases are basic, intermediary units between the levels of lexis that have to be learnt in order not to make mistakes and gain pragmatic competence. The students have concluded that routines and patterns are essential for language development. Work over mistakes affirms that 'pre-learnt' patterns/language is a major part of the students' speech behaviour. This kind of work has improved speech production to a surprisingly proper degree. So it has been stated by the students that the proper knowledge of lexical phrases helps them speak with fluency.

It is suggested to regard conversations as some kind of social events. For this purpose structural analysis is used. We offer our students to learn English as a part of social interaction in which they have to express their ideas and thoughts. Such practice takes place within various situations and the students are provided with the opportunity to become competent while using certain structures appropriately in given contexts. For example, the students are put into the context in which a friend loses his scarf. It is enough to say *I'm sorry*. But context in which a friend loses a family member the students are taught to be and sound sincere while using the expanded structure *I'm very sorry to hear that*.

Grammar rules can be exploited to achieve particular effects in context of correcting mistakes. As the students have to develop the communicative competence not just knowing the composition of sentences and appropriate rules but they should be able to adjust the rules according to the context and its demands. It might be interesting to consider that correction in this case helps improve not only language behaviour but social interaction. For instance, such a pattern for requests can be suggested:

MODAL VERB+YOU+ VERB?

Could you pass the salt?

Can you pass the salt?

Can you reach the salt?

Are you able to reach the CD on the top shelf?

Will you quit making that awful racket?

The pattern with different fillers for requests can be used,

Would you mind not making so much noise?

Would you kindly get off my foot?

Would you be willing to write a letter of recommendation for me?

During the procedure of correction and self-correction the students have modified the given pattern with the fillers as follows:

MODAL+YOU+FILLERS+VERB

mind

kind

be willing

It might be necessary to stress that correction on the base of the last page of the students' notebooks in this case helps adequately prepare the students for

communication in which learners not only know the rules of language usage but they are able to actually use the language in a social context.

Conclusions. The approach of this paper is both theoretical and practical. The importance of the attitude that the communicative language lecturer and learner demonstrates towards errors has to be underlined. In the given circumstances and context errors are tolerated and at the same time corrected for effective teaching and learning. The lecturers and students are expected to work over mistakes at all levels bearing in mind that definitely accuracy is important but fluency is probably regarded as being more important. Moreover, one of the very positive aspects of this self-control and peers-control algorithm using the last page of their notebooks to take notes of their peers' slips of the tongue/mistakes in the process of speaking is again the communicative interaction which it involves encourages cooperative learning and relationships among the students.

The students are given another opportunity to work with each other and to negotiate meaning and use language forms being keen on appropriateness. On the part of the lecturer there is no need to tell students what to think or what to say. As far as the students exploit learnt lexis and grammar in wide range of functional and situational contexts as a part of classes themselves attempting to interpret the language in the same way as native speakers do, thus, creating the same picture of the world with the native speakers.

References

1. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37– 38. – Ст. 2004.
2. Стратегія сталого розвитку "Україна-2020" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Aitchison, J. & Straf, M. (1982). Lexical storage and retrieval: A developing skill? In A. Cutler (Ed.), Slips of the tongue and language production (pp. 197–241). Berlin: Mouton.
4. Serdjuk T. V. Formation of subject motivation by means of interactive technologies. Scientific notes of Vinnytsia state pedagogical university named after M. Kotsyubinsky. Ser.: Pedagogics and psychology, 2009. – P. 56–60.

KOZLOVSKYI A.

N. Kovalska, senior lecturer

National technical university of Ukraine "Igor Sikorsky polytechnic institute"

THE IMPORTANCE OF MODERN TEACHING PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE IN UNIVERSITIES

Aspects of existing matters in education system is considered. New complex approach to process of studying of foreign language and principles of development of education system aimed at overcoming differences provoked by irrelevant applying of Bologna process are provided.

Key words: modern teaching process, Bologna process, foreign language, development of education system.

Relevance. Since Bologna process has occupied Ukrainian education system, all qualified lecturer staff have met many irrelevant and unapplied matters that wasn't disclosed to the existing education system totally.

Goals and statement of the problem. To submit existing education processes as well as ones that requires modernization, progress and development to become competitive to Europe ones.

During its 28 years of independence, Ukraine has proven itself to be a strong and powerful state with experienced and qualified young staff, ample opportunities and potential. Every year, more and more young scientists, leading specialists, inventors, innovators and students are declared in our country. Of course, some of them leave their country under various life circumstances, however, most of them are patriots who respect their country and make excessive efforts for its development and for the well-being of other people living on its territory and abroad.

Therefore, by participating in international internships, exchange programs, and volunteer movements, people share the knowledge gained worldwide with the ideas and intentions that will make a significant contribution to the global development of science and technology. Moreover, they are proud to be able to provide world-leading designers, engineers, high-level IT programmers and other professionals to glorify and fame our homeland.

Consequently, to keep reaching the above aims and to obtain more success in many up-today fields, there should be some fundamental implementations provided, for instance, to improve the education system by reforming the learning process to meet the needs of the modern labor market and the relevance of occupations.

The Bologna Process was officially launched in 2005, when the Joint Declaration of Ministers of Education of Europe "European Space in Higher Education" was signed at a meeting of the Bergen Conference [2], however national instances were not ready to meet all requirements totally. Nevertheless, it was considered that universities of Ukraine would not play the role of methodological centers, innovators and pioneers of social transformation, which should be followed by the country [3].

The complexity of the transition to Bologna Process has not yet been overcome so far, while reducing the number of training areas and specialties raised the issue of modernizing the education system in such a way that it met all the principles of the contract which require a considerable amount of time or in some cases, was impossible to implement at all.

Today, in all higher education institutions of the 1st and 4th levels of accreditation, the educational processes take place in accordance with the requirements of Bologna Process, but there are still some points and differences between European and national education system. Some universities are

significantly outstripped by the rational use of opportunities and resources, while others have a conservative policy that provides basic education and concepts.

Under the principle of "obsolescence" of existing education system classical methods of teaching well known as "lecturer - student" or "student - lecturer" should be considered. Another point is lack of progressive factors and new developments, including the use of new teaching methods, computer and other technical tools.

Higher education standards are approved by the decision of the Ministry of Education and Science of Ukraine [4].

To accomplish the goal mentioned at the beginning of the article, it should be emphasized on next fundamental steps:

1. Overcoming dual "lecturer - student" and "student – lecturer" relations by introducing a group form of study.

2. Changing the approach of teaching with a rethinking of the didactic principles and techniques of outstanding pedagogical staff to modernize and improve the educational processes of teaching.

3. Generating places for specialists both narrow and wide profile.

To ensure that these conditions are met, educational institutions should be considered not only as pedagogical and preparatory institutions, but as well as competitive institutions that are interested in employment markets by organizing new companies and opening up new opportunities for their graduates.

Ways of modern teaching process of foreign language assert relevance of topics, content of the subject, determining the needs of students, the modernization of libraries, websites of the department with daily spreading the news and information relevant to studying process and creating or modernization existing systems like "Electronic campus".

Group form of studying have not been implement on sufficient level in learning process as it is used in Europe. It requires using of new teaching methods and approaches to studying process. The organization of this form bases on merge students into groups of two or three people.

The task of group activity is formed by a lecturer, however the division of responsibilities and the discussion performs in the middle of the group (only by students) as well as individual ones. In addition, there are individual tasks for each member of the group.

The internal distribution of students into small groups is shown in Fig. 1.

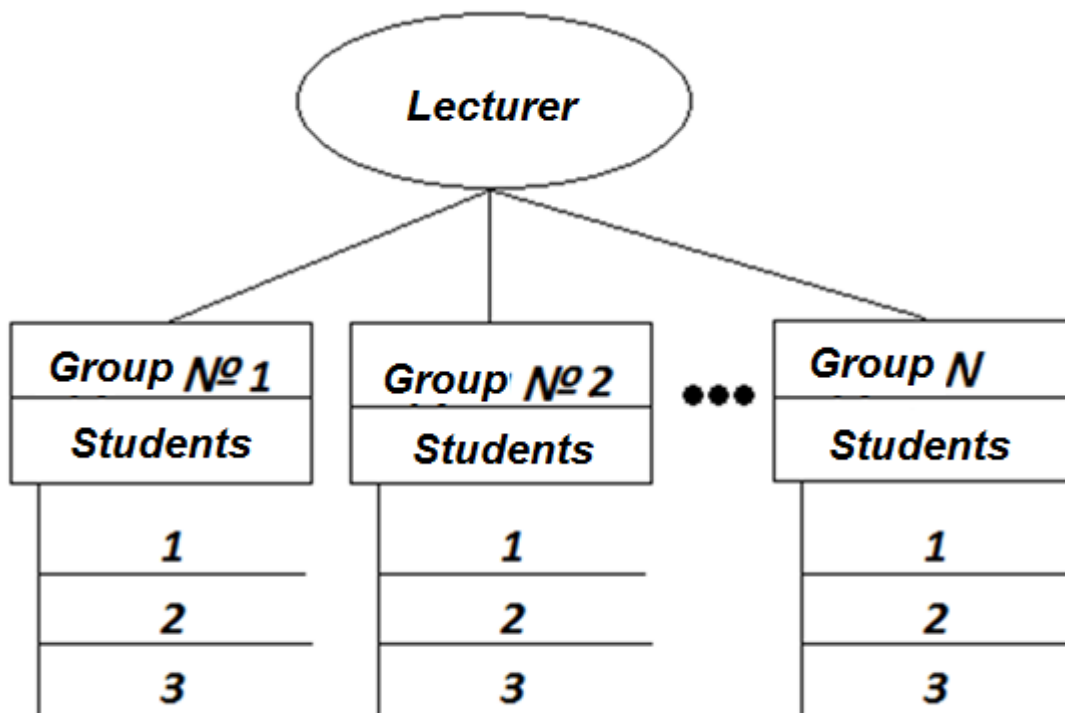

Figure 1. Internal distribution of students into small groups as example of group form of casual learning organization.

The group form of study is aimed at gaining students teamwork skills and developing communication skills. Nowadays, most of the leading companies, hiring employees, offer to do psychological tests and a test for communicability.

Nevertheless, this form of training contributes to the formation of responsibility for the group. To illustrate, in group of three participants each student is responsible for the implementation of his part of task to the project. Sometimes, there is a leader of the group who is responsible for a whole group's success and activity.

This approach contributes to reduce lecturer's activity, encouraging students to work in group, do self-studying, to discuss some points inside the group, between other groups and, of course, with the lecturer.

The scheme of student interaction in group of three students is shown in fig. 2.

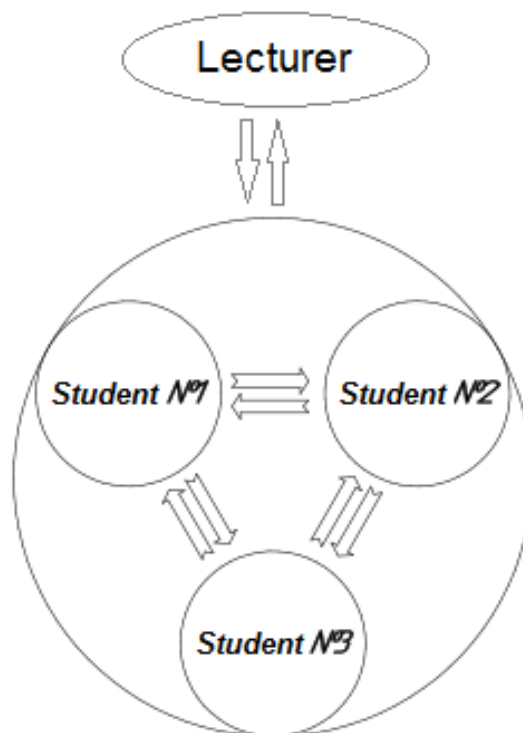

Figure 2. Inter-group connections between students and the lecturer

The workload of students to do research and analyze the information on their own motivates and forms desire to work independently, to do interesting scientific projects and researches.

Furthermore, students studying in group form develop professional, communicable and business skills. One more benefit is that students discuss the project at the convenient for them and free time. Performing individual tasks also plays an important role in student assessment.

The learning process is organized in a next way. The semester is derived into two quarter-semester, which enable students to delve deeper into specific topics of study and to do a test. There are two factors of study: *periodic change of lecturers* (involving international exchange representatives) and *introduction of summary modules to evaluate gained knowledge after each studied topics* (it is similar to the existing system of education in medical educational structures).

Thus, the learning process is mainly focused on group work rather than individual work, which would help to attract to do startup projects.

Updating the scientific and electronic library with new literature and dictionaries is another fundamental step to make education system better than is now. Libraries should become main resource for access to knowledge but the Internet. As a key is to make some contracts about common use of electronic resources of other foreign and national institutes.

Modernization of the website of the department is urgent task to provide reliable and up-to-date information, such as placement of tasks, training program and requirements for the implementation of group projects. Secondly, the site should be convenient in use for all students (includes foreign) with the system of

recording for the chosen training course (subject), between group communication in the form of chat. Third, there should be a database for submission of completed works according to the schedule (for example, every two weeks).

Another important factor is that the site should contain video records of lectures in case of student's illnesses or preparing to an exam.

Use of didactic principles of teaching, especially, the principle of scientific and methodical approaches of didactics are wellspring of success and excellent understanding new material by students [5].

The modernization of the education system contributes to the implementation of actual topics with the achievements of modern progress and prospects for the development of technology in our country.

The elimination of disagreements which have arisen at universities as a result of impossibility of full application of the Bologna process in educational institutions is solved by actual plan of development of educational units of the 1st and 4th levels of accreditation.

Therefore, the existing system of education in universities requires internal reforms of the university. Following the Bologna process, European universities have long found an approach to implementing their own plans to improve the quality of education. Ukraine, as a young state, still has to go this fundamental way of development, especially, of education system.

References:

1. Rashkevich Yu.M. The Bologna Process and the New Higher Education Paradigm: A Monograph / Yu. Rashkevich. - Lviv: ed., Lviv Polytechnic, 2014. - 168 p.
2. Joint Declaration by the Ministers of Education of Europe "European Space in Higher Education", Bologna, 19 June 1999.
3. Zgurovsky MZ The Bologna Process is a structural reform of higher education in the European area. Kiev Polytechnic №37 of 11.11.2003. - 4 sec.
4. Ministry of Education and Science of Ukraine [Electronic resource]: Geometric optics [Website]. - Electronic data. - Kiev :, - Access mode: <https://mon.gov.ua> (accessed 01/05/2019)
5. Yagupov VV Pedagogy. Textbook / VV Yagupov. - K.: Lybid, 2002. - 560p.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

УКРАЇНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

МАТЕРІАЛИ
XV МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«Актуальні проблеми соціальних та економічних процесів в умовах трансформації українського суспільства»
21 квітня 2020 року**

Відповідальні за випуск наукового видання
Штанько Л.О., Куриляк В.В.

Комп'ютерний набір і верстка Палій Д.В.

Підп. до друку 31.08.20. Формат 60x84/16
Папір офс. Гарнітура Arial. Друк офс. Замовлення №195
Друк. арк. 15,19. Обл.–вид. арк. 14,89. Тираж 200 прим.

Видавничий центр науково–організаційного відділу
Українського гуманітарного інституту
08293, Київська обл., м. Буча, вул. Інститутська, 14,
e–mail: conference@ugi.edu.ua

Поліграфія
Видавництво «Міленіум»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 535 від 19.07.2001 р.

м. Київ, вул. Фрунзе, 60
Тел./факс 222–74–35
E–mail: milenium_ofis@ukr.net

УКРАЇНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

08292 Київська обл.,
м. Буча, вул. Інститутська, 14
conference@ugi.edu.ua
www.ugi.edu.ua

